

แนวการจัดกิจกรรม Active Learning ที่เสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ : ประวัติศาสตร์ชาติไทย

สถาบันส่งเสริมศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แนวการจัดกิจกรรม Active Learning
ที่เสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ :
ประวัติศาสตร์ชาติไทย

สถาบันส่งเสริมศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แนวการจัดกิจกรรม Active Learning

ที่เสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ : ประวัติศาสตร์ชาติไทย

ISBN : 978-616-564-062-6

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๖๐ จำนวนพิมพ์ ๖๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๓ จำนวนพิมพ์ ๓๐,๐๐๐ เล่ม

(ฉบับปรับปรุง)

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่ สถาบันสังคมศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ
ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
๗๙ ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร
กรุงเทพมหานคร ๑๐๙๐๐
โทร. ๐-๒๕๖๑-๔๕๖๗ โทรสาร ๐-๒๕๗๙-๕๑๐๑
นายโชคดี ออสุวรรณ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

คณะผู้เขียนและบรรณาธิการ ขออภัยที่มีอาจแจ้งแหล่งที่มาของข้อมูลได้อย่างครบถ้วน
และขอขอบคุณเจ้าของผลงานทั้งข้อความ ภาพ และอื่น ๆ ที่นำมาใช้ในเอกสารฉบับนี้
ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา
แม้จะมีได้มีหนังสือขออนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

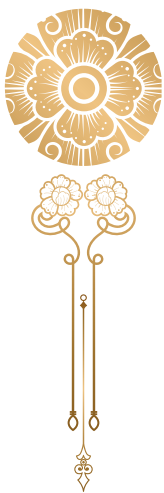

“...ประวัติศาสตร์ของแต่ละชาติทุกชาติเขาก็ทะนุถนอมและเขาก็เรียนของเขากัน
แม้แต่คนต่างประเทศไปเรียนในประเทศเขา ก็ต้องเรียนประวัติศาสตร์ของเขาด้วย อันนี้
ก็แปลกที่เราไม่มีประวัติศาสตร์ชาติไทย เหมือนอย่างว่าแผ่นดินนี้ได้มาอย่างง่าย ๆ ไม่ต้อง
คิดถึงพระเดชพระคุณของปู่ ย่า ตา ยายที่บุกบั่นฝ่าฟันมา แม้แต่ชีวิตจะสละให้เพื่อที่จะเป็น
หลักประกันของคนไทย ความจริงแล้วการที่มีแผ่นดินเป็นของตนเอง เป็นการประกันค่อนข้าง
จะปลอดภัย...”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
พระราชทานเนื่องในวโรกาสให้คณะบุคคลต่าง ๆ เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๓

“...ที่ประเทศไทย บรรพบุรุษของเราสละชีวิตเพื่อปกป้องแผ่นดินมาเสียเลือดเนื้อ แต่เสียดายที่ตอนนี้ท่านนายกฯ เขาไม่ให้เรียนประวัติศาสตร์แล้วนะ ฉันก็ไม่เข้าใจ เพราะตอนที่ฉันอยู่ เรียนอยู่ที่สวีตเซอร์แลนด์ สวีตเซอร์แลนด์ก็แสนไม่มีประวัติศาสตร์อะไรเท่าไร แต่เราต้องเรียนประวัติศาสตร์สวีต แต่เมืองไทยนี้ โอ้โฮ บรรพบุรุษเลือดทาแผ่นดิน กว่าจะมาถึงที่ ให้พวกเราอยู่นั่งอยู่กันสบาย มีประเทศชาติเนี่ย เรากลับไม่ให้เป็นประวัติศาสตร์ ไม่รู้ว่าใครมาจากไหน เอ๊ะ เป็นความคิดที่แปลกประหลาด อย่างที่อเมริกา ถามไปเขาก็สอนประวัติศาสตร์ สอนประวัติศาสตร์บ้านเมืองเขา ที่ไหนประเทศไหนเขาก็สอนกัน แต่ประเทศไทยไม่มี ไม่ทราบว่าเป็นแผ่นดินนี้มันรอดมาอยู่บัดนี้เพราะใคร หรือว่ายังงั้น โอ้โฮ อันนี้น่าตกใจ แต่ชาวต่างประเทศยังไม่ค่อยทราบว่า นักเรียนไทยนี้ ไม่มีการสอนประวัติศาสตร์ชาติเลย...”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
พระราชทานเนื่องในวโรกาสให้คณะบุคคลต่าง ๆ เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๑

สิงหาคม

เดือนแห่งการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ตามแนวพระราชดำริ

“...ประวัติศาสตร์ของแต่ละชาติทุกชาติเขาก็ทะนุถนอมและเขาก็เรียนของเขากัน
แม้แต่คนต่างประเทศไปเรียนในประเทศเขา ก็ต้องเรียนประวัติศาสตร์ของเขาด้วย
อันนี้ก็แปลกที่เราไม่มีประวัติศาสตร์ชาติไทย เหมือนอย่างว่าแผ่นดินนี้ได้มาอย่างง่าย ๆ

ไม่ต้องคิดถึงพระเดชพระคุณของปู่ ย่า ตา ยายที่บุกบันฝ่าฟันมา

แม้แต่ชีวิตจะสละให้เพื่อที่จะเป็นหลักประกันของคนไทย

ความจริงแล้วการที่มีแผ่นดินเป็นของตนเอง

เป็นการประกันค่อนข้างจะปลอดภัย...”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
พระราชทานเนื่องในวันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษา ๖๖ เจ้าไม้วา ถวายพระพรชัยมงคล
เนื่องในวันอันพระชนมพรรษา ๗๒ สิงหาคม ๒๕๖๓

ทุกโรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

คำนำ

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๓)

การพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมเป็นพลเมืองที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศ โดยเฉพาะเพื่อการแข่งขันทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม เพื่อธำรงไว้ซึ่งความมั่นคง สถาพรของประเทศชาติ การจัดการศึกษาเพื่อบ่มเพาะผู้เรียนให้รักและภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเอง ในประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชาติ ในขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ก็มีความสำคัญเช่นกัน

เพื่อพัฒนาผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้พร้อมเป็นพลเมืองที่มีความรู้ ทักษะ สมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ เกิดความรักและภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ชาติไทย แสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้น้อมนำพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นแนวทางใจความสำคัญว่า “...การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนใน ๒ ด้าน คือ ส่งเสริมให้นักเรียนมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง และมุ่งสร้างพื้นฐานชีวิตหรืออุปนิสัยที่มั่นคง...” และรับใส่เกล้าฯ กระแสพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่แสดงความห่วงใยต่อการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย กำหนดให้โครงการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นจุดเน้นเชิงนโยบาย และได้ดำเนินโครงการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทยตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง “การเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ผ่านกิจกรรม Active Learning การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย” ซึ่งเป็นโครงการที่มุ่งเน้นพัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ชาติไทย ได้รับการเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ผ่านการลงมือปฏิบัติกิจกรรมรูปแบบ Active Learning ที่บ่มเพาะและปลูกฝังความรัก ความภาคภูมิใจในชาติไทยและแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

ดังนั้น เพื่อให้ครูผู้สอนสาระประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมครูผู้นำกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย ที่เสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ ที่ผู้เรียนได้ศึกษาและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านการลงมือปฏิบัติกิจกรรมแบบ Active Learning สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้จัดทำเอกสาร “แนวการจัดกิจกรรม Active Learning ที่เสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ : ประวัติศาสตร์ชาติไทย” ขึ้น เป็นชุดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะทางประวัติศาสตร์ ๓ ขั้นตอน คือ ขั้นการรู้จักหลักฐานที่หลากหลาย (Sourcing) ขั้นการประเมินคุณค่าของหลักฐาน หรือการวิพากษ์หลักฐาน (Corroboration) และขั้นการวิเคราะห์สังเคราะห์โดยใช้ข้อมูล ที่ผ่านการวิพากษ์กับข้อมูลอื่น ๆ (Contextualizing) หรือรวมเรียกว่า “ทักษะทางประวัติศาสตร์ 1S2C” เพื่อเป็นแนวทางและแรงบันดาลใจให้แก่ครูผู้สอนที่จะมีต้นแบบในการพัฒนาและ ปรับเสริมรูปแบบการสอนของตนต่อไป

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อครูและผู้ที่สนใจการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่เสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ผ่านกิจกรรมรูปแบบ Active Learning ปลุกฝังความรักความภาคภูมิใจในชาติไทยและความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สารบัญ

หน้า

คำนำ

ทักษะทางประวัติศาสตร์และกิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ๑

กิจกรรม Active Learning การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย

● ชุดกิจกรรม ทักษะทางประวัติศาสตร์ - ลำดับกษัตริย์สุโขทัย ๙

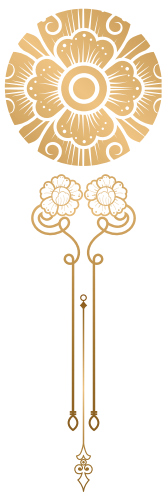
● ชุดกิจกรรม เรียนรู้ภูมิปัญญาสมัยสุโขทัย ๔๑

● ชุดกิจกรรม กษัตริย์อยุธยาหน้าที่ ๘๑

● ชุดกิจกรรม เฮฮาค้าขาย สนธิสัญญาเบาว์ริง ๑๑๙

ตัวอย่างแบบประเมินผลการเรียนรู้ ๑๖๑

คณะผู้จัดทำ ๑๖๗

ทักษะทางประวัติศาสตร์ และกิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ คือ พื้นฐานเบื้องต้นในการรู้จักและเข้าใจคุณค่าความสำคัญของอดีต ด้วยการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจักษ์ วิวินิจฉัย บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลจากหลักฐานข้อเท็จจริงที่หลากหลาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นนักคิด มีเหตุมีผล

กระบวนการศึกษาทางประวัติศาสตร์ หรือวิธีการทางประวัติศาสตร์มุ่งเสริมสร้างจิตใจให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ รู้จักตั้งคำถามและค้นหาคำตอบ ทำให้ได้เรียนรู้บทเรียนจากอดีต ความเป็นมาของสังคมในพื้นที่และบริบทของเวลาต่าง ๆ

ประวัติศาสตร์เปรียบเสมือนกระจกที่ส่องให้เห็นสังคมมนุษย์ ณ ช่วงเวลาหนึ่งในพื้นที่ที่หนึ่ง ที่มีพัฒนาการสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน สอนให้เรารู้จักตนเอง รวมถึงความเป็นมาของชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ ปลูกจิตสำนึกในความเป็นชาติ รักและภาคภูมิใจในบรรพบุรุษที่ก่อตั้งชาติบ้านเมือง

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์และเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะ สมรรถนะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อาจจัดได้ทั้งรูปแบบกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมนอกห้องเรียน ซึ่งการเรียนรู้เนื้อหาสาระ หลักการ และทฤษฎีในห้องเรียนจะเป็นรูปธรรม เข้าใจได้ง่ายและชัดเจนขึ้นเมื่อผู้เรียนได้สัมผัส รับรู้ เกิดประสบการณ์ตรงจากสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือกำลังศึกษาอยู่จากการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน เช่น การทำโครงงานประวัติศาสตร์ การทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ การเรียนรู้นอกสถานที่ ถือเป็นการเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวา สร้างประสบการณ์ ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เกิดเป็นการสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายให้แก่ผู้เรียน

เมื่อผู้เรียนเกิดความตระหนักว่า วิชาประวัติศาสตร์ เป็นวิชาสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และผลของการเรียนวิชาประวัติศาสตร์จะพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบแล้ว ผู้สอนควรเน้นย้ำในรายละเอียดของทักษะทางประวัติศาสตร์ และขั้นตอนในการจัดกิจกรรมประวัติศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การเลือกบริโภคข้อมูลข่าวสาร การประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล การตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล การแสดงความคิดเห็นอย่างมีตรรกะ สมเหตุสมผล เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนไม่โน้มเอียง หรือเชื่อโดยไม่มีหลักฐาน และสามารถแสดงเหตุผลในการเลือกเชื่อหรือปฏิบัติสิ่งนั้น ๆ ได้

◆ ทักษะทางประวัติศาสตร์

ทักษะ หมายถึง ความชำนาญในการกระทำหรือการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นทักษะด้านร่างกาย สติปัญญา หรือสังคม ที่เกิดขึ้นจากการฝึกฝนหรือการกระทำซ้ำ ๆ

ทักษะทางประวัติศาสตร์ หมายถึง ความสามารถ ความชำนาญในการรวบรวม หลักฐานต่าง ๆ การประเมินค่าหลักฐาน การฝึกคิดวิเคราะห์ตามบริบททางประวัติศาสตร์ คือ การต้องรู้จักบุคคล เวลา สถานที่ และรู้จักเชื่อมโยงข้อมูลจากหลักฐานที่ได้รับกับองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน

ทักษะทางประวัติศาสตร์ เป็นทักษะการคิดวิเคราะห์ในมิติประวัติศาสตร์ เน้นการตั้งคำถามตลอดเวลา ไม่ใช่เพียงการนำข้อมูล หลักฐานที่รวบรวมได้มาเรียงต่อกัน **ทักษะทางประวัติศาสตร์ 1S2C** จึงเป็นทักษะที่ผู้สอนต้องจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถอย่างเชี่ยวชาญในการใช้ความคิดที่เป็นกระบวนการ เป็นเหตุเป็นผล มีวิจาร์ณญาณ เปิดกว้างทางความคิดเห็น เพื่อสืบสอบเรื่องราวบนพื้นฐานข้อมูลหลักฐาน ข้อเท็จจริง ที่ปรากฏ ประกอบด้วยทักษะที่เป็นลำดับขั้นตอน ได้แก่

๑. ขั้นการรู้จักเอกสารหลักฐานที่หลากหลาย (Sourcing) หลักฐานเป็นพื้นฐานสำคัญของการสืบค้นประวัติศาสตร์ กระบวนการรวบรวมข้อมูลหลักฐานจากแหล่งต่าง ๆ จึงเป็นกระบวนการเริ่มต้นที่สำคัญของการสืบค้นเรื่องราวที่เกิดขึ้นไปแล้ว ผู้สอนจึงควรจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการสืบค้นข้อมูล วางแผนรวบรวมข้อมูลหลักฐานจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งหลักฐานขั้นต้น คือ หลักฐานที่เกิดร่วมสมัยกับเหตุการณ์นั้น ๆ หรือมีการบันทึกร่วมสมัยกัน และหลักฐานขั้นรอง คือ งานเขียนที่ใช้หลักฐานขั้นต้นมาศึกษา วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์

ตัวอย่างหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนอาจพบได้ใกล้ตัว เช่น เอกสารทางราชการ บทความในหนังสือพิมพ์ การสัมภาษณ์ ภาพถ่าย ข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น

๒. ขั้นการประเมินค่าของหลักฐาน (Corroboration) คือ กระบวนการตรวจสอบประเมินค่าเนื้อหาและข้อมูลที่ปรากฏจากข้อมูลภายในหลักฐานเอง เช่น การตรวจสอบวัน เดือน ปี ที่ผลิตหรือสร้างเอกสาร การตรวจสอบชื่อบุคคล สถานที่ที่ปรากฏ การเทียบศักราชในเอกสาร การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ทัศนคติของผู้เขียน ข้อเท็จจริง การบิดเบือนข้อมูล ความหมายที่แท้จริง เป็นต้น

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการประเมินค่าเนื้อหา และข้อมูลที่ปรากฏในหลักฐานนั้น ๆ โดยเฉพาะมิติความน่าเชื่อถือทัศนคติของผู้เขียน ข้อเท็จจริง การบิดเบือนข้อมูล ความหมายที่แท้จริง ถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่ผู้เรียนจะได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดพิจารณาความน่าเชื่อถือ ตามตรรกะและความสมเหตุสมผล

๓. ขั้นการเปรียบเทียบข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลาย (Contextualizing)

คือ กระบวนการสอบทาน เปรียบเทียบเนื้อหาและข้อมูลที่ได้จากหลักฐานนั้น ๆ กับหลักฐานเอกสาร ข้อมูลแวดล้อมอื่น ๆ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงหรือความจริงทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของเหตุการณ์ สาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ ความเป็นไปของเหตุการณ์ ผลของเหตุการณ์ เป็นต้น โดยอาจจัดกระบวนการให้ผู้เรียนได้เปรียบเทียบเอกสารกับหลักฐานอื่น ๆ เช่น ระหว่างหลักฐานภาพถ่าย แผนที่โบราณ ข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต ฯลฯ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ การเปรียบเทียบชุดข้อมูล และการสังเคราะห์ข้อมูลสรุปเรื่องราวที่ได้ศึกษาตามตรรกะความน่าเชื่อถือจากหลักฐานที่ปรากฏ

◆ กิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ โดยใช้โครงงานประวัติศาสตร์

โครงงาน หมายถึง กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการศึกษาค้นคว้า และลงมือปฏิบัติด้วยตนเองตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจ โดยมีผู้สอนเป็นผู้กระตุ้น แนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนในกระบวนการทำงานทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเลือกและกำหนดหัวข้อเรื่องที่จะทำการศึกษาค้นคว้า การวางแผนการดำเนินงาน การกำหนดขั้นตอนการทำงาน การสำรวจรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล และการออกแบบการนำเสนอผลงาน

กิจกรรมโครงงานประวัติศาสตร์ที่ดี ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาทักษะทางประวัติศาสตร์ 1S2C มีแนวทางการจัดโครงงานประวัติศาสตร์ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การอธิบายทักษะทางประวัติศาสตร์และโครงงานประวัติศาสตร์

ผู้สอนต้องอธิบายทักษะทางประวัติศาสตร์ 1S2C ๓ ขั้นตอน ให้ผู้เรียนเข้าใจ และได้ฝึกฝนทักษะให้เกิดความชำนาญเพิ่มมากขึ้นก่อน เช่น การให้ผู้เรียนได้รู้จักหลักฐานทุกประเภทเท่าที่สามารถกระทำได้ จากนั้นฝึกให้ผู้เรียนวิพากษ์ความน่าเชื่อถือของหลักฐานวิเคราะห์ เปรียบเทียบและสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่ผ่านการวิพากษ์กับเอกสารจากแหล่งอื่น ๆ

เมื่อผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะทางประวัติศาสตร์ 1S2C จนเป็นที่น่าพอใจแล้ว ผู้สอนจึงดำเนินกิจกรรมโครงงานประวัติศาสตร์ ต่อไป

ขั้นที่ ๒ การดำเนินงานโครงงานประวัติศาสตร์ที่มีทักษะทางประวัติศาสตร์ 1S2C

โครงงานเป็นกิจกรรมที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งเสร็จสิ้นโครงงาน ซึ่งผู้เรียนต้องเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งสิ้น โดยมีผู้สอนทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา แนะนำเสนอแนะอย่างใกล้ชิดตลอดเวลาในการดำเนินงานโครงงาน ขั้นตอนการดำเนินงานโครงงานประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย

๑. การคิดประเด็นโครงงานและการเลือกหัวข้อโครงงาน

ขั้นตอนนี้เป็นการคิดหาและเลือกหัวข้อเรื่องที่จะทำโครงงาน โดยผู้เรียนต้องตั้งต้นด้วยคำถามที่ว่า จะศึกษาเรื่องใด เพราะเหตุใด ทำไมต้องศึกษาเรื่องดังกล่าว เรื่องดังกล่าวมีความสำคัญอย่างไรต่อผู้เรียน ต่อชุมชน หรือต่อประเทศ สิ่งที่จะนำมากำหนดเป็นหัวข้อเรื่องโครงงาน อาจได้มาจากปัญหา คำถาม หรือความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องต่าง ๆ ของผู้เรียนเอง ซึ่งเป็นผลจากการที่ผู้เรียนได้อ่านหนังสือต่าง ๆ มีการแลกเปลี่ยนความเห็นในกลุ่มผู้เรียนเอง ตามแบบประชาธิปไตย หรือจากการที่ได้ไปดูงานทัศนศึกษานอกสถานที่ หรือสังเกตจากปรากฏการณ์ต่าง ๆ รอบตัว หัวข้อของโครงงานควรเป็นเรื่องที่เฉพาะเจาะจง และชัดเจน

โดยทั่วไปการสืบค้นเรื่องราวต่าง ๆ ควรเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว ผู้เรียนมีความสนใจ อาจเริ่มด้วยความอยากรู้อย่างเรื่องของตนเองและครอบครัว เช่น ศึกษาเรื่องประวัติความเป็นมาของครอบครัวตนเอง การประกอบอาชีพของบุคคลในครอบครัว เป็นต้น ซึ่งแหล่งสืบค้นข้อมูลหลักฐานก็จะอยู่ใกล้ตัวผู้เรียน เช่น รูปภาพ ข้อมูลจากการซักถามผู้ปกครอง ญาติสนิท เรื่องราวในชุมชน หรือท้องถิ่นก็สามารถถูกสืบค้นด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์เช่นกัน อาทิ เรื่องประเพณี วัฒนธรรม การละเล่นในชุมชน ความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน ถนน ตำบล อำเภอ หรือสถานที่สำคัญ แหล่งสืบค้นข้อมูลหลักฐานอาจเป็นสิ่งใกล้ตัว เช่น ลักษณะภูมิประเทศ การสอบถาม ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือผู้รู้ในชุมชน รวมทั้งแหล่งความรู้ในชุมชนหรือในท้องถิ่น ทั้งนี้ การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะมีความหมายและมีคุณค่ายิ่งขึ้น เมื่อผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับประวัติศาสตร์ชาติ

๒. การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานตามขั้นตอนนี้ เป็นการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ รวมถึงการขอคำปรึกษาหรือข้อมูลรายละเอียดอื่น ๆ จากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโสในท้องถิ่น พระสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ รวมทั้งการสำรวจวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ การดำเนินงานตามขั้นตอนนี้จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดต่าง ๆ ของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งทำให้เห็นถึงขอบข่ายของภาระงานที่จะต้องดำเนินการ ผลที่จะเกิดจากการดำเนินงาน ช่วยทำให้ได้แนวคิดในการกำหนดขอบข่าย หรือเค้าโครงของเรื่องที่จะศึกษาชัดเจนว่าจะทำอะไร ทำไมต้องทำ ต้องการให้เกิดอะไร ทำอย่างไร ใช้ทรัพยากรอะไร ทำกับใคร เสนอผลงานอย่างไร

๓. การเขียนเค้าโครงของโครงงาน

เป็นการสร้างแผนผังความคิด เป็นการนำเอาภาพของงานและภาพความสำเร็จของโครงงานที่วิเคราะห์ไว้มาจัดทำรายละเอียด เพื่อแสดงแนวคิด แผนงานและขั้นตอนการทำโครงงาน มีการระดมสมอง ปรึกษาหารือ เพื่อให้ผู้ร่วมงานและผู้เกี่ยวข้องทุกคนได้มองเห็นภาระงานตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้น รวมทั้งได้ทราบถึงบทบาทและระยะเวลาในการดำเนินงาน เมื่อเกิดความชัดเจนแล้ว จึงนำมากำหนดเขียนเป็นเค้าโครงของโครงงาน

๔. การปฏิบัติโครงการ

เป็นการดำเนินงานหลังจากที่โครงการได้รับความเห็นชอบจากผู้สอน (ครูที่ปรึกษา) แล้ว เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานจริงตามแผนงานที่กำหนดไว้ในเค้าโครงของโครงการ มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ระหว่างการปฏิบัติงานผู้เรียนต้องปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบ คำนึงถึงความประหยัดและความปลอดภัยในการทำงาน ตลอดจนคำนึงถึงสภาพแวดล้อม ในระหว่างการปฏิบัติงาน ต้องมีการจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ไว้อย่างละเอียดว่า ทำอะไร ได้ผลอย่างไร มีปัญหา อุปสรรค และมีแนวทางการแก้ไขอย่างไร การบันทึกข้อมูลดังกล่าวนี้ ต้องจัดทำอย่างเป็นระบบระเบียบ เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงการดำเนินงาน ในโอกาสต่อไป การปฏิบัติกิจกรรมตามที่ระบุไว้ในขั้นตอนการดำเนินงานโครงการถือว่าเป็นการเรียนรู้เนื้อหา ฝึกทักษะต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ การปฏิบัติโครงการ ควรใช้เวลาดำเนินการในสถานศึกษามากกว่าที่จะทำเป็นการบ้าน เพราะผู้เรียนจะได้ร่วมกัน แก้ไขปัญหา

๕. การเขียนรายงาน

การสรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงการต้องสรุปแนวคิด วิธีดำเนินงาน ผลที่ได้รับ ตลอดจนข้อสรุป ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการทั้งหมด โดยใช้ภาษา ที่เข้าใจง่าย กระชับ ชัดเจน และครอบคลุมประเด็นสำคัญ ๆ ของโครงการที่ปฏิบัติไปแล้ว ทั้งนี้ อาจสรุปในรูปแบบตารางก็ได้

๖. การแสดงผลงาน

นับเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการทำโครงการ เป็นการนำเสนอผลการดำเนินงานโครงการทั้งหมดให้ผู้อื่นได้ทราบ อาจนำเสนอในรูปแบบเอกสาร รายงาน ขึ้นงาน แบบจำลอง การแสดงผลงานการจัดนิทรรศการ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมัลติมีเดีย ฯลฯ ตามประเภทของโครงการที่ปฏิบัติ

การดำเนินงานตามขั้นตอนการทำโครงการที่กล่าวมานี้ สามารถปรับให้เหมาะสมกับช่วงชั้น/ช่วงวัยของผู้เรียน ซึ่งการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในรูปแบบการทำโครงการประวัติศาสตร์ สามารถจัดได้กับผู้เรียนทุกระดับชั้น อาจลงมือกระทำเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม เป็นโครงการเล็ก ๆ ที่ศึกษาเรื่องใกล้ตัว หรือโครงการใหญ่ ๆ ที่ซับซ้อน ต้องมีผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำ และต้องใช้ความรู้ วิธีการ ทักษะกระบวนการหลายอย่างประกอบกัน ทั้งนี้ สำหรับผู้เรียนระดับชั้นต้น ๆ ควรมีผู้สอน ครู-อาจารย์ที่ปรึกษา เป็นผู้คอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด และการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนควรมีความง่าย ไม่สลับซับซ้อน ส่วนผู้เรียนในระดับชั้นสูง ๆ ที่สามารถอ่านออกเขียนได้ มีทักษะในการอ่านและประเมินหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ควรเน้นเรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ขั้นสูง ทักษะความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ และการลงมือปฏิบัติ

◆ กิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น คือ สถานที่สำคัญในท้องถิ่นที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมา พัฒนาการของสถานที่ บุคคล ฯลฯ ให้เห็นเป็นการเฉพาะ และสามารถสืบค้นได้ เช่น โรงเรียน วัด มัสยิด โบสถ์ อนุสาวรีย์ ตลาด ย่านการค้า แหล่งชุมชนโบราณ ป้ายจารึก พิพิธภัณฑสถานในท้องถิ่น การประกอบอาชีพ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี หรืออาจหมายถึงบุคคลสำคัญ ประชาชน หรือภูมิปัญญาในท้องถิ่น ฯลฯ

องค์ประกอบสำคัญของการจัดกิจกรรมลักษณะนี้ คือ

๑. การกำหนดเนื้อหาที่ชัดเจน สอดคล้องกับบทเรียนในแต่ละระดับชั้น การกำหนดสถานที่ต่าง ๆ ในพื้นที่แหล่งเรียนรู้สำหรับจัดกิจกรรมเรียนรู้นั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่ง มิฉะนั้นจะกลายเป็นการพาออกไปท่องเที่ยวโดยไม่เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ ดังนั้น การไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องกำหนดเนื้อหาและประชุมวางแผนเตรียมกิจกรรมล่วงหน้า

๒. การกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ กิจกรรมในพื้นที่แหล่งเรียนรู้ เช่น การวาดภาพ/วาดแผนผัง ถ่ายรูป สัมภาษณ์ ทำโครงการ เป็นต้น

๓. การประเมินทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียน เช่น การทำงานเดี่ยวหรือกลุ่ม การสนทนา การเขียน การคิด ฯลฯ รวมถึงคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่าง ๆ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ จำเป็นต้องมีการวางแผนการดำเนินงานที่ดี ดังนี้

๑. ชั้นเตรียมการก่อนออกเดินทาง
๒. ชั้นศึกษาแหล่งเรียนรู้
๓. ชั้นนำเสนอผลงาน

๑. ชั้นเตรียมการก่อนออกเดินทาง

ก่อนพาผู้เรียนไปเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่แหล่งเรียนรู้ คณะผู้สอนต้องมีการประชุมเพื่อตกลงในรายละเอียด เช่น สถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ ต้องพิจารณาถึงความสอดคล้องกับประเด็นของการศึกษาค้นคว้าเป็นหลัก นอกจากนี้ ยังต้องติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ เช่น จำนวนวิทยากรประจำจุดที่สอดคล้องกับจำนวนผู้เรียน หากผู้เรียนมีจำนวนมาก ควรแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยในจำนวนที่เหมาะสม โดยมีครูประจำกลุ่มดูแลพฤติกรรม ประเมินความสามารถและทักษะของผู้เรียน ผู้สอนควรไปสำรวจพื้นที่ก่อนพาผู้เรียนลงพื้นที่จริง เพราะจะทำให้ทราบว่าสถานที่แห่งนั้นมีพื้นที่เป็นอย่างไร เหมาะสมกับจำนวนผู้เรียนหรือไม่ ตลอดจนความปลอดภัยและการเตรียมการอื่น ๆ

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การจัดทำใบงานหรือใบความรู้ที่เน้นกระบวนการให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถในการศึกษาค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ หรือการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะทางประวัติศาสตร์ 1S2C ในการศึกษาหลักฐานที่หลากหลาย มีการวิพากษ์หลักฐานนั้น ๆ ก่อนออกไปสถานที่จริง

ผู้สอนจะต้องกำหนดเป้าหมายและวิธีการเรียนรู้ให้ชัดเจนว่า ผู้เรียนควรทำอะไร เก็บข้อมูลอย่างไร ไม่ใช่เพียงการบันทึกข้อมูลที่จดได้เท่านั้น หากมีความเป็นไปได้ให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติการเขียนโครงการหรือแผนผังความคิดก่อนออกเดินทาง เพื่อจะได้มีประเด็นข้อคำถามในการศึกษาล่วงหน้า

๒. ชั้นศึกษาแหล่งเรียนรู้

ผู้สอนต้องบอกให้ผู้เรียนทราบถึงกำหนดการ วิทยากร และสถานที่ที่จะไปศึกษา พร้อมทั้งให้ศึกษาใบงานล่วงหน้า อาจให้มีการแบ่งบทบาท ภาระงานในการบันทึก รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการเรียนรู้ โดยอาจให้ผู้เรียนเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับบันทึกภาพ บันทึกเสียง สมุดจดบันทึกไปด้วย นอกจากนี้ ผู้สอนต้องเตรียมตัวสำหรับทำการประเมินผู้เรียนในด้านกิริยามารยาท ความประพฤติ ทักษะ สมรรถนะ เช่น ทักษะการทำงานและการทำงานกลุ่ม

๓. ชี้นำเสนอผลงาน

ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปกิจกรรมและความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ ทบทวนเนื้อหาที่ได้รับ นำเสนอผลงานที่ได้รับมอบหมาย ผู้สอนประเมินคุณค่าของชิ้นงานตามที่กำหนด โดยมีเกณฑ์การประเมินชิ้นงานที่ชัดเจน

เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนแล้ว ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนทำโครงการประวัติศาสตร์ร่วมด้วย เพราะโครงการประวัติศาสตร์เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งฝึกฝนทักษะและวิธีการทางประวัติศาสตร์ หรือวิธีการสืบค้นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสังคมมนุษย์จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ด้วยวิธีการอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่ชัดเจน และหากดำเนินโครงการประวัติศาสตร์อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุด ผู้เรียนจะได้รับการฝึกฝนทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ การใช้คำถาม การอ่าน การสังเกต การสำรวจ และฝึกฝนคุณธรรมในการดำเนินชีวิต เช่น ความอดทน สัมมาคารวะ มารยาท มนุษยสัมพันธ์ ความซื่อสัตย์ ความไม่มีอคติต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อของบุคคล/ชุมชน/สังคม เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเชิงสร้างสรรค์

วิธีการและทักษะทางประวัติศาสตร์

วิธีการ

ทางประวัติศาสตร์

ทักษะ

ทางประวัติศาสตร์

1S2C

๑. ตั้งประเด็นคำถาม

๒. รวบรวมหลักฐานข้อมูล

Sourcing

๓. วิพากษ์หลักฐาน/ประเมินค่า

Corroboration

๔. วิเคราะห์/ตีความ

Contextualizing

๕. สรุป/นำเสนอ

กิจกรรม Active Learning การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย

ชุดกิจกรรม

ทักษะทางประวัติศาสตร์ - ลำดับกษัตริย์สุโขทัย

กิจกรรม Active Learning การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย ชุดกิจกรรม ทักษะทางประวัติศาสตร์ - ลำดับกษัตริย์สุโขทัย

ชุดกิจกรรม ทักษะทางประวัติศาสตร์ - ลำดับกษัตริย์สุโขทัย เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้รู้จักหลักฐานที่หลากหลายที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์สุโขทัย เน้นการได้รู้จักหลักฐานขั้นต้นประเภทจารึก ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ จารึกเป็นหลักฐานที่ผลิตขึ้นร่วมสมัยหรือในสมัยที่เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์นั้น ๆ เกิดขึ้น และอาจผลิตลงในวัสดุที่หลากหลาย เช่น หิน แผ่นดินเผา หรือโลหะอื่น ๆ นักประวัติศาสตร์จึงประเมินค่าจารึกว่าเป็นเอกสารขั้นต้นร่วมสมัย แต่หลักฐานจารึกที่พบในประเทศไทยหรือที่อื่น ๆ มักจะมีข้อมูลที่ไม่ครบสมบูรณ์ จารึกบางชิ้นแตกหักหรือหายไปบางส่วน ข้อมูลที่ได้รับจากจารึกจึงต้องนำมาต่อเข้าด้วยกัน ผู้ร่วมชุดกิจกรรม ทักษะทางประวัติศาสตร์ - ลำดับกษัตริย์สุโขทัย จึงต้องอาศัยการประกอบข้อมูลจากจารึกหลายชิ้น ผู้ร่วมกิจกรรมนี้จะได้ข้อสรุปว่าการสืบค้นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลอื่น ๆ จากหลากหลายแหล่งมาประกอบเข้าด้วยกัน

การจัดกิจกรรม Active Learning ชุดกิจกรรม ทักษะทางประวัติศาสตร์ - ลำดับกษัตริย์สุโขทัย เป็นกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้รู้จักทักษะทางประวัติศาสตร์ในเรื่องหลักฐานที่หลากหลาย (Sourcing) โดยจัดกิจกรรมเป็น ๒ ช่วง คือ

ช่วงแรก กิจกรรมรู้จักหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ผู้ร่วมกิจกรรมจะรู้จักหลักฐานที่หลากหลายและเป็นหลักฐานที่อยู่ใกล้ตัว การจัดกิจกรรมมีลักษณะเป็นกิจกรรมกลุ่ม กลุ่มละ ๑๐ คน ผู้ร่วมกิจกรรมจะได้รับเอกสารคนละ ๑ ชิ้น อ่านครั้งละ ๑ ชิ้น อ่านวนไปทั่วทั้งกลุ่ม จากนั้นเป็นการวิเคราะห์ให้สมาชิกในกลุ่มฟังผ่านการเล่าเรื่อง ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และสังเกตเอกสารว่าเป็นเอกสารขั้นต้นหรือขั้นรอง และมีความน่าเชื่อถือเพียงใด

หลังจากจัดกิจกรรมที่ผู้ร่วมกิจกรรมได้รู้จักหลักฐานประวัติศาสตร์แล้ว กิจกรรมช่วงที่สอง คือ การหาความสัมพันธ์ของกษัตริย์สุโขทัยจากเอกสารหลักฐานขั้นต้น โดยที่ผู้ร่วมกิจกรรมจะได้รับแจกเอกสารขั้นต้น ประเภทจารึกสมัยสุโขทัย จำนวน ๕ ชิ้น และร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐานนั้น ๆ เพื่อเขียนสรุปลงในกระดาษ กิจกรรมกลุ่มนี้ ผู้ร่วมกิจกรรมจะได้ร่วมกันหาชื่อและความสัมพันธ์ทางเครือญาติของกษัตริย์สุโขทัย โดยต้องวิพากษ์ความน่าเชื่อถือของหลักฐานก่อน ทั้งนี้จะเห็นว่าเอกสารหลักฐานแต่ละชิ้นให้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน บางชิ้นปรากฏชื่อที่ผู้ร่วมกิจกรรมไม่รู้จักมาก่อน หรือแสดงความสัมพันธ์ที่ชัดเจนของกษัตริย์สุโขทัย

เมื่อผู้ร่วมกิจกรรมได้เขียนสรุปความสัมพันธ์ทางเครือญาติของกษัตริย์สมัยสุโขทัยลงในกระดาษและนำเสนอแล้ว ผู้นำกิจกรรมต้องสรุปให้เห็นทักษะทางประวัติศาสตร์ว่า ลักษณะของหลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทยมีข้อจำกัดในการใช้หลักฐาน เช่น มีข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือข้อมูลไม่ปะติดปะต่อกัน การจัดกิจกรรมครั้งนี้เน้นที่กระบวนการและเอกสาร ไม่ใช่การศึกษาเนื้อหาประวัติศาสตร์ไทยจากจารึก ดังนั้น ผลสรุปที่ได้จึงมิใช่การได้ลำดับกษัตริย์ที่ครบถ้วนตามเอกสารตำราเรียนโดยทั่วไป แต่เป็นการสรุปความสัมพันธ์ของกษัตริย์สุโขทัยตามที่ปรากฏในหลักฐานที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม

แผนการจัดกิจกรรม ชุดกิจกรรม ทักษะทางประวัติศาสตร์ - ลำดับขั้นผู้รู้สุโขทัย

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัด

- ส ๔.๑ ป.๔/๓ แยกแยะประเภทหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่น
- ส ๔.๑ ป.๖/๑ อธิบายความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ
- ส ๔.๑ ป.๖/๒ นำเสนอข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลายในการทำความเข้าใจเรื่องราวสำคัญในอดีต

สิ่งที่ได้เรียนรู้

๑. จะรู้เรื่องราวในอดีตต้องสืบค้นจากร่องรอยหลักฐาน ซึ่งมีหลากหลายชนิด และมีความน่าเชื่อถือแตกต่างกันไป
๒. รายชื่อและลำดับของพระมหากษัตริย์สมัยสุโขทัย
๓. การทำเส้นเวลา (Timeline)

กิจกรรม ๑ : ทักษะทางประวัติศาสตร์

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ควรศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยใช้กระบวนการและวิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งในการวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบนั้น ทักษะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมกิจกรรมในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์รูปแบบ Active Learning คือ ทักษะ 1S2C (Sourcing Corroboration Contextualizing) ผ่านวิธีการทางประวัติศาสตร์ ๕ ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นที่ ๑ ตั้งประเด็นคำถาม
- ขั้นที่ ๒ รวบรวมหลักฐานข้อมูล มากกว่า ๑ ชั้น (Sourcing)
- ขั้นที่ ๓ วิพากษ์หลักฐาน/ประเมินค่า หลักฐานแต่ละชั้น (Corroboration)
- ขั้นที่ ๔ วิเคราะห์/ตีความ เปรียบเทียบ เชื่อมโยงบริบทของหลักฐานที่รวบรวมได้ เพื่อเรียบเรียงให้ได้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ (Contextualizing)
- ขั้นที่ ๕ สรุป/นำเสนอ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

๑. แบ่งผู้ร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่ม กลุ่มละ ๑๐ คน จากนั้นแจกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ หมายเลข ๑ - ๑๐ ให้กลุ่ม ให้สมาชิกในกลุ่มรับผิดชอบศึกษาเอกสาร คนละ ๑ ชิ้น

๒. ให้สมาชิกแต่ละคนประเมินค่าและวิพากษ์หลักฐานที่ตนเองได้รับว่าหลักฐานนั้นเป็นหลักฐานประเภทใด (หลักฐานขั้นต้น หรือ หลักฐานขั้นรอง) มีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด แล้วส่งต่อให้สมาชิกในกลุ่มทางขวามือ พร้อมรับหลักฐานชิ้นต่อไปจากสมาชิกที่ส่งมาให้ทางซ้ายมือ พิจารณาหลักฐานชิ้นที่อยู่ในมือ ทำเช่นนี้จนทุกคนได้ศึกษาเอกสารทุกชิ้น

๓. ผู้นำกิจกรรมตั้งประเด็นคำถามว่า เอกสารหมายเลข ๑ - ๑๐ ให้ข้อมูลอะไรบ้าง หากอยากทราบประวัติของบุคคลหนึ่ง ๆ จะศึกษาจากหลักฐานใดบ้าง หลักฐานนั้น ๆ สามารถเชื่อมโยงข้อมูลกันได้อย่างไร เช่น ระหว่างสำเนาทะเบียนบ้านกับสุติบัตร

๔. ผู้นำกิจกรรมชี้ให้เห็นว่าการศึกษาหลักฐานที่รวบรวมมาได้จากแหล่งต่าง ๆ ควรประเมินค่าหลักฐานแต่ละชิ้นว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด และควรรหาหลักฐานมากกว่า ๑ ชิ้น เพื่อประกอบการวิเคราะห์ เชื่อมโยงหาคำตอบตามประเด็นคำถามที่กำหนด

๕. ผู้ร่วมกิจกรรมร่วมกันสรุปว่า การศึกษาประวัติของบุคคล ควรรวบรวมหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลหลาย ๆ ชิ้น เพื่อทำการวิเคราะห์ความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ของข้อมูล อันจะทำให้การเขียนบรรยายสรุปเกี่ยวกับบุคคลนั้น ๆ มีความครบถ้วนและน่าเชื่อถือ

กิจกรรมที่ ๒ : ลำดับกษัตริย์สุโขทัย

๑. ตั้งประเด็นคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ว่า “พระมหากษัตริย์สมัยสุโขทัย มีกี่พระองค์และแต่ละพระองค์มีความสัมพันธ์กันอย่างไร”

๒. ผู้นำกิจกรรมแจกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ จำนวน ๕ ชิ้น (เอกสารหมายเลข ก - จ) ให้แต่ละกลุ่ม ประกอบด้วย

เอกสารหมายเลข ก ศิลารจารึกพ่อขุนรามคำแหง (จารึกหลักที่ ๑)

เอกสารหมายเลข ข ศิลารจารึกพ่อขุนรามคำแหง (จารึกหลักที่ ๑)

เอกสารหมายเลข ค จารึกปู่ขุนจิดขุนจอต

เอกสารหมายเลข ง จารึกนครชุม (จารึกหลักที่ ๓)

เอกสารหมายเลข จ ชินกาลมาลีปกรณ์

๓. แต่ละกลุ่มศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยให้ทำกิจกรรม ตามใบกิจกรรม ตาราง ลำดับกษัตริย์สุโขทัย ชิ้นงานที่เกิดขึ้น คือ แผนภูมิพระมหากษัตริย์ในสมัยสุโขทัย

๔. เลือกกลุ่มโดยวิธีการสุ่มหรือสมัครใจ เพื่อให้นำเสนอผลการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ จากแผนภูมิที่กลุ่มจัดทำขึ้น

๕. ร่วมสรุปกิจกรรมสำคัญที่ใช้ในการหาคำตอบ จากประเด็นคำถาม ประกอบด้วยทักษะสำคัญ คือ ทักษะทางประวัติศาสตร์ 1S2C เริ่มจากการรวบรวมหลักฐานข้อมูล แล้ววิพากษ์ประเมินค่าหลักฐานที่ละชิ้น จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์เนื้อหาหลักฐานที่ได้ทั้งหมด เปรียบเทียบหาความเชื่อมโยงของเนื้อหาหลักฐานทั้ง ๕ ชิ้น เพื่อทำการสรุปและนำเสนอ

ขั้นสรุป

- จากกิจกรรม นักเรียนได้ฝึกทักษะใดบ้าง
- จากกิจกรรม นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง
- ที่ผ่านมานักเรียนมีวิธีการในการศึกษาเรื่องราวในอดีตอย่างไร
- นักเรียนสามารถนำทักษะทางประวัติศาสตร์ 1S2C ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ได้อย่างไร

สรุปกิจกรรม

การจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้รู้จักหลักฐานที่หลากหลาย และเป็นหลักฐานที่มีอยู่รอบตัวเป็นกิจกรรมเบื้องต้นที่เสริมสร้างทักษะทางประวัติศาสตร์ ขั้นการรู้จักหลักฐานที่หลากหลาย (Sourcing) กิจกรรมนี้ ผู้ร่วมกิจกรรมจะต้องรู้จักหลักฐานต่าง ๆ เป็นลำดับแรก และสามารถจัดประเภทของหลักฐานได้ โดยชี้ให้เห็นว่าหลักฐานต่าง ๆ นั้นมีหลายประเภท หลักฐานชั้นต้น เป็นเอกสารร่วมสมัยที่มีคุณค่า และหากแม้มีการผลิตซ้ำเนื้อหา เช่น การคัดลอกเนื้อหา การทำสำเนา การถ่ายภาพ ฯลฯ ก็ยังนับว่าเป็นหลักฐานชั้นต้น

เมื่อผู้นำกิจกรรมจัดกิจกรรมแรกแล้ว หากจัดกิจกรรมที่สอง เรื่อง ลำดับกษัตริย์สุโขทัย จะต้องเชื่อมโยงให้ผู้ร่วมกิจกรรมเห็นว่าจากหลักฐานที่มีอยู่รอบตัวซึ่งเป็นหลักฐานที่เกิดร่วมสมัยของเหตุการณ์ ถือเป็นหลักฐานชั้นต้น ซึ่งหลักฐานชั้นต้นมีความน่าเชื่อถือ ในกรณีเดียวกันในการศึกษาประวัติศาสตร์สุโขทัย หากใช้ศิลาจารึกซึ่งเป็นหลักฐานชั้นต้น เพราะเกิดร่วมสมัยกับเหตุการณ์ ก็ย่อมจะทำให้การศึกษาประวัติศาสตร์สุโขทัยมีความน่าเชื่อถือขึ้นด้วย เมื่อผู้ร่วมกิจกรรมได้ปฏิบัติกิจกรรมทั้งหมดแล้ว ผลงานที่ผู้ร่วมกิจกรรมนำเสนอจะแสดงให้เห็นประโยชน์ของหลักฐานและวิพากษ์ความน่าเชื่อถือของหลักฐานได้

ข้อควรระวังในการจัดกิจกรรมลำดับกษัตริย์สุโขทัย คือ ผู้ร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่จะพยายามหาคำตอบที่ครบถ้วนสมบูรณ์จากสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงเครือญาติของกษัตริย์สมัยสุโขทัย และจะเติมแผนผังกิจกรรมได้อย่างสมบูรณ์ ผู้นำกิจกรรมต้องเน้นย้ำว่าให้ค้นหาข้อมูลจากหลักฐานที่ได้รับเท่านั้น และการจัดกิจกรรมครั้งนี้เป็นการเน้นที่ทักษะทางประวัติศาสตร์ ไม่ใช่เนื้อหาข้อมูลประวัติศาสตร์

เอกสารประกอบการทำกิจกรรมที่ ๑
ประกอบด้วยเอกสาร หมายเลข ๑ - ๑๐

ได้แก่

หมายเลข ๑ - จดหมายลาป่วย

หมายเลข ๒ - การสืบค้นข้อมูลจากเว็บไซต์ Wikipedia

หมายเลข ๓ - ข่าวหนังสือพิมพ์

หมายเลข ๔ - สำเนาทะเบียนบ้าน

หมายเลข ๕ - ป้ายศาลาวัด

หมายเลข ๖ - การ์ดงานแต่งงาน

หมายเลข ๗ - การ์ดงานบวช

หมายเลข ๘ - สูติบัตร

หมายเลข ๙ - ข่าวหนังสือพิมพ์ (บันทึกประจำวันโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ)

หมายเลข ๑๐ - พิณยกรรม

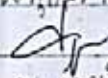

๒๓๑ ช.เกษมสวัสดิ์ จ.นนทบุรี
 มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ กรุงเทพฯ ๑๐๘๐๐
 ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๕

เรียนคุณประไพ จิวินดี มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
 เนื่องจากในวันที ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๕ นี้ ผมได้ทราบได้ทราบว่า คุณประไพ ได้ส่งสายผม
 แจ้งให้เรียนเรื่องการประกวดหัวข้อ อักษร-ตลอดเวลาตอนเหนือที่จัดประกวดที่ในหน่วยงานนี้แล้วและ
 ทางโรงเรียนได้ประกาศได้ว่ามีผู้ชนะที่ชื่อ น.ส.กมลลา-๒ วันเวลาจาก-ท.เวลา
 จิวินดี - ผมจึงขอสงวนสิทธิ์เป็นเวลาได้ตั้งแต่บัดนี้ตั้งแต่วันที่ ๑๕-๑๖ ตุลาคม
 ๒๕๖๕ เพื่อสงวนสิทธิ์แล้วขอสงวนตามปกติ

ด้วยความเคารพอย่างสูง
 ศ.ดร.วิจิตร ภัทรวดี

ขอเรียนขอว่าทั้งคุณน.ส.กมลลาหรือทุกประการ

 นายประ-ยุทธ ภัทรวดี
 ผู้ปกครอง

ประยุทธ์ จันทร์โอชา

รองศาสตราจารย์ สาขาสถาปัตยกรรม

บทความหลัก: [ประยุทธ์ จันทร์โอชา](#)

บทความนี้อาจต้องการเพิ่มเติมในหัวข้อต่อไปนี้ โปรดช่วยแก้ไข

หน้าอภิธานศัพท์และแหล่งข้อมูล

พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (ชื่อเล่น: อู, ๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๗) เกิดที่จังหวัดกาญจนบุรี เป็นบุตรของพันเอก(พิเศษ)ประยุทธ์ จันทร์โอชาและนายเรือประยุทธ จันทร์โอชา บิดจูงตระกูลสาขานายกัฐมนตรีคนที่ ๒๑ ของประเทศไทย, หัวหน้าสำนักงานศาลอาญารัฐบาลทักษิณชิต (คสช.), ผู้อำนวยการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (๒) และประธานสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นที่รู้จักครั้งแรกในบทบาทรัฐมนตรี ๑๒ (ค.พ. ๑๒) เป็นปลัดรัฐบาลหรือพรทูลองค์ที่ ๒๓ และเป็นศิษย์เก่าในสมัยยังศึกษาอยู่สาขาสถาปัตยกรรม ได้เข้ารับราชการสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมืองที่ ๒๑ สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองที่ ๑, หน่วยงานราชการกรมโยธาธิการและผังเมืองที่ ๒๑ จนมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๑ ของไทยคนล่าสุด นอกจากนี้ยังเป็นอดีตนายกของในคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

ในปี ๒๕๕๔ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้มีการไปกล่าวเป็นพยานที่ศาลอาญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับข้อกล่าวหาว่าประยุทธ์ ได้สั่งการหน่วยความมั่นคงในปราบปรามผู้ชุมนุมประท้วงในกรุงเทพฯ และระลอกความรุนแรงที่เรียกว่า "ความรุนแรงในกรุงเทพฯ" เพื่อเพิ่มความเข้มงวดจากโจรสลัดการก่อวินาศกรรม โดยมองไปรษณีย์ สืบค้นวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๐๑๕

ชื่อหนังสือ
พจนานุกรมสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาปัตย์กับการเมือง
สถาปัตย์กับการเมือง
สถาปัตย์กับการเมือง
สถาปัตย์กับการเมือง
สถาปัตย์กับการเมือง
สถาปัตย์กับการเมือง
สถาปัตย์กับการเมือง
สถาปัตย์กับการเมือง
สถาปัตย์กับการเมือง
สถาปัตย์กับการเมือง
สถาปัตย์กับการเมือง
สถาปัตย์กับการเมือง

วิกิพีเดีย
สารานุกรมเสรี

- หน้าหลัก
- สถานภาพ
- บทความที่ต้องการ
- บทความคุณภาพ
- เหตุการณ์ปัจจุบัน
- ชุมชนชาวไทย
- มีสาระบันเทิง
- เกี่ยวกับวิกิพีเดีย
- ศาลาชุมชน
- มีสื่อที่เกี่ยวข้อง
- มีสื่อที่เกี่ยวข้อง
- มีสื่อที่เกี่ยวข้อง
- มีสื่อที่เกี่ยวข้อง
- มีสื่อที่เกี่ยวข้อง
- มีสื่อที่เกี่ยวข้อง
- มีสื่อที่เกี่ยวข้อง
- มีสื่อที่เกี่ยวข้อง

Nation TV - เว็บไซต์สถานีข่าวอันดับ ๑ ของเมืองไทย

“ผู้สื่อข่าวจึงได้เดินทางไปตรวจสอบ ก็พบว่าที่บ้านเลขที่ ๗๙ ม.๑๐ ต.หัวฝาย อ.แคนดง ได้มีบรรดาญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านใกล้เคียง ต่างพากันมาแสดงความยินดีกับ นางหงวน อุดทน อายุ ๔๗ ปี และนายทองใบ ชิตรัมย์ อายุ ๔๘ ปี สองสามีภรรยาที่มีอาชีพ ทำนาและไร่มันสำปะหลัง ซึ่งเป็นผู้โชคดีที่ถูกลอตเตอรี่ รางวัลที่ ๑ จำนวน ๑ ฉบับ ได้เงินรางวัล จำนวน ๖ ล้านบาท”

อ่านต่อที่ : <http://www.nationtv.tv/main/content/social/๓๗๘๕๑๘๙๘๘๘/>

หมายเลข ๔

รายการเกี่ยวกับบ้าน		เล่มที่ 1
เลขรหัสประจำบ้าน	9000-008104-2	สำนักทะเบียน กรุงเทพมหานคร
รายการที่อยู่	39/4 ซอย3 (ถนนชัยมงคล) ถนนชัยมงคล ศาลายาล้อมรอบ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา	
ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อบ้าน	
ประเภทบ้าน	ลักษณะบ้าน	
วันเดือนปีที่กำหนดบ้านเลขที่		
ลงชื่อ (นายไพศาล ผลิตพงศ์)		นายทะเบียน
วันเดือนปีที่พิมพ์ทะเบียนบ้าน		13 มกราคม 2552

รายการบุคคลในครอบครัวของเลขรหัสประจำบ้าน		ลำดับที่ 3
เลขที่ 1	9000-008700-2	เพศ ชาย
ชื่อ นายปฐมพร มีมานะ	สัญชาติ ไทย	
เลขประจำตัวประชาชน 3-9000-00325-00-5	สถานภาพ ผู้เอาภัย	เกิดเมื่อ 13 ต.ค. 2523
มารดาผู้มีกำเนิด ชื่อ ประเทือง	3-9000-00300-00-7	สัญชาติ ไทย
บิดาผู้มีกำเนิด ชื่อ พิรม	3-9000-00300-00-9	สัญชาติ ไทย
• มาจาก ฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎร	นายทะเบียน	
เข้ามาอยู่ในบ้านนี้เมื่อ 30 ต.ค. 2523	(นายไพศาล ผลิตพงศ์)	
** ไปที่	นายทะเบียน	

นางอัม วิจารณ์ (แม่เต่า)
นายสมฤทธิ์ (เขีย) นายสุพิศ (พิศ) ของไสย (พ่อ-แม่)
นายเรียง (ลุง) นายสืบ (ขี้) ไสยุ่น

มีความยินดีขอเรียนเชิญท่านเข้าเฝ้าคารวะขอเชิญเข้าร่วมการกุศล และร่วมรับประทานอาหาร
เนื่องในงานอุปสมบท

นายอลงกรณ์ (ต้น) ของไสย (บุตร)

วันศุกร์ ที่ 27 กรกฎาคม 2555 ขึ้น 9 ค่ำ เดือน 8-8 (สระหัว-รับเลี้ยง)
ณ บ้านเลขที่ 187/11 ถ.รามวิถี ต.บ่อียง อ.เมือง จ.สงขลา (บ้านเขี้ยวใต้เขตเทศบาล)
วันเสาร์ ที่ 28 กรกฎาคม 2555 ขึ้น 10 ค่ำ เดือน 8-8 (อุปสมบท)
ณ ชัยสิทธิ์มา วัดเอกเขิงแส อ.กระแสสินธุ์ จ.สงขลา

หากกรรมใดที่ผู้อุปสมบทได้ล่วงเกินแต่ก่อนแล้วด้วย กายกรรม จักกรรม ฆเณกรรม
ขอได้โปรดให้อภัยกรรมนั้น ให้แก่ผู้อุปสมบทด้วย
ขออภัยหากมิได้เรียนเชิญด้วยตนเอง

หมายเลข ๘

0141 1153

ทะเบียน **หนองหิน** เขต **หนองหิน** อำเภอ **เมืองสกลนคร**

เลขที่บัตร **4799** | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 0 | 1 | 2

๑.๑ ชื่อตัว **ค.ช. โคน** มีมานะ

๑.๒ เกิดเมื่อวันที่ **30 เมษายน 2538** เพศ **ชาย** สัญชาติ **ไทย** อาชีพ **นักศึกษา**

๑.๓ บัตรเลขที่ **0001** บัตรเลขที่ หมู่ที่ **๑๐๘** ซอย **๑๐๘** ถนน **สีหราช/นพรัตน์** ตำบล **หนองหิน** อำเภอ **เมืองสกลนคร** จังหวัด **สกลนคร** | **14701C**

๑.๔ เป็นบุตร ลำดับที่ **1** ของ **ร.ท. สกลนคร 1041 ถนนเจริญเมือง ก. ขาดเชิงชุม อ. เมือง จ. สกลนคร**

๑.๕ เพศ ชาย หญิง อื่นๆ ไม่มี ไม่ทราบ ไม่ระบุ

๑.๖ เลขประจำตัวประชาชน **98** ทะเบียนบ้านกลาง **4799.0046415** | **3,100** | **14701C**

๑.๗ เลขรหัสประจำบ้านที่ขึ้นชื่อตัว

๑.๘ ชื่อตัว **นางอรนุช** มีมานะ

๑.๙ อายุ **24** ปี สัญชาติ **ไทย** เพศ หญิง ชาย

๑.๑๐ ชื่อผู้ **240/1 หมู่ 6 ก. โลกภู กิ่ง อ. ภูพาน จ. สกลนคร** | **ไทย**

๑.๑๑ ชื่อตัว **นายไมเคิล** เควียดัน

๑.๑๒ อายุ **23** ปี สัญชาติ **อเมริกัน** เพศ ไทย อื่นๆ **003**

๑.๑๓ ชื่อผู้ **240/1 หมู่ 6 ก. โลกภู กิ่ง อ. ภูพาน จ. สกลนคร** | **ไทย**

๑.๑๔ ชื่อตัว **นางอรนุช** มีมานะ

๑.๑๕ ชื่อผู้ **240/1 หมู่ 6 ก. โลกภู กิ่ง อ. ภูพาน จ. สกลนคร** | **21**

๑.๑๖ ความเชี่ยวชาญพิเศษ เชี่ยวชาญ ทั่วไป ไม่ทราบ อื่นๆ

๑.๑๗ คนใกล้ชิดของกรเกิด 1 ไม่มี ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐

ชื่อของนายทะเบียนผู้รับแจ้งกรเกิด **นางกัญญา คุ้มพันธ์** (นางกัญญา คุ้มพันธ์)

นายทะเบียน **วันที่** **11** เดือน **พ.ค.** พ.ศ. **2538** ที่ **สกลนคร**

หนังสือต้นขักรวม.

คำที่ กรมการพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย อำเภอเมืองโรมา จังหวัดสุราษฎร์.

วันที่ • เดือนพฤษภาคม ๒๕๔๔.

ข้าพเจ้า กรมการพาณิชย์ เกิดปีจอ อายุ ๕๕ ปี อยู่
บ้านเลขที่ ๖ อำเภอเมืองโรมา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความประสงค์
จะให้จัดการแบ่งทรัพย์สินบางส่วน และรักษาส่วนที่ไม่แบ่งไว้ให้เรียบร้อย
จึงได้ทำคำสั่งแบ่งต้นขักรวมไว้ มีข้อความดังต่อไปนี้. ๑

ข้อ ๑. ข้าพเจ้าผู้ทำต้นขักรวม เป็นภรรยา กรมการพาณิชย์
(ซึ่งได้ถึงแก่กรรมแล้ว). มีบุตรสามคน. ก่อนวันทำต้นขักรวมนี้ ข้า-
พเจ้าได้แบ่งทรัพย์สินให้เป็นส่วนๆแล้วทุกคน ดังนี้.

(๑) กรมการพาณิชย์ ได้รับเงินสดไปแล้ว ๑๑๕๒ บาท
(พันร้อยสี่สิบสองบาท) เมื่อแต่งงาน.

(๒) กรมการพาณิชย์ ได้รับเงินสดไปแล้ว ๑๐๐๐ บาท
(พันบาท) เมื่อแต่งงาน.

(๓) กรมการพาณิชย์ (เวลานี้เป็นภิกษุ) ได้เงินสด ๑๐๐๐
บาท (พันบาท). เงินรายนี้ มีผู้รักษาไว้ในบัญชีธนาคารตาม
ความประสงค์ของเจ้าตัวแล้ว.

ส่วนทรัพย์สินที่จะต้องแบ่งคือเมื่อข้าพเจ้าตายแล้วคือ โรงหลังติด
โคกถนน • ห้อง พร้อมทั้งที่ดินในบริเวณที่นี้อยู่ ยกให้เป็นสินส่วนตัวแก่
กรมการพาณิชย์ (โรงหลังนี้ อีกห้องหนึ่ง จัดเป็นห้องธรรมทาน).
ส่วนโรงหลังติดโคกถนน ในที่ดินนอกบริเวณ ยกให้เป็นสินส่วนตัว แก่
นางกนิษฐา ๑

เอกสารประกอบการทำกิจกรรมที่ ๒ ประกอบด้วยเอกสาร หมายเลข ก - จ

ได้แก่

หมายเลข ก - ศิลาจารีกรพ่อขุนรามคำแหง (จารีกรหลักที่ ๑)

หมายเลข ข - ศิลาจารีกรพ่อขุนรามคำแหง (จารีกรหลักที่ ๑)

หมายเลข ค - จารีกรปู้ขุนจิตขุนจอต

หมายเลข ง - จารีกรนครชุม (จารีกรหลักที่ ๓)

หมายเลข จ - ชินกาลมาลีปกรณ์

และไปกิจกรรม ตาราง ลำดับกษัตริย์สุโขทัย

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง (จารึกหลักที่ ๑)
จัดทำโดย พ่อขุนรามคำแหงมหาราช เมื่อ พ.ศ. ๑๘๓๕
ด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๑ - ๓

อันพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเจ้าเมืองสุโขทัย
ผู้สร้างเมืองสุโขทัย
ผู้สร้างเมืองสุโขทัย

คำอ่าน

“พ่อกูชื่อศรีอินทราทิตย์ แม่กูชื่อนางเสือง พี่กูชื่อบานเมือง ตูพี่น้องท้องเดียวห้าคน
ผู้ชายสาม ผู้หญิงสอง พี่เฒ่า-อ ผู้เฒ่า ตายจากเมื่อเตียมแต่ยังเล็ก”

คำแปล

บิดาของพ่อขุนรามคำแหงชื่อศรีอินทราทิตย์ มารดาชื่อนางเสือง พี่ชายชื่อบานเมือง
พ่อขุนรามคำแหงมีพี่น้องท้องเดียวกันทั้งหมดห้าคน เป็นผู้ชายสามคน ผู้หญิงสองคน พี่ชายคนโต
ของพ่อขุนรามคำแหงได้ตายจากไปตั้งแต่ยังเด็ก

คำอธิบายเพิ่มเติม

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หรือ จารึกหลักที่ ๑
เป็นจารึกที่บันทึกประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย

ศิลาจารึกนี้เจ้าฟ้ามงกุฎฯ (ต่อมาคือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์)
เป็นผู้ทรงค้นพบ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๖ ณ เนินปราสาทเมืองเก่า
สุโขทัย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

ปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
พระนคร กรุงเทพมหานคร

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง (จารึกหลักที่ ๑)
จัดทำโดย พ่อขุนรามคำแหงมหาราช เมื่อ พ.ศ. ๑๘๓๕
ด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๑๖ - ๑๘

พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเป็นครั้งแรก
เมื่อ พ.ศ. ๑๘๓๕ โดยทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเป็นครั้งแรก
เมื่อ พ.ศ. ๑๘๓๕ โดยทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเป็นครั้งแรก

คำอ่าน

“พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเป็นครั้งแรก
เมื่อ พ.ศ. ๑๘๓๕ โดยทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเป็นครั้งแรก”

คำแปล

เมื่อพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ (พ่อขุน) สิ้นพระชนม์ พ่อขุนบานเมือง (พ็ญ) ครองราชย์ต่อ
พ่อขุนรามคำแหง (ภู) ก็ยังคงปฏิบัติตนเช่นเดิม ยังคงคอยปรนนิบัติรับใช้พ่อขุนบานเมือง
ดังเช่นเคยทำกับพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ เมื่อพ่อขุนบานเมืองสิ้นพระชนม์ราชสมบัติจึงตกแก่
พ่อขุนรามคำแหง

คำอธิบายเพิ่มเติม

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หรือ จารึกหลักที่ ๑
เป็นจารึกที่บันทึกประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย

ศิลาจารึกนี้ เจ้าฟ้ามงกุฎ (ต่อมา คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์)
เป็นผู้ทรงค้นพบ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๖ ณ เนินปราสาทเมืองเก่า
สุโขทัย อำเภอมือง จังหวัดสุโขทัย

ปัจจุบัน เก็บรักษาอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
พระนคร กรุงเทพมหานคร

จารึกปุขุนจิตขุนจอต

จารึกปุขุนจิตขุนจอต ด้านที่ ๑ ตอนต้นของจารึกมีการอัญเชิญเทพยดาอารักษ์ที่อาศัยอยู่ในน้ำ ในลำต่าง ๆ และดวงพระวิญญูณกษัตริย์ฝ่ายราชวงศ์สุโขทัย ดังนี้

คำจารึก

๓. — (ผู้)งผู้หวาน ปุขุนจิต ขุนจอต ปุพระยา
 ๔. — (รอินทราทิ) ตย ปุพระยาบาน ปุพระยากรมราช ปุโตล
 ๑๐. — (ต)งกรม ปุพระยาเลไท ปุพระยาจวันถัม ปุ
 ๑๑. — (พระ)ยามหารธรรมราชา พองำเมือง พอลไทย แ

อ่านว่า

๓. — (ผู้)งผู้หวาน ปุขุนจิต ขุนจอต ปุพระยา
 ๔. — (รอินทราทิ)ตย ปุพระยาบาน ปุพระยากรมราช ปุโตล
 ๑๐. — (ต)งกรม ปุพระยาเลไทย ปุพระยาจวันถัม ปุ
 ๑๑. — (พระ)ยามหารธรรมราชา พองำเมือง พอลไทย แ

คำแปล

“(ผู้)งผู้หวาน ปุขุนจิตขุนจอต ปุพระยาศ (รอินทราทิ)ตย ปุพระยาบานเมือง ปุพระยา
 รัมราช ปุใสส...(ส) งกรม ปุพระยาเลไทย ปุพระยาจวันถัม ปุ...(พระ) ยามหารธรรมราชา
 พองำเมือง พอลไทย แ...(ลไท) ย ผู้ตีผีชาวเลื่องเท่านั้นแล”

คำอธิบายเพิ่มเติม

จารึกปุขุนจิตขุนจอต เป็นจารึกสมัยสุโขทัย ไม่ปรากฏหลักฐานผู้สร้าง ถูกค้นพบที่ริมเสาเบื้องขวาหน้าวิหารหลวง วัดมหาธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

จารึกนี้เป็นจารึกประเภท “สัตยประดิษฐา” คือจารึกหลักฐานการที่ผู้นำทั้งสองรัฐกระทำความสัตยสาบานร่วมกัน ในที่นี้ ข้อความด้านที่ ๑ ได้กล่าวถึงการทำความสัตยสาบานระหว่างผู้เป็นใหญ่ของน่านและสุโขทัย

(ที่มาคำแปล : จารึกสุโขทัย ฉบับภาษาไทย - เขมร. สมาคมวัฒนธรรมไทย - กัมพูชา, ๒๕๕๑)

จารึกนครชุม (จารึกหลักที่ ๓)

คำจารึก

- สถาปนาณันนเป็นหคค้ำแล้พรวญา
๓. ฎาไทยราชผู้เป็นลูกพรวญาเลือไทยเป็น
หลานแกพรวญารามราชเมื่อได้
  ๔. เสวยราชในเมืองศรีสัชชนาโดยสุโขไทย
ได้ราชาภิเสกอนนผู้งทำว

อ่านว่า

- สถาปนาณัน เป็นหคค้ำ แลพระยา
๓. ลือไทยราช ผู้เป็นลูกพระยาเลือไทย เป็น
หลานแกพระยารามราช เมื่อได้
  ๔. เสวยราชย์ในเมืองศรีสัชชนาลัยสุโขไทย
ได้ราชาภิเสก อันผู้งทำว

คำอธิบายเพิ่มเติม

จารึกนครชุม (จารึกหลักที่ ๓) สร้างโดย พระธรรมราชาที่ ๑ (ลิไท) เมื่อมหาศักราช ๑๒๗๙ ปีระกา (พ.ศ. ๑๙๐๐)

เดิมไม่ทราบว่าอยู่ที่ไหน พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงพยายามสืบหาอยู่เป็นเวลานาน สุดท้ายพบที่วัดพระบรมธาตุ ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔

ปัจจุบัน เก็บรักษาอยู่ที่หอพระสมุดวชิรญาณ กองหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร

ชินกาลมาลีปกรณ์

ชินกาลมาลีปกรณ์ กล่าวว่า พระยารัษฎนาถุม เป็นพระราชโอรสของพ่อขุนบานเมือง พระยารัษฎนาถุม ในขณะที่พระองค์ครองเมืองสุโขทัย ทรงสถาปนาพระยาสิทธิ (พระมหาธรรมราชาที่ ๑) ให้เป็นพระมหาอุปราช ทรงครองเมืองศรีสัชนาลัย เมื่อ พ.ศ. ๑๘๘๓

คำอธิบายเพิ่มเติม

ชินกาลมาลีปกรณ์ เป็นวรรณกรรม ภาษาบาลีที่ถูกใช้อ้างอิงในฐานะเอกสารตำนานพงศาวดาร เขียนโดยพระรัตนปัญญาเถระ ภิกษุชาวลังกาในล้านนา มีเรื่องราวพงศาวดารของแคว้นแคว้นฝ่ายเหนือ หรือญวน ไยนก ล้านนา เรื่องพระพุทธสิหิงค์ พระมหาธาตุเชียงใหม่ พระแก้วมรกต จนกระทั่ง สุดเรื่องที่ประวัติราชวงศ์มังราย ในสมัยของผู้แต่ง คือ สมัยพระเมืองแก้ว กษัตริย์รัชกาลที่ ๑๔ ในราชวงศ์มังราย ตรงกับ พ.ศ. ๒๐๖๐

ตาราง ลำดับกษัตริย์สุโขทัย

หลักฐาน	หลักฐานชิ้นนี้กล่าวถึงกษัตริย์สุโขทัย พระองค์ใดบ้าง	ระบุความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ ของกษัตริย์สุโขทัยที่ถูกกล่าวถึงในหลักฐาน
หมายเลข ก		
หมายเลข ข		
หมายเลข ค		
หมายเลข ง		
หมายเลข จ		

มาตรฐาน ส ๔.๑ ...สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์
มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

๑. ตั้งประเด็นคำถาม

Sourcing

๒. เก็บรวบรวมหลักฐานข้อมูล

www.facebook.com/activelearningthai/

๓. วิพากษ์หลักฐาน/ประเมินค่า

หลักฐานทางประวัติศาสตร์

หลักฐานชั้นต้น	หลักฐานชั้นรอง
-มาจากเหตุการณ์จริง	-เขียนโดยบุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์
-บันทึกเหตุการณ์โดยตรง เช่น พงศาวดาร	-มีการเรียบเรียงภายหลัง
-บันทึกของผู้เกี่ยวข้อง เช่น คำานาน	-บทความ/หนังสือ/ผลงานการศึกษาค้นคว้าต่างๆ
-ผู้รู้เห็นเหตุการณ์	-มีข้อดี คือ ง่ายต่อการทำความเข้าใจ
-น่าเชื่อถือมากที่สุด	-ผ่านการค้นคว้า ตรวจสอบแล้ว อธิบายเป็นระบบ

www.facebook.com/activelearningthai/

๓. วิพากษ์หลักฐาน/ประเมินค่า

Corroboration

หลักฐานชิ้นนั้นเชื่อถือได้แค่ไหน
เชื่อได้มาก/เชื่อได้น้อย/เชื่อไม่ได้เลย

www.thaifair.com © 2015 สงวนลิขสิทธิ์. All rights reserved. Thai Fair 2015

๔. วิเคราะห์/ตีความ

Contextualizing

เปรียบเทียบหลักฐาน
บริบทความสัมพันธ์ หาความเชื่อมโยงของข้อมูล
จากหลักฐานหลายชิ้น

www.thaifair.com © 2015 สงวนลิขสิทธิ์. All rights reserved. Thai Fair 2015

๕.สรุป/นำเสนอ

www.thaiwpt.com © 2015 Thai WPT Association. All rights reserved. Thai WPT Association. All rights reserved.

กิจกรรมที่ ๑

- 1.ให้วิทยากรพี่เลี้ยง แจก “หลักฐานทางประวัติศาสตร์” ที่รวบรวมมาให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม คนละ 1 แผ่น
- 2.ให้สมาชิกแต่ละคน วิพากษ์/ประเมินค่า หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ด้วยตนเอง
- 3.ใช้เวลาหลักฐานชิ้นละ 30 วินาที
- 4.ส่ง “หลักฐานทางประวัติศาสตร์” ให้เพื่อนทางด้านขวามือ และรับจากเพื่อนทางด้านซ้ายมือ แล้วทำการ วิพากษ์/ประเมินค่า หลักฐาน 30 วินาที

www.thaiwpt.com © 2015 Thai WPT Association. All rights reserved. Thai WPT Association. All rights reserved.

กิจกรรมที่ ๒ (ตอนที่ ๑)

1. ให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันศึกษา และพิจารณาเอกสาร/หลักฐานข้อมูลที่กำหนดให้ เพื่อค้นหาคำตอบของประเด็นปัญหาว่า "พระมหากษัตริย์สมัยสุโขทัยมีพระองค์ และมีความสัมพันธ์กันอย่างไร"
2. เขียนวิธีดำเนินการค้นหาคำตอบด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ 5 ขั้นตอน ในตารางกำหนดกิจกรรมที่จัดให้

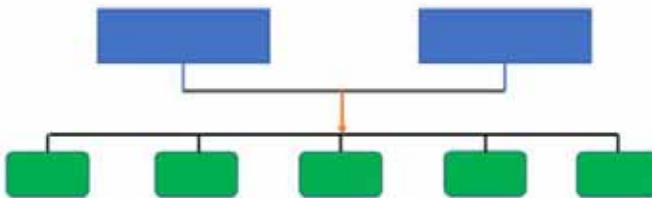
วิธีการทางประวัติศาสตร์	วิธีดำเนินการ
๑.ตั้งประเด็นคำถาม	พระมหากษัตริย์สมัยสุโขทัยมีพระองค์และมีความสัมพันธ์กันอย่างไร
๒.การรวบรวมข้อมูล	
๓.วิพากษ์/ประเมินคุณค่า	
๔.วิเคราะห์/ตีความ	
๕.สรุป/นำเสนอ	

www.thaigov.go.th | www.thaigov.go.th | www.thaigov.go.th | www.thaigov.go.th | www.thaigov.go.th

กิจกรรมที่ ๒ (ตอนที่ ๒)

3. กลุ่มสรุปข้อมูลที่ค้นพบเกี่ยวกับ "พระมหากษัตริย์ และความสัมพันธ์ของพระมหากษัตริย์สมัยสุโขทัย" ด้วยแผนภูมิลงในกระดาษคัลปารัท
4. กลุ่มนำเสนอข้อมูล

www.thaigov.go.th | www.thaigov.go.th | www.thaigov.go.th | www.thaigov.go.th | www.thaigov.go.th

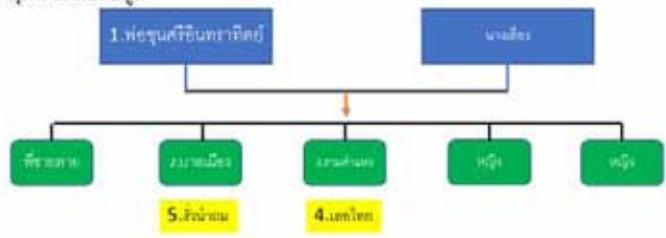

กิจกรรมที่ ๒

- 3. กลุ่มสรุปข้อมูลที่ค้นพบเกี่ยวกับ "พระมหากษัตริย์ และความสัมพันธ์ของพระมหากษัตริย์สมัยสุโขทัย" ด้วยแผนภูมิลงในกระดาษคลิปปาร์ท
- 4. กลุ่มนำเสนอข้อมูล

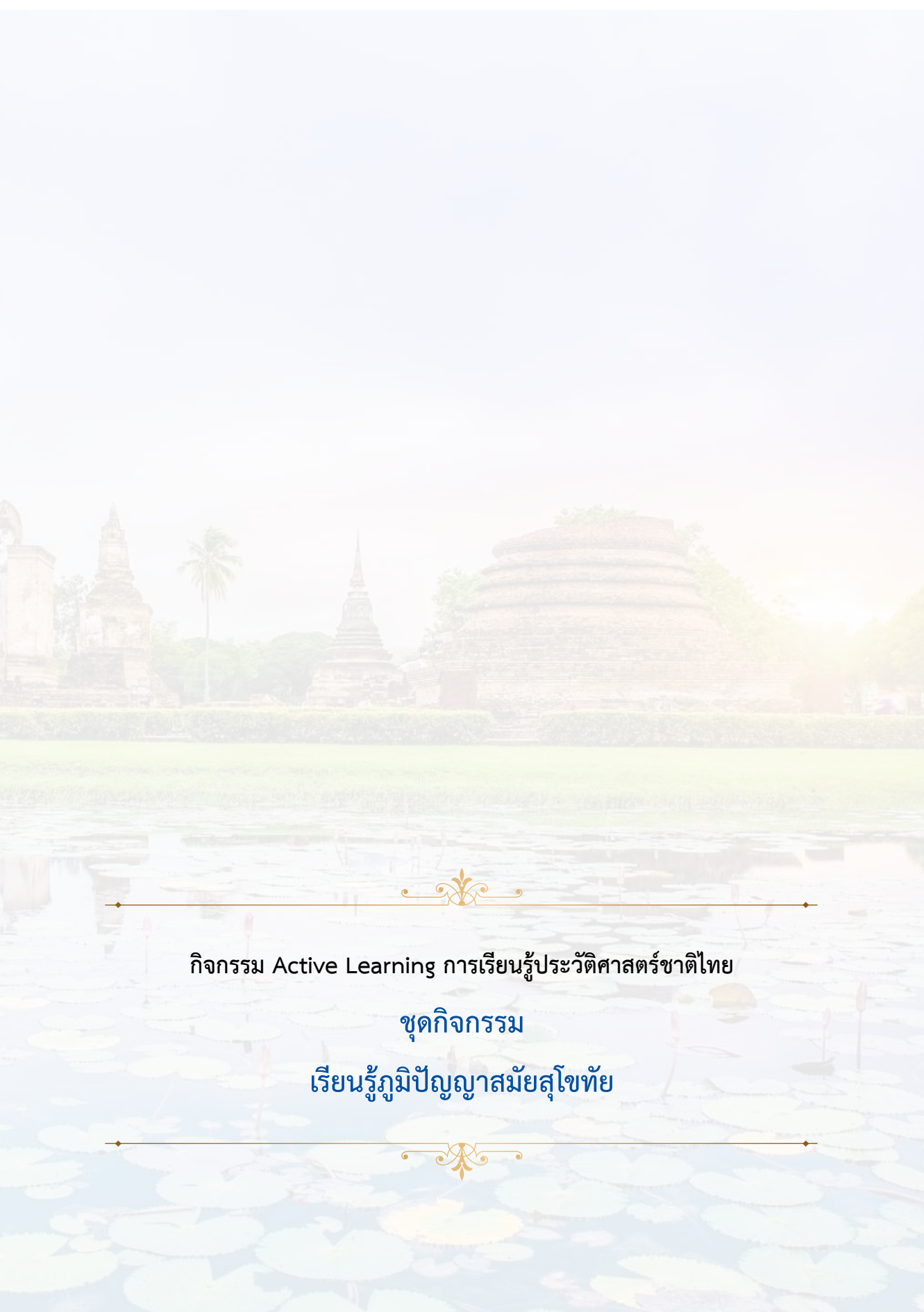
- สิทธิ
- ปุจฉา
- ชวนออก
- พ้องจำเมือง
- ปุจฉา
- ปุจฉา

นางสาว... ๒๕๖๓

กิจกรรม Active Learning การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย

ชุดกิจกรรม

เรียนรู้ภูมิปัญญาสมัยสุโขทัย

กิจกรรม Active Learning การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย

ชุดกิจกรรม เรียนรู้ภูมิปัญญาสมัยสุโขทัย

การจัดกิจกรรมประวัติศาสตร์สุโขทัย ผู้นำกิจกรรมไม่มีความจำเป็นต้องเน้นข้อมูลประวัติศาสตร์เฉพาะประเด็นบุคคลสำคัญสมัยสุโขทัย รูปแบบการปกครอง หรือมิติเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ เพราะยังมีเรื่องอื่น ๆ ที่น่าสนใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สุโขทัย เช่น วิถีชีวิต วรรณกรรม ความเชื่อ ประเพณี หรือภูมิปัญญา ซึ่งสามารถหาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่หลากหลายให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้ศึกษา

กิจกรรม เรียนรู้ภูมิปัญญาสมัยสุโขทัย ใช้ข้อมูลเรื่องของสิ่งก่อสร้างที่ปรากฏในสมัยสุโขทัยเป็นตัวดำเนินเรื่อง คือ สรีดภงส์ หรือ เขื่อนกันน้ำ แต่นำเสนอในรูปแบบที่เชื่อมโยงความคิดไปสู่ภูมิปัญญา ทั้งนี้ ตลอดเวลาการจัดกิจกรรม ผู้ร่วมกิจกรรมจะได้ฝึกทักษะทางประวัติศาสตร์ คือ การรู้จักหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาการจัดการน้ำ หลักฐานที่เกี่ยวกับเมืองสุโขทัย และหลักฐานอื่น ๆ เช่น ภาพถ่าย แผนที่ทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น

กิจกรรมนี้ ผู้นำกิจกรรมจะแบ่งผู้ร่วมกิจกรรมออกเป็นกลุ่ม ในแต่ละกลุ่ม แบ่งกลุ่มย่อย ๒ กลุ่ม เล่นบทบาทสมมติเป็นทหารของจักรพรรดิโกบไลข่านที่มีความประสงค์จะมาตีบ้านเมืองสุโขทัยและสำรวจภูมิศาสตร์ของเมือง เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่จะยกกองทัพเข้าตีเมืองสุโขทัย เมื่อผู้ร่วมกิจกรรมแบ่งกลุ่มเรียบร้อยแล้ว จะได้รับเอกสารกลุ่มละ ๑ ชุด ที่มีเนื้อหาแตกต่างกัน หลังจากอ่านเอกสารแล้ว ผู้ร่วมกิจกรรมร่วมกันอภิปรายถึงข้อมูลที่กลุ่มตนได้รับ พร้อมระบุหลักฐาน ทั้งนี้ เนื้อหาชุดข้อมูลในแต่ละกลุ่มจะมีความขัดแย้งกันเอง กล่าวคือ ชุดข้อมูลที่แสดงว่าสุโขทัยอุดมสมบูรณ์ และชุดข้อมูลที่แสดงว่าสุโขทัยมีความแห้งแล้ง ตั้งอยู่ไกลจากแหล่งน้ำ เมื่อผู้ร่วมกิจกรรมได้อภิปรายผลแล้ว ผู้นำกิจกรรมจะสรุปให้เห็นว่าหากข้อมูลประวัติศาสตร์มีความไม่สอดคล้องกัน จำเป็นต้องศึกษาเอกสารเพิ่มเติม โดยอาจใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์อื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น จารึก โบราณสถาน ภาพถ่าย รายงานการขุดค้นทางโบราณคดี เป็นต้น

ผู้ร่วมกิจกรรมเมื่อปฏิบัติกิจกรรมนี้จะได้ฝึกทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเมื่อได้ศึกษาเอกสารทั้งหมดแล้ว มีการบันทึกข้อมูลที่ได้รับลงกระดาษ สรุปข้อดี ข้อเสีย และแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการน้ำ นอกจากนี้ ผู้ร่วมกิจกรรมจะได้รับข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการน้ำในสมัยสุโขทัย ที่มีการทำเขื่อนกันน้ำและขุดคลองเพื่อนำน้ำเข้ามาในเมือง จากนั้นมีการเก็บกักน้ำไว้ใช้ตามแหล่งโบราณสถาน ที่เรียกว่า ตระพัง ผู้นำกิจกรรมอาจเชื่อมโยงถึงเมืองต่าง ๆ ที่มีลักษณะ

สภาพภูมิประเทศใกล้เคียงกับสุขุขทัย คือ มีแนวภูเขาและห่างไกลจากแม่น้ำ ซึ่งสภาพภูมิประเทศเช่นนี้ทำให้สุขุขทัยต้องหาแนวทางในการเก็บกักน้ำที่ไหลมาจากภูเขาสูงและนำน้ำจากแม่น้ำมาใช้ประโยชน์ในฤดูแล้ง ผู้นำกิจกรรมอาจเชื่อมโยงไปถึงการบริหารจัดการน้ำในยุคปัจจุบัน เช่น โครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ ๙)

ลักษณะการจัดกิจกรรมเรียนรู้ภูมิปัญญาสมัยสุขุขทัยไม่ใช่การศึกษาประวัติศาสตร์สุขุขทัยโดยตรง แต่เป็นการใช้สิ่งก่อสร้างสมัยสุขุขทัยเป็นตัวเชื่อมโยงมาสู่แนวคิดเรื่องภูมิปัญญา ผู้นำกิจกรรมควรชี้ให้เห็นว่า ภูมิปัญญาเป็นแนวคิดที่เป็นการประยุกต์หรือปรับปรุงวิถีชีวิตของคนให้เข้ากับธรรมชาติ หรือเรียนรู้เพื่อดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับวิถีธรรมชาติ ผ่านการทดลองศึกษา เรียนรู้และตกผลึกความคิด เช่น ระบบการชลประทานสุขุขทัยนั้นเกิดจากการที่เมืองสุขุขทัยตั้งอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขาและอยู่ไกลจากแหล่งน้ำ การเก็บกักน้ำไว้ใช้จึงมีความจำเป็นและสำคัญ ชาวสุขุขทัยจึงคิดสร้างฝายหรือเขื่อนกั้นน้ำและพัฒนาระบบการจัดการน้ำขึ้น พร้อมกับมีระบบการชลประทานที่ดี ทั่วถึง

แผนการจัดกิจกรรม ชุดกิจกรรม เรียนรู้ภูมิปัญญาสมัยสุโขทัย

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ม.๑/๓ นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

ส ๔.๓ ม.๑/๓ วิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัยและสังคมไทยในปัจจุบัน

สาระสำคัญ

ภูมิปัญญา คือ ความรู้ ทักษะต่าง ๆ และประสบการณ์ของมนุษย์ ที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีต ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์ จนตกผลึกเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

สรีดภงส์ เป็นภูมิปัญญาของคนในอดีตที่พยายามปรับสภาพแวดล้อมและสร้างสรรค์ระบบจัดการน้ำ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่รอดและอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมมีความรู้ในเรื่องภูมิปัญญาาระบบการให้น้ำสมัยสุโขทัย
๒. เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมมีความสามารถในการวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์
๓. เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมมีความรักและภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของคนไทย

ทักษะ/กระบวนการ

วิธีการทางประวัติศาสตร์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

รักความเป็นไทย

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ความสามารถในการคิด

ความสามารถในการสื่อสาร

หลักฐานการเรียนรู้

ตาราง ตามรอยอาณาจักรสุโขทัย

กิจกรรม

๑. ผู้นำกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน โดยเล่าเรื่องพ่อขุนรามคำแหงมหาราชกับจักรพรรดิ กุบไลข่านว่าอยู่ในยุคสมัยเดียวกัน ในยุคนั้น อาณาจักรใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มี ๒ อาณาจักร ได้แก่ อาณาพุกามของพม่าและอาณาจักรฉวน โดยผู้นำกิจกรรมฉายภาพ การขยายอาณาเขตของจักรพรรดิ กุบไลข่านให้ผู้ร่วมกิจกรรมดูว่าในขณะนั้นจักรพรรดิ กุบไลข่าน ได้ขยายอาณาเขตมายังอาณาจักรพุกามและอาณาจักรฉวนแล้ว โดยสมมติให้ผู้นำกิจกรรม เป็นจักรพรรดิ กุบไลข่าน และผู้ร่วมกิจกรรมทุกคนเป็นทหารของจักรพรรดิ กุบไลข่าน ที่ถูกมอบหมาย ให้ไปสืบข่าวอาณาจักรสุโขทัยว่าหากจะตีเมืองขยายอาณาเขตไปที่ตั้งของอาณาจักรสุโขทัย จะเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนหรือไม่ มีหลักฐานอะไรบ้างที่จะสนับสนุนการตัดสินใจ

๒. แบ่งทหาร (ผู้ร่วมกิจกรรม) ออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ ๑๐ คน มอบหมายให้ทหารแต่ละกลุ่ม ศึกษาหลักฐานชุดที่ ๑ (เอกสารหมายเลข ๑ - ๑๐) โดยสมมติให้ออกไปสำรวจข้อมูลสภาพ อาณาจักรสุโขทัย จากการศึกษาข้อมูลสภาพเมืองสุโขทัยจากหลักฐานที่บันทึกในศิลาจารึก (เอกสารหมายเลข ๑ - ๕) และจากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ของเมืองสุโขทัย (เอกสารหมายเลข ๖ - ๑๐) เมื่อแต่ละกลุ่มศึกษาเอกสารแล้วให้แต่ละกลุ่มบันทึกข้อมูลในตาราง ตามรอยอาณาจักรสุโขทัย

๓. ผู้นำกิจกรรมสุ่มถามผู้ร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มถึงข้อมูลที่ได้รับและผลการศึกษาข้อมูลที่บันทึกในตาราง วิเคราะห์ถึงความน่าเชื่อถือหลักฐาน จากการศึกษาหลักฐานได้ข้อมูลอะไรบ้าง และข้อมูลที่ได้นั้นช่วยอธิบายสภาพอาณาจักรสุโขทัยอย่างไรบ้าง ผู้นำกิจกรรมชี้ชวนให้ผู้ร่วมกิจกรรมเห็นความแตกต่างของรายละเอียดข้อมูลที่มีความแตกต่างและขัดแย้งกัน

๔. มอบหมายให้ผู้ร่วมกิจกรรมศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากหลักฐานชุดที่ ๒ (เอกสารหมายเลข ก - จ) โดยให้ผู้ร่วมกิจกรรมแต่ละคนศึกษาเอกสาร แล้วสรุปให้เพื่อนฟังว่าหลักฐานที่ตนเองได้ศึกษามีข้อมูลอะไร แต่ละอย่างทำหน้าที่อย่างไร แล้วอภิปรายกันในกลุ่มถึงข้อมูลหลักฐานที่ได้ว่าช่วยให้เข้าใจ บรรยายสภาพเมืองสุโขทัยอย่างไรบ้าง ในประเด็นสภาพภูมิประเทศ การใช้ประโยชน์จากแม่น้ำ การต่อสู้อาชนะอุปสรรคสภาพภูมิประเทศ จนสามารถเพาะปลูกได้อย่างอุดมสมบูรณ์ เตรียมผู้แทนกลุ่มเพื่อออกมานำเสนอผลการอภิปราย

๕. ผู้นำกิจกรรมและผู้ร่วมกิจกรรมร่วมกันสรุปสภาพปัญหาทางภูมิศาสตร์และผลกระทบที่เกิดขึ้น วิธีการแก้ปัญหาสภาพทางภูมิศาสตร์เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขของคนสุโขทัยโบราณ โดยนำข้อมูลจากผู้ร่วมกิจกรรมได้จากการศึกษาแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศเมืองสุโขทัย มาช่วยในการวิเคราะห์ ดังนี้

- ที่ตั้งเมืองอยู่ห่างจากแม่น้ำยม
- ความลาดเอียงของพื้นที่
- คันดินชักน้ำ (ท่อปู้พระร่วง)
- การสร้างกำแพงเมือง ๓ ชั้น
- ระบบเหมืองฝาย
- การทำตระพังบ่อน้ำกรูอิฐ

๖. ผู้นำกิจกรรมใช้คำถามสะท้อนการเรียนรู้

• รู้สึกอย่างไรที่คนสุโขทัยโบราณใช้ปัญญา ความรู้ ความสามารถ คิดค้นวิธีการในการแก้ปัญหาอุปสรรคทางธรรมชาติได้

• จากการที่ได้ศึกษาเรื่องราว คิดว่ามีสิ่งก่อสร้างใดในปัจจุบันที่ใช้รูปแบบการจัดการน้ำเช่นเดียวกับสมัยสุโขทัย

• มีผังเมืองโบราณอื่นที่มีระบบการจัดการน้ำเช่นเดียวกับสมัยสุโขทัยหรือไม่อย่างไร

๗. ผู้นำกิจกรรมและผู้ร่วมกิจกรรมร่วมกันสรุปว่า ระบบการจัดการน้ำในอาณาจักรสุโขทัยเป็นภูมิปัญญาของคนสุโขทัยในอดีต ที่พยายามปรับตัวและสร้างสรรค์ระบบจัดการน้ำเพื่อแก้ปัญหาและช่วยให้ดำรงชีวิตอยู่รอดและอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล นอกจากภูมิปัญญาในเรื่องการจัดการน้ำแล้ว ยังมีภูมิปัญญาอื่น ๆ อีกมากมายที่แสดงให้เห็นถึงความชาญฉลาดของบรรพบุรุษไทยที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งผู้ร่วมกิจกรรมสามารถสืบค้นและใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ได้เพิ่มเติม

สรุปกิจกรรม

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาสมัยสุโขทัย เป็นกิจกรรมที่มีกระบวนการให้ได้ฝึกฝนทักษะทางประวัติศาสตร์ทั้ง ๓ ขั้นตอน คือ ขั้นการรู้จักเอกสารหลักฐานที่หลากหลาย (Sourcing) ขั้นการประเมินค่าเอกสารหลักฐาน (Corroboration) และขั้นการเปรียบเทียบข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลาย สรุปเป็นข้อมูล/องค์ความรู้ใหม่ (Contextualizing) ผู้ร่วมกิจกรรมจะได้ศึกษาเอกสารหลักฐานขั้นต้น มีการวิพากษ์หลักฐานในกลุ่มย่อย จากนั้นนำข้อมูลจากหลักฐานอื่น ๆ ที่ได้อ่านมาเปรียบเทียบและสังเคราะห์ สรุปให้เห็นถึงภูมิปัญญาด้านการบริหารจัดการน้ำของคนสุโขทัยโบราณ

ผู้นำกิจกรรมต้องสรุปกิจกรรมนี้ โดยใช้ให้ผู้ร่วมกิจกรรมเห็นว่าหลักฐานมีข้อมูลขัดแย้งกัน และการที่เอกสารขัดแย้งกันนี้ ย่อมนำไปสู่การหาหลักฐานเพิ่มเติมเพื่อประกอบการตัดสินใจ นอกจากนี้ผู้นำกิจกรรมต้องอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์อื่น ๆ เช่น ภาพถ่ายดาวเทียม และภาพถ่ายสถานที่จริง เพื่ออธิบายเพิ่มเติมประกอบการเรียนรู้

เอกสารประกอบการทำกิจกรรม หลักฐานชุดที่ ๑

ประกอบด้วยเอกสาร หมายเลข ๑ - ๑๐

ได้แก่

- หมายเลข ๑ - ศิลajarีกพ่อขุนรามคำแหง (จารึกหลักที่ ๑) ด้านที่ ๑
  - หมายเลข ๒ - ศิลajarีกพ่อขุนรามคำแหง (จารึกหลักที่ ๑) ด้านที่ ๒
  - หมายเลข ๓ - ศิลajarีกพ่อขุนรามคำแหง (จารึกหลักที่ ๑) ด้านที่ ๒
  - หมายเลข ๔ - ศิลajarีกพ่อขุนรามคำแหง (จารึกหลักที่ ๑) ด้านที่ ๓
  - หมายเลข ๕ - จารึกฐานพระอิศวรเมืองกำแพงเพชร พ.ศ. ๒๐๕๓
  - หมายเลข ๖ - แผนที่ภูมิประเทศ จังหวัดสุโขทัย
  - หมายเลข ๗ - ภูมิศาสตร์โบราณคดีของเมืองโบราณสุโขทัย
  - หมายเลข ๘ - แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัย แสดงที่ตั้งเมืองและลำน้ำยม
  - หมายเลข ๙ - แผนผังแสดงการไหลเทของน้ำจากเทือกเขาหลวงสู่เมืองเก่าสุโขทัย
  - หมายเลข ๑๐ - บรรยายลักษณะสภาพการไหลของแม่น้ำยม
- และใบกิจกรรม ตาราง ตามรอยอาณาจักรสุโขทัย

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง (จารึกหลักที่ ๑)

จัดทำโดย พ่อขุนรามคำแหงมหาราช เมื่อ พ.ศ. ๑๘๓๕

ด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๑๘ - ๒๑ จารึกว่า

เมื่อข้าพเจ้าพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเจ้าเมืองสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว
 เจ้าเมืองบ่เอาจากบ่ในไพร่รู้ทาง เพื่อนจูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย
 ใครจักใคร่ค้าช้างค้า ใครจักใคร่ค้าม้าค้า ใครจักใคร่ค้าเงินค้าทองค้า
 ใครจักใคร่ค้าคนค้า

คำอ่าน

เมื่อข้าพเจ้าพ่อขุนรามคำแหง เมืองสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว
 เจ้าเมืองบ่เอาจากบ่ในไพร่รู้ทาง เพื่อนจูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย
 ใครจักใคร่ค้าช้างค้า ใครจักใคร่ค้าม้าค้า ใครจักใคร่ค้าเงินค้าทองค้า

คำอธิบายความ

สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เมืองสุโขทัยมีความอุดมสมบูรณ์มาก ในน้ำมีปลา ในนามีข้าวและพระองค์ไม่เก็บภาษีจากประชาชน หากประชาชนทำการค้าขาย ก็จะได้กำไรเต็มเม็ดเต็มหน่วย ไม่ต้องถูกหักเป็นเงินภาษีส่งหลวง ใคร ๆ จึงอยากจะทำการค้าขาย ทั้งการค้าช้าง ค้าม้า ค้าแร่เงิน ค้าทองคำ

ที่มา

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หรือ จารึกหลักที่ ๑ เป็นจารึกที่บันทึกประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย

ศิลาจารึกนี้เจ้าฟ้ามงกุฎฯ (ต่อมา คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์) เป็นผู้ทรงค้นพบ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๖ ณ เนินปราสาทเมืองเก่าสุโขทัย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

ปัจจุบัน เก็บรักษาอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร กรุงเทพมหานคร

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง (จารึกหลักที่ ๑)
จัดทำโดย พ่อขุนรามคำแหงมหาราช เมื่อ พ.ศ. ๑๘๓๕
ด้านที่ ๒ บรรทัดที่ ๒ - ๕ จารึกว่า

ไพร่ในเมืองสุโขทัยนี้ จึงชม สร้างป่าหมาก ป่าพลูทั่วเมืองนี้ทุกแห่ง
ป่าพร้าวก็หลายในเมืองนี้ ป่าลางก็หลายในเมืองนี้
หมากม่วงก็หลายในเมืองนี้ หมากขามก็หลายในเมืองนี้ ใครสร้างได้ไว้แก่มัน

คำอ่าน

ไพร่ในเมืองสุโขทัยนี้ จึงชม สร้างป่าหมาก ป่าพลูทั่วเมืองนี้ทุกแห่ง
ป่าพร้าวก็หลายในเมืองนี้ ป่าลางก็หลายในเมืองนี้
หมากม่วงก็หลายในเมืองนี้ หมากขามก็หลายในเมืองนี้ ใครสร้างได้ไว้แก่มัน

คำอธิบายความ

พ่อขุนรามคำแหงมหาราชไม่เอารัตเอาเปรียบประชาชน หากผู้ใดปลูกพืชพันธุ์อะไรไว้
ก็จะได้กินได้ใช้พืชพันธุ์นั้น สุโขทัยจึงมีสวนหมาก พลู มะพร้าว ขนุน (ลาง) มะม่วง มะขาม
มากมายสมบูรณ์

ที่มา

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หรือ จารึกหลักที่ ๑
เป็นจารึกที่บันทึกประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย

ศิลาจารึกนี้ เจ้าฟ้ามงกุฎฯ (ต่อมา คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์)
เป็นผู้ทรงค้นพบ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๖ ณ เนินปราสาทเมืองเก่า
สุโขทัย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

ปัจจุบัน เก็บรักษาอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
พระนคร กรุงเทพมหานคร

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง (จารึกหลักที่ ๑)
จัดทำโดย พ่อขุนรามคำแหงมหาราช เมื่อ พ.ศ. ๑๘๓๕
ด้านที่ ๒ บรรทัดที่ ๓๔ - ๓๕ จารึกว่า

เมืองสุโขทัย มีพิหาร มีปู้ครู มีทะเลหลวง มีป่าหมากป่าพลู มีไร่มีนา มีถิ่น
มีบ้านใหญ่บ้านเล็ก มีป่าม่วง มีป่าขาม ดุงมดั่งแกล้-(ง ...แต่)ง

คำอ่าน

(เมืองสุโขทัย) มีพิหาร มีปู้ครู มีทะเลหลวง มีป่าหมากป่าพลู มีไร่มีนา มีถิ่น
มีบ้านใหญ่บ้านเล็ก มีป่าม่วง มีป่าขาม ดุงมดั่งแกล้-(ง ...แต่)ง

คำอธิบายความ

ที่เมืองสุโขทัยมีวัด มีพระเถระผู้ใหญ่ มีทะเลหลวง มีป่าหมากป่าพลู มีไร่นา มีต้นไม้
นานาพันธุ์กัน ราษฎรมีบ้านเรือน งดงามดั่งเนรมิต

ที่มา

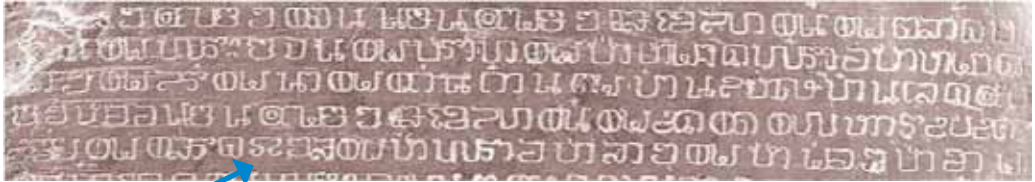
ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หรือ จารึกหลักที่ ๑
เป็นจารึกที่บันทึกประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย

ศิลาจารึกนี้ เจ้าฟ้ามงกุฎฯ (ต่อมา คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์)
เป็นผู้ทรงค้นพบ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๖ ณ เนินปราสาทเมืองเก่า
สุโขทัย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

ปัจจุบัน เก็บรักษาอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
พระนคร กรุงเทพมหานคร

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง (จารึกหลักที่ ๑)
จัดทำโดย พ่อขุนรามคำแหงมหาราช เมื่อ พ.ศ. ๑๘๓๕
ด้านที่ ๓ บรรทัดที่ ๑ - ๕ จารึกว่า

๐๙๐๓๐๖๗

สรีดถงส

ข้อความตอนหนึ่งจากจารึกหลักที่ ๑ ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
กล่าวถึง สรีดถงส ว่า

“เบื้องตินนอนเมืองสุโขทัยนี้ มีตลาดปสาน มีพระอจนะ มีปราสาท มีป่าหมากพร้าว
ป่าหมากกลาง มีไร่ มีนา มีถิ่นฐาน มีบ้านใหญ่บ้านเล็ก เบื้องหัวนอน เมืองสุโขทัยนี้ มีกฐิพิหาร
ปู่ครูอยู่ มีสรีดถงส”

คำอธิบายความ

ทิศเหนือเมืองสุโขทัย มีตลาด มีพระพุทธรูปองค์ใหญ่ มีปราสาท มีสวนมะพร้าว
สวนขนุน มีไร่ มีนา มีบ้านเรือนมากมาย ทิศใต้มีกฐิ มีวิหารที่พระเถระผู้ใหญ่อยู่ มีท่านบักันน้ำ
(สรีดถงส)

ที่มา

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หรือ จารึกหลักที่ ๑
เป็นจารึกที่บันทึกประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย

ศิลาจารึกนี้ เจ้าฟ้ามงกุฎฯ (ต่อมา คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์)
เป็นผู้ทรงค้นพบ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๖ ณ เนินปราสาทเมืองเก่า
สุโขทัย อำเภอมือง จังหวัดสุโขทัย

ปัจจุบัน เก็บรักษาอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
พระนคร กรุงเทพมหานคร

จารึกฐานพระอิศวรเมืองกำแพงเพชร พ.ศ. ๒๐๕๓

จารึกฐานพระอิศวร เมืองกำแพงเพชร
กล่าวถึงท่อปู้ญาร่วงที่ท่อน้ำจากเขื่อนสรัดงส์
มาถึงเมืองกำแพงเพชร ความว่า
“อนึ่งท่อปู้ญาร่วงทำน้ำเอาไปเล็งเมืองบางพานนั้น
ก็ถมหายสิ้นและเขาย่อมทำนา ทางฟ้า
และหาที่อนั้นพบ กระทำท่อเอาน้ำไปเลี้ยงนา
ให้เป็นนาเหมืองนาฝาย มิได้เป็น นาฟ้า
อันทำทั้งนี้ถวายพระราชาคุณ
แต่สมเด็จพระพิตรพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์”

คำอธิบายความ

ท่อส่งน้ำจากเมืองสุโขทัยไปเมืองกำแพงเพชร ถึงเมืองบางพาน (ปัจจุบัน คือ อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร) ก็ถูกดินถมไม่พบที่อนั้น ทำให้ต้องทำนาตามฤดูกาล (นาฟ้า) หากที่ไหนมีการทำสรัดงส์ ก็จะสามารถทำนาได้หลายหน ซึ่งสรัดงส์นี้ทำเพื่อถวายเป็นพระราชาคุณแก่พระมหากษัตริย์ (พ่ออยู่หัวบพิตรทั้งสอง น่าจะหมายถึงพระรามาธิบดีที่ ๒ และพระบรมราชาหน่อพุทธางกูร ในสมัยกรุงศรีอยุธยา) แสดงให้เห็นว่า ระบบชลประทานในสมัยสุโขทัยก็ยังใช้สืบเนื่องมาจนถึงสมัยอยุธยา ทำให้สามารถทำนาได้ปีละหลายหน ไม่ต้องรอฝนฟ้าตามฤดูกาล

ที่มา

จารึกฐานพระอิศวรเมืองกำแพงเพชร พบที่ศาลพระอิศวร เมืองกำแพงเพชร อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เชื่อว่าสร้างโดยเจ้าพระยาศรีธรรมมาโคกราช และปรากฏศักราช “๑๔๓๒ มะเมีย้นักษัตร อาทิตยวาร เดือน ๖ ขึ้น ๑๔ ค่ำ” ในบรรทัดที่ ๑ ซึ่งตรงกับ ปี พ.ศ. ๒๐๕๓ ในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ แห่งราชวงศ์สุพรรณภูมิ เนื้อหาในจารึก เป็นเรื่องราวที่เจ้าพระยาศรีธรรมมาโคกราชประดิษฐานรูปพระอิศวรนั้น

ภูมิศาสตร์โบราณคดีของเมืองโบราณสุโขทัย

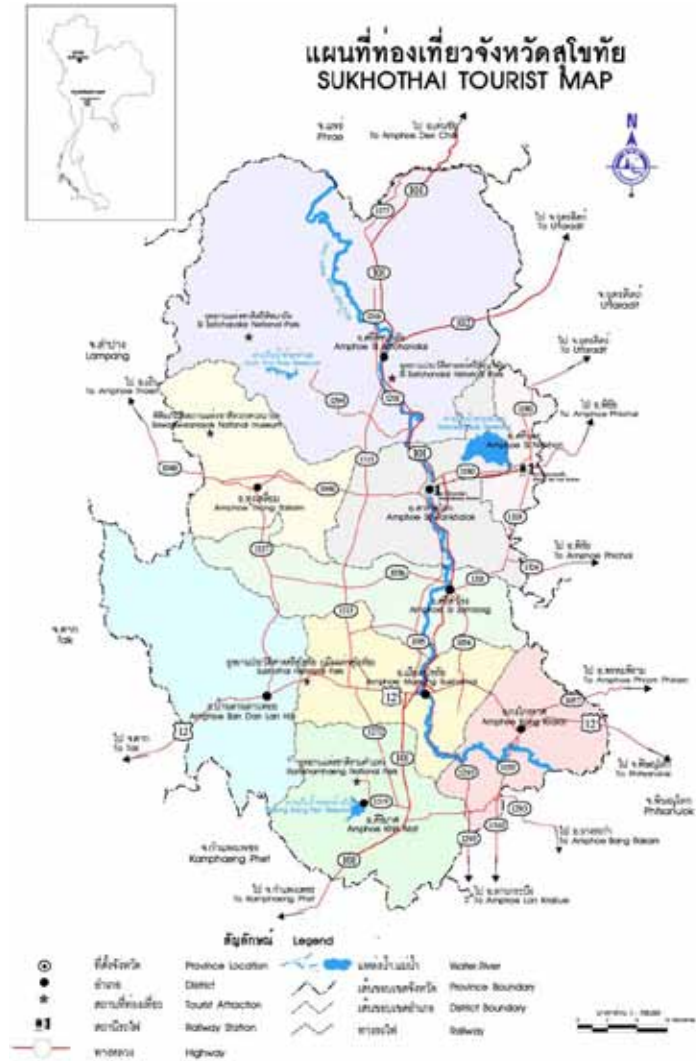
(...) ด้านทิศตะวันตกของเมืองสุโขทัยปรากฏแนวเทือกเขาประตักษ์ เทือกเขาประตักษ์ประกอบด้วยชุดหินแม่ทะ มีหินกรวดมน หินทราย หินดินดาน หินชนวน หินปูนและหินภูเขาไฟ มีแหล่งต้นน้ำบนเทือกเขาไหลลงมาเป็นลำธาร ซึ่งมีความลาดชันและรุนแรง พัดพาตะกอนหิน กรวด ทราย ทับถมในลำธารบนภูเขา แล้วค่อย ๆ เปลี่ยนสภาพพื้นที่ เอนลาดสู่พื้นที่ราบ ตะกอนหินที่มีขนาดใหญ่จะทับถมบริเวณเชิงเขา ลักษณะดินบริเวณนี้จะแข็งและร่วน ตะกอนส่วนมากในบริเวณนี้เป็นกรวดและทราย เป็นที่แห้งแล้งหรือกึ่งแห้งแล้ง ไม่สามารถ กักเก็บน้ำหรือเพาะปลูกได้ (...)

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจของนายเอนก สีหามาตย์ นักโบราณคดี ๖ หน่วยศิลปากรที่ ๓ สุโขทัย ศึกษารวศึกษาสภาพภูมิศาสตร์โบราณคดีของเมืองโบราณสุโขทัย ภายหลังจากที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรสถานที่สำคัญ ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีในจังหวัดสุโขทัย ระหว่างวันที่ ๑๙ - ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ และกรมศิลปากร ได้ปรับปรุงเอกสารเพื่อจัดพิมพ์เผยแพร่แก่ผู้สนใจ

สืบค้นจาก <http://www.finearts.go.th/promotion> เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๓

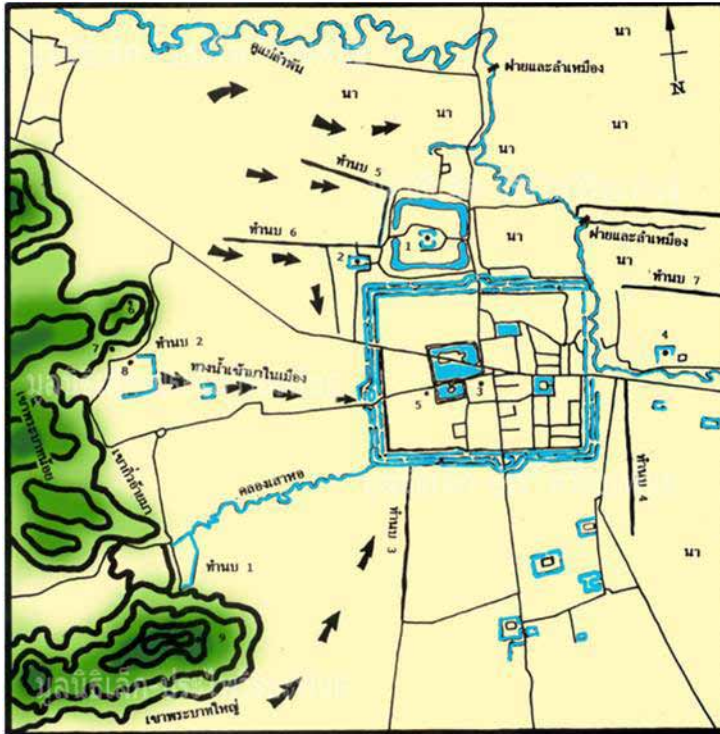
แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัย แสดงที่ตั้งเมืองและลำน้ำยม

นายสุจิตต์ วงษ์เทศ ศิลปินแห่งชาติและนักเขียนด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และ โบราณคดี ให้ความเห็นว่า “...เมืองสุโขทัย ตั้งอยู่บริเวณที่สูงเชิงเขา ห่างจากลำน้ำยมประมาณ ๑๒ กิโลเมตร ชาวสุโขทัย (ในสมัยสุโขทัย) จึงอาศัยน้ำจากลำน้ำยมไม่ได้...”

ที่มา : สืบค้นจาก <https://www.matichon.co.th/news/๒๖๘๗๐๐> เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๓

แผนผังแสดงการไหลเทของน้ำจากเทือกเขาหลวง เทือกเขาประจักษ์ สู่เมืองเก่าสุโขทัย
น้ำไหลลาดตามความลาดชันของพื้นที่จากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออก

ทำเลที่ตั้งของเมืองสุโขทัยนั้นตั้งอยู่บนที่ราบลาดเอียง ชายป่าทิศตะวันตก มีแนวเทือกเขาประจักษ์ ทำหน้าที่เป็นหลังคารับน้ำก่อนที่จะไหลลงสู่ที่ราบทางด้านทิศตะวันออก ซึ่งเป็นที่ตั้งเมืองสุโขทัย

ระดับความลาดเอียงในเมืองสุโขทัยที่มีความลาดชันสูงถึง ๓-๔ เมตร ย่อมกักเก็บน้ำไม่ได้ และไหลต่อเนื่องไปสู่พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำยม

ที่มา :

๑. จากรายงานของ ดร.ธิดา สารระยา นักประวัติศาสตร์ โบราณคดี (รายงานเพื่อเสนอในโครงการ เมธีวิจัยอาวุโส สกว. ศรีศักร วัลลิโภดม พ.ศ. ๒๕๔๐) สืบค้นจาก <http://lek-prapai.org> (มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธ์) เมื่อ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๓

๒. ภูมิศาสตร์โบราณคดี สืบค้นจาก <http://www.finearts.go.th/> (กรมศิลปากร) เมื่อ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๓

หมายเลข ๑๐

แม่น้ำยมเป็นแม่น้ำที่มีความลาดเทสูง โดยเฉพาะช่วงต้นน้ำ ดังนั้นจึงเป็นปัญหาในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำในแม่น้ำ คือ ฤดูฝนจะมีน้ำมากเกินความต้องการ และไหลลงสู่ทางใต้อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดน้ำท่วมบริเวณที่ราบลุ่ม จนเป็นเหตุให้พื้นที่การเกษตรได้รับความเสียหาย

ส่วนในฤดูแล้ง น้ำจะมีปริมาณน้อย ลำน้ำจะแห้งขอดเป็นตอน ๆ ราษฎรจึงมีน้ำใช้ในการเกษตรไม่เพียงพอ

ที่มา: สืบค้นข้อมูลจาก www.sukhothai.go.th ภาพจาก <http://monkeynumber๔.blogspot.com>
สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๓

ตาราง ตามรอยอาณาจักกรสุโขทัย

หลักฐาน	ข้อมูลที่ได้จากหลักฐานบอกอะไรบ้าง เห็นอะไรจากแหล่งข้อมูลนี้	จากข้อมูลที่ช่วยให้เราอธิบายอะไร เกี่ยวกับอาณาจักกรสุโขทัยได้บ้าง
หมายเลข ๑		
หมายเลข ๒		
หมายเลข ๓		
หมายเลข ๔		
หมายเลข ๕		

ตาราง ตามรอยอาณาจักกรสุโขทัย

หลักฐาน	ข้อมูลที่ได้จากหลักฐานบอกอะไรบ้าง เห็นอะไรจากแหล่งข้อมูลนี้	จากข้อมูลที่ช่วยให้เราอธิบายอะไร เกี่ยวกับอาณาจักรสุโขทัยได้บ้าง
หมายเลข ๖		
หมายเลข ๗		
หมายเลข ๘		
หมายเลข ๙		
หมายเลข ๑๐		

เอกสารประกอบการทำกิจกรรม หลักฐานชุดที่ ๒ ประกอบด้วยเอกสาร หมายเลข ก - จ

ได้แก่

หมายเลข ก - สระเก็บกักน้ำกรุน้ำด้วยอิฐ หรือศิลาแลง

หมายเลข ข - คูเมืองและกำแพงเมืองสุโขทัย

หมายเลข ค - เชื้อนพระร่วง

หมายเลข ง - ชุมชนวัดพระพายหลวง

หมายเลข จ - คลองเส้าหอ

หมายเลข ก

ภายในเมืองสุโขทัยมีสระเก็บกักน้ำประมาณ ๑๗๕ สระ มีทั้งแบบขุดลงไปดิน และ กรูผนังด้วยอิฐ หรือศิลาแลง บ่อที่ลึกที่สุดอยู่บริเวณด้านหลังอนุสาวรีย์พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ขนาดปากบ่อ กว้าง ๓ เมตร ลึก ๒๕ เมตร มีคลองส่งน้ำจากบริเวณเมืองชั้นใน ทางทิศเหนือของ วัดมหาธาตุ ส่งน้ำจากตระพังตระกวนเข้ามายังตระพังสอ

วัดศรีสวาย

วัดชนะสงคราม

วัดตระพังเงิน

วัดพระพายหลวง

ที่มา : หนังสือประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย สำนักพิมพ์สารคดี และ www.bloggang.com
สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๓

หมายเลข ข

คูเมืองและกำแพงเมืองสุโขทัย วางตัวเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีคันดินเป็นกำแพง ๓ ชั้น และคูน้ำ ๓ ชั้น ทำหน้าที่เป็นแนวป้องกันข้าศึกและเป็นคันบังคับน้ำมาใช้ประโยชน์ โดยเป็นน้ำที่ไหลมาจากคลองเสาหอ ด้านทิศตะวันตก มายังบริเวณคูเมือง ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ สันนิษฐานว่ามีท่อเชื่อมสู่คูเมืองชั้นใน ในการบูรณะอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๑ - ๒๕๓๑ ได้ขุดพบท่อน้ำดินเผาขนาดต่าง ๆ ใกล้เคียงสระและคูน้ำล้อมรอบวัด เช่นที่วัดพระพายหลวง วัดมหาธาตุ วัดเชตุพน เป็นต้น

ที่มา : สืบค้นข้อมูลจาก <http://www.bloggang.com/m/viewdiary.php?id=chubbylawyer&month=๐๙-๒๐๑๖&date=๑๑&group=๔๔&blog=๑๐> เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๓

รองศาสตราจารย์ศรีศักร วัลลิโภดม ได้เดินทางสำรวจตรวจสอบทั่วบริเวณมาก่อนที่จะมีการสร้าง “เขื่อนพระร่วง” ขึ้นใหม่ แล้วจึงมีคำอธิบายว่า

“...แต่เดิมเป็นแนวคันดินสูงประมาณ ๑ เมตร ตามเส้นขวางเพื่อให้ตักน้ำระหว่างดินเขาพระบาทใหญ่กับเขากว้อ้ายม้า ลักษณะเป็นคันดินใช้สกัดกั้นน้ำที่ไหลออกจากหุบเขาในซอกพระร่วงไม่ให้กระจายไปที่อื่น แต่ปีบน้ำหลากให้มารวมกัน แล้วให้ไหลลงไปตามร่องน้ำคลองเสาหอแต่เพียงทิศทางเดียวเท่านั้น

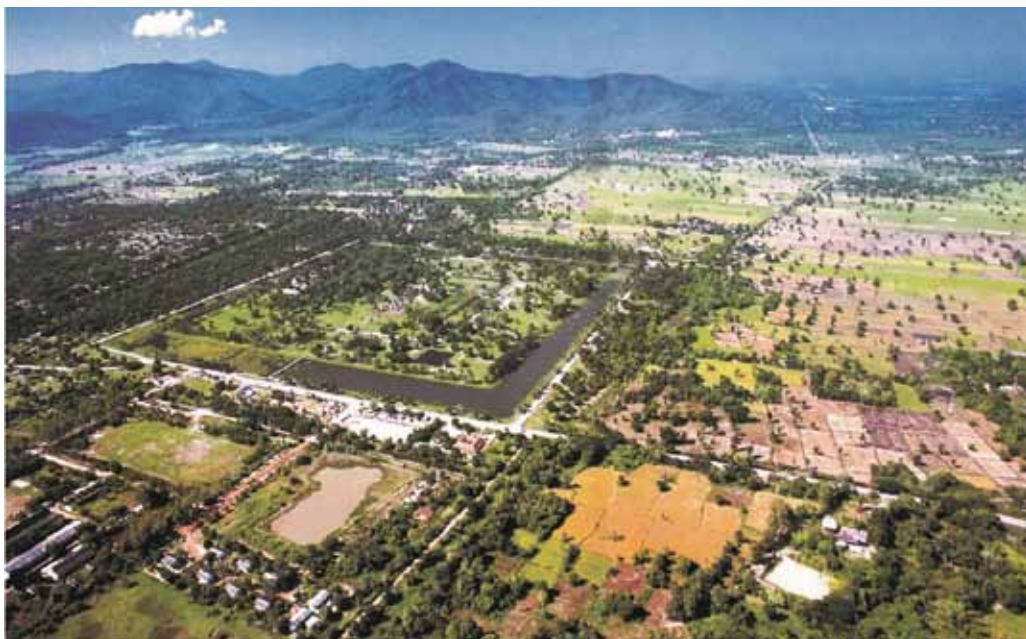
ถ้าไม่ทำคันดินสกัดกั้นไว้ก่อน เมื่อถึงฤดูน้ำหลากลงมาจากซอกเขาซอกพระร่วง ซึ่งมีปริมาณมากหนักหนา มวลน้ำป่าจะไหลทะลักทะลุทะลวงแผ่กระจายอย่างรวดเร็วและรุนแรงไปทำลายเรือกสวนไร่นาและวัดวาอารามในบริเวณที่อยู่ต่ำลงไป...”

ภาพจาก <http://onceuponarch.blogspot.com>

ที่มา ย่อความจาก สุจิตต์ วงษ์เทศ : รัฐสุโขทัย จัดการควบคุมน้ำปากกเก็บไว้ใช้ในเมือง

สืบค้นจาก <http://www.matichon.co.th/news/๒๖๙๗๘๗> สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๓

ภาพถ่ายทางอากาศ แสดงร่องรอยคูน้ำคันดินกักเก็บน้ำบริเวณวัดพระพระพายหลวง นอกเมืองสุโขทัย ด้านทิศเหนือ

ชุมชนวัดพระพายหลวง ตั้งอยู่ริมฝั่งน้ำแม่รำพัน โดยมีเทือกเขาประตักษ์อยู่ด้านทิศตะวันตกและทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นเมืองในที่เนินสูงใกล้เส้นทางน้ำและใกล้ภูเขา

มีการสร้างฝายน้ำล้นและอ่างเก็บน้ำเพื่อประโยชน์ในการป้องกันน้ำไม่ให้ไหลท่วมพื้นที่ชุมชน และกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการเกษตรกรรม

จากการสำรวจ พบร่องน้ำที่ไหลมาจากช่องโหลมวงกล้วยและเขาสะพานหินทางทิศเหนือเข้าสู่ริมทิศตะวันตกเฉียงเหนือและทิศตะวันตกเฉียงใต้ของชุมชน จากระดับความสูงของแหล่งต้นน้ำที่มีความชันค่อนข้างมาก ทำให้น้ำที่ไหลลงมามีความรุนแรง จึงต้องมีการสร้างคันดินเพื่อชะลอความเร็วของน้ำในบริเวณทิศตะวันตกของวัดศรีชุม

ในขณะที่เดียวกันคูน้ำที่ล้อมรอบชุมชนก็สามารถป้องกันน้ำที่ไหลล้นมาจากคันดินเข้าท่วมเมืองได้อีกชั้นหนึ่ง ก่อนระบายลงคลองข่อยไปสู่ลำน้ำแม่รำพัน พื้นที่บริเวณคลองข่อยเหล่านี้ใช้เป็นแหล่งทำมาค้าขายและสัญจรได้

ที่มา : ย่อความจาก สุจิตต์ วงษ์เทศ : รัฐสุโขทัย จัดการควบคุมน้ำปากกักเก็บไว้ใช้ในเมือง
สืบค้นจาก <http://www.matichon.co.th/news/๒๖๙๗๘๗> สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๓

นอกกำแพงเมืองสุโขทัยออกไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ประมาณไม่ถึง ๒ กิโลเมตร มีชอกเขาแห่งหนึ่ง อยู่ระหว่างเขาพระบาทใหญ่และเขากิวอ้ายม้า ในชอกนี้มีลำธารน้ำพุ น้ำผุดน้ำไหลลงจากน้ำเขาน้ำโคก เรียกชื่อ “ชอกพระร่วง” ไหลออกมาแล้ว กลายเป็นลำห้วยธรรมชาติ ที่ชาวบ้านเรียก **คลองเสาทอ**

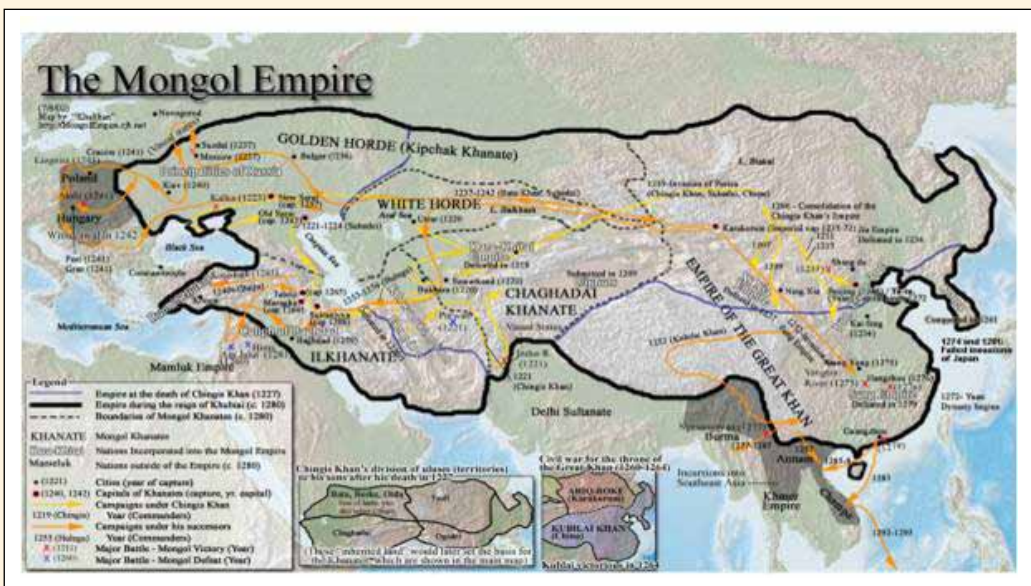
น้ำในคลองเสาทอจะไหลลงที่ราบ จนกระทั่งเข้าคูเมืองสุโขทัยทางด้านทิศใต้ แล้วไหลผ่านคูเมืองด้านทิศใต้ไปเข้าคูเมืองด้านทิศตะวันออก ต่อจากนั้น จึงไหลออกจากคูเมืองไปลงลำน้ำแม่รำพัน (ที่ไหลมาจากทิศเหนือ) ในที่สุดก็ไหลรวมกันไปลงลำน้ำยมทั้งหมด

ตัวอย่าง PowerPoint ประกอบการทำกิจกรรม

พ.ศ.1758 - 1837

จักรพรรดิคุบไล่ خان

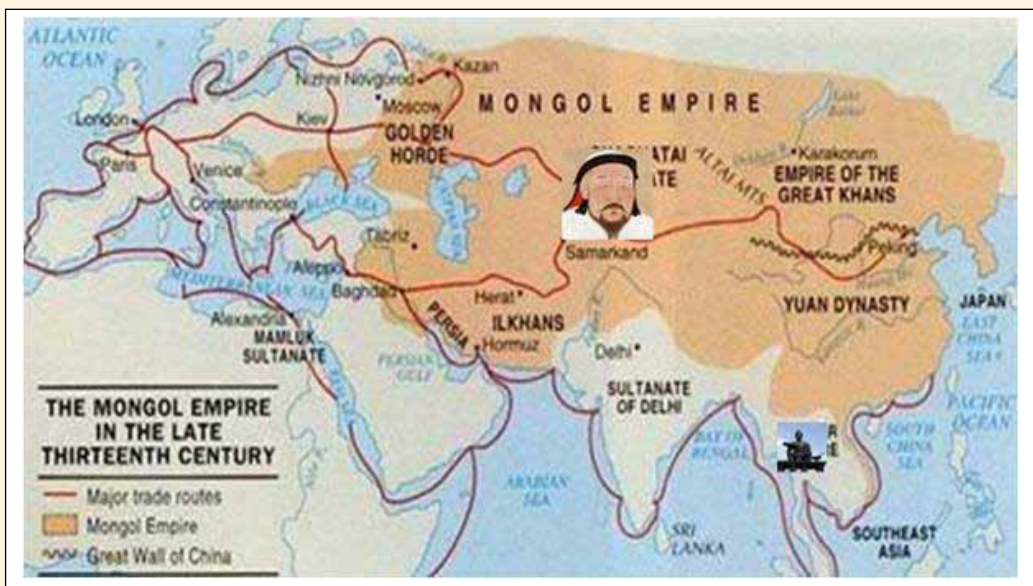

พ.ศ.1822 - 1841

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช (พ.ศ. 1822 - 1841) พระมหากษัตริย์องค์ที่ 18 แห่งอาณาจักรสุโขทัย

ประเด็นปัญหา

- หากขยายอาณาเขตไปที่ตั้งของอาณาจักรสุโขทัยสามารถทำได้หรือไม่
- มีหลักฐานอะไรบ้างที่จะสนับสนุนการตัดสินใจ

นักสืบกุลไลข่าน

- แต่ละกลุ่มแบ่งทหารออกเป็น 2 กอง กองละ 5 คน
- กองที่ 1 ออกสำรวจข้อมูลของอาณาจักรสุโขทัย (เอกสารหมายเลข 1 - 5)
- กองที่ 2 ศึกษาข้อมูลสภาพที่ตั้งของอาณาจักรสุโขทัย (เอกสารหมายเลข 6 - 10)

สู่มรายงาน

www.kitapong.com

ทหารกองที่ 1	ทหารกองที่ 2
1. เมืองสุโขทัยดีในน้ำมีปลา ในนามีข้าว	6. เมืองสุโขทัย ตอนเหนือเป็นที่ราบสูงมีภูเขาที่ต
2. โพรในเมืองสุโขทัยนี้จึงชม สร้างป่า นมกป่าพลู	ยาวมาทางตะวันตกฯ
หัวเมืองทุกแห่ง ฯ	7. ด้านทิศตะวันตกของเมืองสุโขทัยปรากฏแนว
3. (เมืองสุโขทัย) มีพิหาร มีปูครุ มีทะเลหลวง มีป่า	เทือกเขาประตักษ์ เทือกเขาประตักษ์ประกอบด้วย
นมกป่าพลู มีโรมันนา มีถิ่นมีบ้านใหญ่บ้านเล็กฯ	ชุดหินแม่ทะฯ
4. เบื้องต้นอนเมืองสุโขทัย มีตลาดปสาน มีพระอนนะ	8. เมืองสุโขทัยตั้งอยู่เชิงเขาห่างจากลำน้ำยมประมาณ
มีปราสาท มีป่าหมากพร้าว ป่าหมากกลาง ฯ	12 กิโลเมตร จึงอาศัยลำน้ำยมไม่ได้
5. อนึ่งท้อปู้พญาช่วงทำน้ำเขาไปเชิงเมืองบางพานัน	9. ทำเลที่ตั้งของเมืองสุโขทัยนั้นตั้งอยู่บนที่ราบเชิง
กัถมหายสินและเขาย่อมทำนาทางฟ้า และหาท้อ	ชายป่า ทิศตะวันตกมีแนวเทือกเขาประตักษ์ฯ
นั้นพบ	10. แม่น้ำยมเป็นแม่น้ำที่มีความลาดเทสูง ฯ

แกะรอยปริศนา : อาณาจักรสุโขทัย

ข้อมูล **ขัดแย้งกัน** ?

แกะรอยปริศนา : อาณาจักรสุโขทัย

- ข้อมูลที่ได้จากกิจกรรมนักสืบกูปไลซ์่าน **เพียงพอหรือไม่**สำหรับการตัดสินใจ
- ทำอย่างไรจะได้ **คำตอบที่เพียงพอ**
- ออกไปสืบเสาะข้อมูลเพิ่มเติม

นักสืบกุบไล่ข่าน

- สมาชิกในกลุ่มร่วมกัน**ศึกษาเอกสาร ก-จ** แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามา **วิเคราะห์** และ**อภิปรายวิธีการแก้ไขปัญหา**ของ **อาณาจักรสุโขทัย สรุปลง**ในกระดาษฟลิปชาร์ท
- แต่ละกลุ่มเตรียมข้อมูลมา**รายงาน**

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์บุรีรัมย์ สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์บุรีรัมย์

การที่คนในสมัยสุโขทัย สามารถ เอาชนะ
อุปสรรค ในการดำรงชีวิตและการ
ประกอบอาชีพ ได้นั้น
อาจกล่าวได้ว่า เป็น....

ภูมิปัญญาสมัยสุโขทัย = การจัดการน้ำ

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรสุโขทัย กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ผังเมืองโบราณอื่น ๆ

มีระบบการจัดการน้ำเช่นเดียวกับสมัยสุโขทัยหรือไม่
อย่างไร

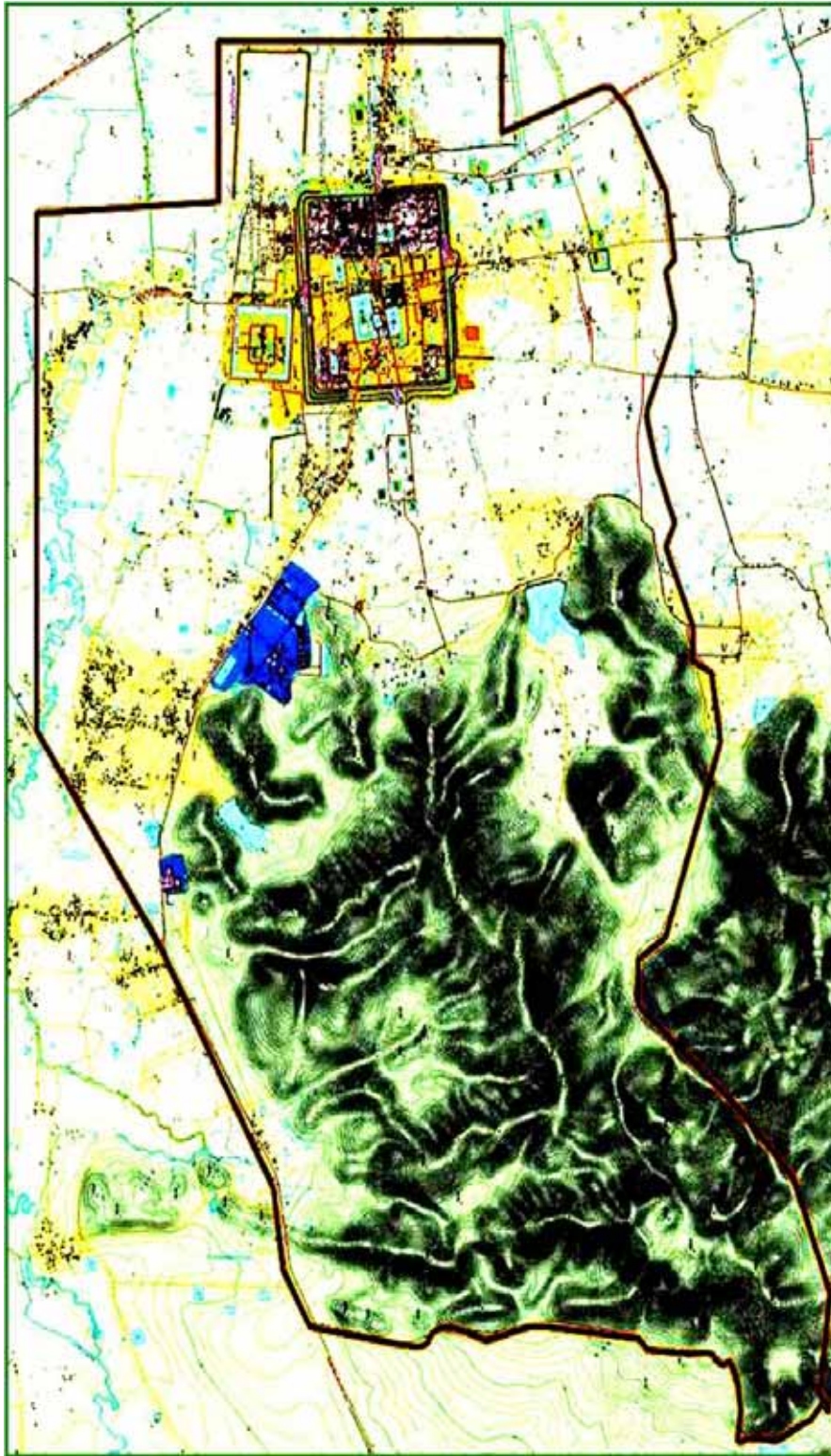
มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสุโขทัย วิทยาเขตสุโขทัย วิทยาเขตสุโขทัย วิทยาเขตสุโขทัย

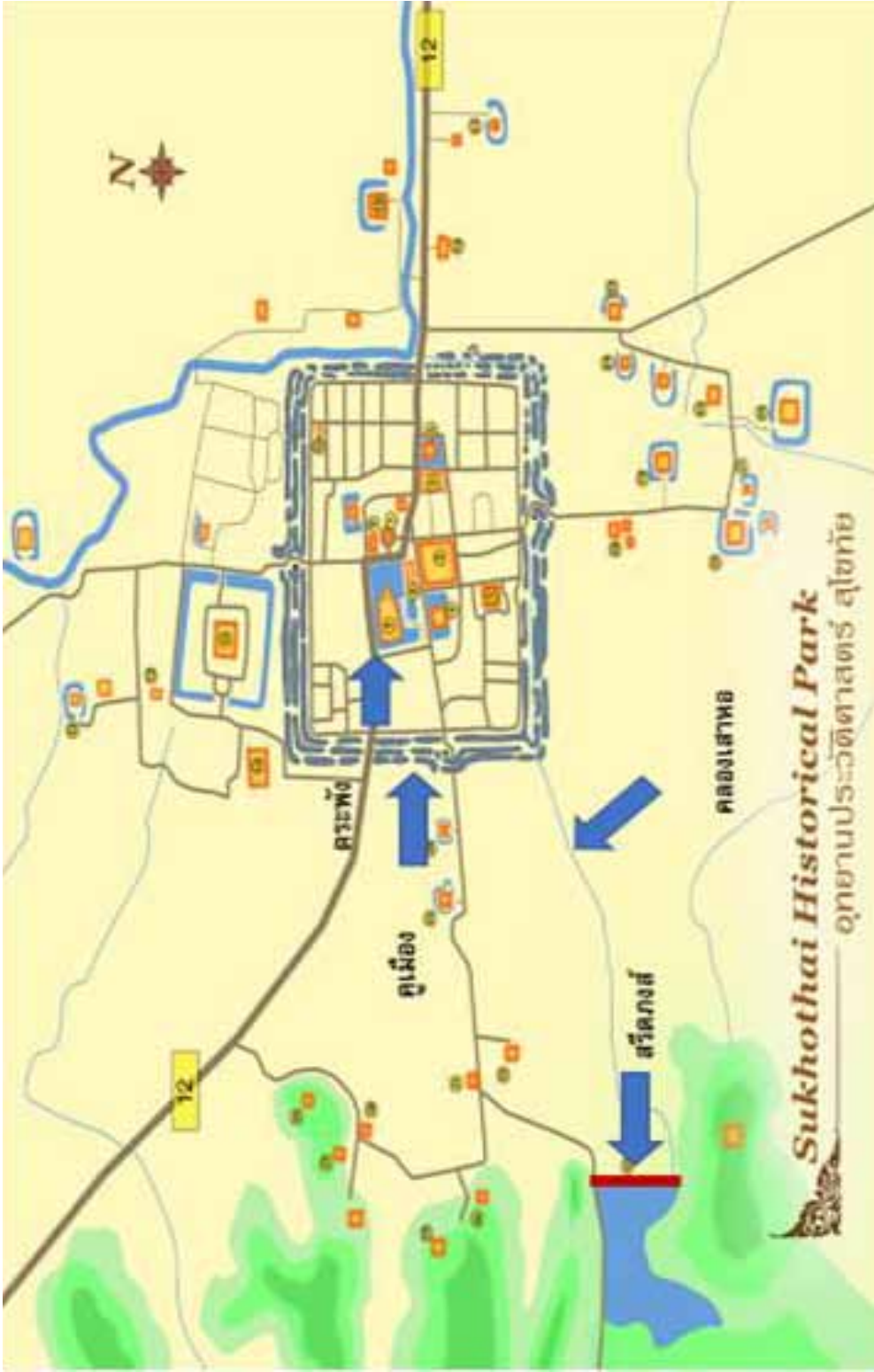

ภูมิประเทศของจังหวัดสุโขทัย เป็นที่ราบสูงมีภูเขาเป็นพืดยาวมาทางตะวันตก

แผนที่แสดงการจัดการชลประทานเมืองสุโขทัย

กิจกรรม Active Learning การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย

ชุดกิจกรรม

กษัตริย์อยุธยา มีหน้าที่

กิจกรรม Active Learning การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย

ชุดกิจกรรม กษัตริย์อยุธยาหน้าที่

กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา ชุดกิจกรรม กษัตริย์อยุธยาหน้าที่ เป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้รู้จักหลักฐานที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา โดยเฉพาะเรื่องบทบาท พระราชนิพนธ์ ผ่านการศึกษาหลักฐานประวัติศาสตร์ชั้นต้นที่บันทึกเรื่องราวไว้โดยละเอียด

ลักษณะการจัดกิจกรรมเรื่อง กษัตริย์อยุธยาหน้าที่ เป็นเสมือนการตั้งคำถามให้กับผู้ร่วมกิจกรรมถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์อยุธยา ทั้งนี้ เพราะในเนื้อหาประวัติศาสตร์อยุธยานั้นมีเรื่องราวค่อนข้างมาก ทั้งประวัติบุคคลสำคัญ เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจการค้า การสงคราม ฯลฯ ซึ่งหากผู้ร่วมกิจกรรมสามารถเลือกศึกษาและเชื่อมโยงเนื้อหาข้อมูลต่าง ๆ ได้ ก็จะเข้าใจและเห็นภาพของประวัติศาสตร์อยุธยาผ่านหลักฐานที่หลากหลาย

อำนาจหน้าที่และพระราชภาระของพระมหากษัตริย์อยุธยาเป็นแนวคิดที่สะท้อนการปกครองของอยุธยาที่มีลักษณะของสังคมขยาย มีผู้คนในขอบเขตอาณาเพิ่มมากขึ้น มีคนที่เดินทางเข้าออกในอาณาจักรตลอดเวลา พระมหากษัตริย์อยุธยามีอำนาจและหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายพระอัยการต่าง ๆ และในพระราชานุกิจ ซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดหน้าที่ของพระเจ้าแผ่นดิน

สิ่งที่ผู้ร่วมกิจกรรมจะได้เรียนรู้เพิ่มเติม คือ การรู้จักหลักฐานต่างประเทศที่กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของกษัตริย์กับประชาชน และหลักฐานที่ชี้ให้เห็นว่าพระเจ้าแผ่นดินอยุธยาไม่ได้ทรงพระราชอำนาจอย่างสูงสุดหรือเต็มที่ เพราะมีการทักท้วงพระราชอำนาจได้

การเรียนรู้กิจกรรมกษัตริย์อยุธยา มีหน้าที่ ผู้นำกิจกรรมจะใช้วิธีการจัดกิจกรรมกลุ่ม เริ่มต้นจากการให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้แสดงความคิดของตนโดยเขียนสิ่งที่เคยรับรู้ลงในกระดาษ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นนั้น ๆ ของตนกับสมาชิกในกลุ่ม เมื่อเสร็จกระบวนการนี้แล้ว ผู้นำกิจกรรม จึงจะให้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ชิ้นต่าง ๆ แก่ผู้ร่วมกิจกรรมได้อ่าน ประเมินค่าและวิเคราะห์ ข้อมูลเฉพาะเรื่อง แล้วจึงร่วมกันสรุปข้อมูลที่ได้จากการทำกิจกรรม ผู้นำกิจกรรมอาจ แสดงภาพพระมหากษัตริย์ต่าง ๆ รวมทั้งสิ่งที่ใช้ประกอบในพระราชพิธีที่แสดงพระราชอำนาจ เช่น เครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้เห็นว่า การแสดงพระราชอำนาจและหน้าที่ ของพระมหากษัตริย์นั้น มิได้แสดงออกผ่านเอกสารลายลักษณ์อักษรเท่านั้น แต่อาจแสดงได้ผ่าน เครื่องราชูปโภคด้วย

แผนการจัดกิจกรรม ชุดกิจกรรม กษัตริย์อยุธยาหน้าที่

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ป.๕/๒ รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามทางประวัติศาสตร์ อย่างมีเหตุผล

ส ๔.๓ ป.๕/๒ บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรี ที่น่าภาคภูมิใจ

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทย
๒. วิเคราะห์อำนาจและหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยอยุธยาโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

ทักษะ/กระบวนการ

- การเขียนสรุปความ
- การคิดวิเคราะห์
- การสังเคราะห์ข้อมูล

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- ใฝ่เรียนรู้
- รับผิดชอบ

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- ความสามารถในการสื่อสาร
- ความสามารถในการคิด
- ความสามารถในการแก้ปัญหา

หลักฐานการเรียนรู้

ชิ้นงาน

- บัตรคำ อำนาจและหน้าที่
- ผลงานกลุ่ม การสังเคราะห์ข้อมูลของกลุ่ม
(กระดาษฟลิปชาร์ตสรุป/แสดงความคิดเห็น)

ภาระงาน

- การสืบค้นข้อมูล
- การอภิปราย
- การนำเสนอ

สื่อ วัสดุอุปกรณ์

๑. รูปภาพเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น รูปภาพพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เณิมพระราชมณเฑียรและเครื่องราชูปโภค เครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ รูปภาพพระนารายณ์ มหาราชทรงรับทูตต่างชาติและเสด็จออกให้ราษฎรเข้าเฝ้า

๒. เอกสารความรู้

หมายเลข ก บันทึกของโยส เซาเตน

หมายเลข ข พระนามและสร้อยพระนามพระมหากษัตริย์อยุธยา

หมายเลข ค พระราชพิธีบรมราชาภิเษก เณิมพระราชมณเฑียร

๓. เอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์
- หมายเลข ๑ พระธรรมศาสตร์ การออกกฎหมาย
  - หมายเลข ๒ กฎมณเฑียรบาล บทที่ ๑๑๓
  - หมายเลข ๓ กฎมณเฑียรบาล บทที่ ๑๐๖ พระราชอำนาจในการตัดสินคดีความ
  - หมายเลข ๔ พระราชานุกิจ
  - หมายเลข ๕ พระราชพงศาวดารในรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓
(พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ)
๔. แบบวิเคราะห์ข้อมูลรายบุคคล
๕. กระดาษเอ ๔ ขนาด ๑/๔ หน้า สีฟ้าและสีชมพู
๖. กระดาษฟลิปชาร์ต
๗. ปากกาเคมี
๘. กระดาษขาว

กิจกรรม ๑ กษัตริย์ที่มีอำนาจสมบูรณ์ เทวราชา

๑. กำหนดสถานการณ์สมมุติ ผู้นำกิจกรรมนำผู้ร่วมกิจกรรมย้อนอดีตไปเรียนรู้เหตุการณ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและรัตนโกสินทร์ โดยเสนอรูปภาพ จำนวน ๒ ครั้ง ครั้งละ ๒ ภาพ

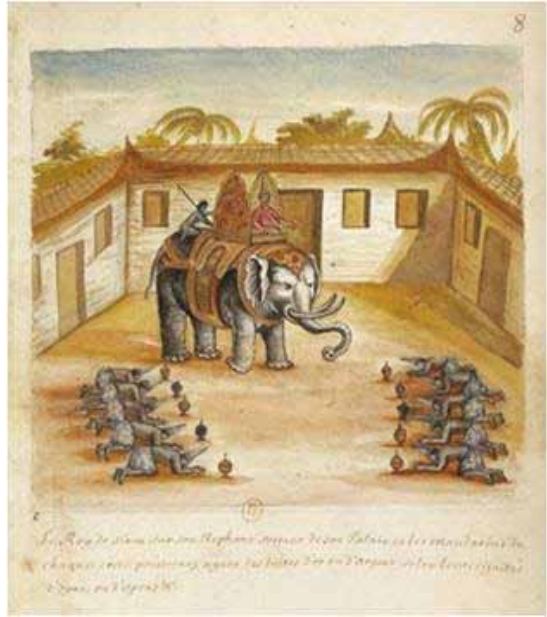
ครั้งที่ ๑ เสนอเหตุการณ์ภาพยุคสมัยรัตนโกสินทร์

คำถาม

เมื่อเห็นภาพดังกล่าว นักเรียนคิดว่าเกี่ยวข้องกับใครบ้าง.....

ครั้งที่ ๒ เสนอเหตุการณ์สมัยกรุงศรีอยุธยา

คำถาม

๑. จากภาพเป็นเหตุการณ์ในสมัยพระมหากษัตริย์พระองค์ใด
๒. จากภาพนี้นักเรียนคิดว่าประชาชนเคารพนับถือพระมหากษัตริย์ในลักษณะใด เพราะเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น
๓. นักเรียนคิดว่า อำนาจและบทบาทหน้าที่ ของพระมหากษัตริย์ มีอะไรบ้าง
๔. จากความเชื่อดังกล่าว มีหลักฐานอะไรมาอ้างอิงหรือไม่

ผู้นำกิจกรรมแสดงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ จำนวน ๓ หลักฐาน และให้ผู้ร่วมกิจกรรม ประเมินค่าหลักฐานและวิเคราะห์เอกสาร ดังนี้

เอกสารหมายเลข ก บันทึกโยส เซาเตน

เอกสารหมายเลข ข พระนามและสร้อยพระนามพระมหากษัตริย์อยุธยา

เอกสารหมายเลข ค พระราชพิธีบรมราชาภิเษกเฉลิมพระราชมณเฑียร

กิจกรรม ๒ กษัตริย์ผู้มีอำนาจหน้าที่

๑. ผู้นำกิจกรรมเชื่อมโยงข้อมูลรูปภาพเหตุการณ์ข้างต้น เมื่อพระมหากษัตริย์ได้รับการสถาปนาให้ปกครองแผ่นดินจะเป็นผู้ที่ทรงมีพระราชอำนาจมาก ทรงเป็นเจ้าของชีวิตและเจ้าแผ่นดิน ทำหน้าที่เป็นผู้นำประเทศ

คำถาม : นักเรียนเคยได้ยินคำว่าเจ้าชีวิตและเจ้าแผ่นดินหรือไม่ ทราบหรือไม่ว่าหมายถึงอะไร ?

๒. กิจกรรมลองทำดู

ตอนที่ ๑ แบ่งผู้ร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่ม กลุ่มละ ๕ คน

- ผู้นำกิจกรรมเสนอประเด็นดังนี้ “หากว่าพระมหากษัตริย์เป็นเจ้าของชีวิต เจ้าแผ่นดิน พระองค์มีอำนาจอย่างไร มีบทบาทหน้าที่อะไร ?” ให้แต่ละกลุ่มวิเคราะห์หาคำตอบร่วมกัน แต่ให้ทุกคนเขียนคำตอบของตนเองลงบนกระดาษเอ ๔ ขนาด ๑/๔ หน้า โดยกำหนดให้เขียน “อำนาจของพระมหากษัตริย์” ลงบนกระดาษสีฟ้า และเขียน “บทบาทหน้าที่ของพระมหากษัตริย์” ลงบนกระดาษสีชมพู

- ให้ทุกคนยื่นอ่านความคิดเห็นของตัวเองให้สมาชิกในกลุ่มฟังและติดกระดาษความเห็นนั้นลงบนกระดาษฟลิปชาร์ต

- ผู้ร่วมกิจกรรมอ่านและทำแบบเดียวกันจนครบทุกคน

สีฟ้า “อำนาจของพระมหากษัตริย์”

สีชมพู “บทบาทหน้าที่ของพระมหากษัตริย์”

อำนาจและบทบาทหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ไทยในความคิดของท่าน	
อำนาจ	บทบาทหน้าที่
<div style="border: 1px solid black; height: 20px; width: 100%;"></div> <div style="border: 1px solid black; height: 20px; width: 100%;"></div>	<div style="border: 1px solid black; height: 20px; width: 100%;"></div> <div style="border: 1px solid black; height: 20px; width: 100%;"></div>

คำถาม

- นักเรียนเชื่อหรือไม่ว่าสิ่งที่ทุกคนช่วยกันเขียน เป็นสิ่งที่ถูกต้อง (เชื่อ/ไม่เชื่อ) ?
- จะยืนยันความคิดข้างต้นด้วยหลักฐานทางประวัติศาสตร์อะไรได้บ้าง ?

ตอนที่ ๒ ตัวแทนกลุ่ม ๑ คน รับอุปกรณ์จากผู้นำกิจกรรม กลุ่มละ ๑ ชุด ประกอบด้วย กระดาษฟลิปชาร์ต ๑ แผ่น พร้อมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ จำนวน ๕ แผ่น (เอกสารหมายเลข ๑ - ๕) ผู้นำกิจกรรมกำหนดให้ผู้ร่วมกิจกรรมแต่ละคนศึกษาข้อมูลตามหมายเลขหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่รับผิดชอบ (คนละ ๑ หมายเลข) หลังจากที่ผู้ร่วมกิจกรรมอ่านข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ให้แต่ละคนผลิตกันอธิบายให้สมาชิกในกลุ่มฟังจนครบทุกคน สมาชิกในกลุ่มซักถามจนเป็นที่เข้าใจ ทุกคนก็จะได้เรียนรู้ข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ซึ่งเป็นทั้งหลักฐานขั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง

๓. ผู้นำกิจกรรมแจกแบบบันทึกการสังเคราะห์ข้อมูล (สรุป/แสดงความคิดเห็นของกลุ่ม) ให้ผู้ร่วมกิจกรรมร่วมกันสังเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้ง ๕ ชิ้น พร้อมร่วมกันพิจารณาข้อสรุปจากเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงเกี่ยวข้องกัน แล้วบันทึกข้อคิดเห็นของกลุ่ม ตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามหลักฐาน ลงในกระดาษฟลิปชาร์ตที่ผู้นำกิจกรรมแจกให้กลุ่มละ ๑ แผ่น

กิจกรรมลองทำดู

หลักฐานที่ใช้ค้นคว้า	เรื่องราวเกิดขึ้นเมื่อไหร่	เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร	เป็นหลักฐานประเภท ขั้นต้น/ชั้นรอง
เรื่องที่ ๑ ชื่อหลักฐาน..... ที่มา.....	.....	.....	<div style="border: 1px solid black; padding: 10px; text-align: center;"> ตัดสินใจว่า เป็นหลักฐาน ขั้นต้นหรือหลักฐานชั้นรอง </div>
เรื่องที่ ๒ ชื่อหลักฐาน..... ที่มา.....	.....	.....	
↓	↓	↓	
↓	↓	↓	
↓	↓	↓	

๔. ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงาน ผู้ร่วมกิจกรรมร่วมกันสนทนาประเด็นที่นำเสนอ (ความเห็นที่เหมือนและแตกต่างกัน) พร้อมสรุปความคิดเห็นของแต่ละกลุ่ม ผู้นำกิจกรรมอาจปลูกฝังความรักความภาคภูมิใจในสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยใช้คำถาม เช่น นักเรียนคิดว่าอำนาจหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ ส่งผลอย่างไรต่อการปกครองประเทศ เพราะเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น

สรุปบทวน

ผู้นำกิจกรรมสรุปจากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ถึงสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิรมนทิศ สยามมกุฎราชกุมาร พระราชโอรส เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๑๒ ว่า “...การที่เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ไม่ใช่สำหรับมังมี ไม่ใช่สำหรับคุมเหงคนเล่นตามชอบใจ มิใช่เกลียดไว้แล้วจะได้แก้ผิด มิใช่เป็นผู้สำหรับจะกินนอนสบาย เป็นพระเจ้าแผ่นดินสำหรับแต่เป็นคนจน และเป็นคนที่อดกลั้นต่อสุขและทุกข์ อดกลั้นต่อความรักและความชังอันจะเกิดฉิวขึ้นมาในใจหรือมีผู้ยุยง เป็นผู้ปราศจากความเกียจคร้าน และเป็นผู้ป้องกันความทุกข์ของราษฎรซึ่งอยู่ในอำนาจปกครอง...”

ผู้นำกิจกรรมอาจสะท้อนการเรียนรู้โดยตรวจสอบผลการเรียนรู้ด้วยคำถาม RCA ดังนี้

๑. เรียนรู้อะไรบ้างจากกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้เป็นอย่างไร (Reflect)
๒. ที่ผ่านมานักเรียนเคยสับสนและแสวงหาข้อมูลโดยวิธีใดเพื่อประกอบการตัดสินใจบ้าง พร้อมยกตัวอย่าง (Connect)
๓. เราสามารถนำวิธีการทางประวัติศาสตร์หรือการสืบค้นแหล่งข้อมูลอ้างอิงที่เชื่อถือได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไรได้บ้าง (Apply)

ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมที่ ๑ เป็นการนำเข้าสู่บทเรียน ผู้นำกิจกรรมเชื่อมโยงเหตุการณ์จากรูปภาพกับความเป็นสมมุติเทพของพระมหากษัตริย์ “ลัทธิเทวราชา” นำสู่เรื่องอำนาจและหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ โดยอิงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ จำนวน ๓ ชิ้น (ผู้นำกิจกรรมอธิบายเน้นเฉพาะข้อความสำคัญที่แสดงถึงความเป็นเทวราชา)

กิจกรรมที่ ๒ เป็นส่วนสำคัญของการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้ เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมกิจกรรมทุกคน

ผู้นำกิจกรรมควรดำเนินกิจกรรมในตอนต้นที่ ๑ ให้ผู้ร่วมกิจกรรมคิดเป็นรายบุคคลและนำความคิดบันทึกลงบัตรคำ (ประเด็นสำคัญ) นำไปติดไว้ในตารางที่ผู้นำกิจกรรมกำหนดให้อาจเป็นเกมการแข่งขัน

การดำเนินกิจกรรมตอนที่ ๒ เน้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมอ่านหลักฐานทางประวัติศาสตร์เชื่อมโยงประเด็นที่จะทำการศึกษา เป็นรายบุคคล ให้ความเวลาผู้ร่วมกิจกรรม ๑) ทำการศึกษาข้อมูล ๒) นำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ๓) วิเคราะห์/ตีความหลักฐาน ๔) ประเมินหลักฐาน ๕) บันทึกสรุปความคิดเห็นของกลุ่มลงในตารางและให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้นำเสนอข้อมูล

ผู้นำกิจกรรมสรุปประเด็นสำคัญ ได้แก่ การจำแนกหลักฐานตามความสำคัญและประเภทของหลักฐาน คือ หลักฐานขั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร และหลักฐานที่มีใช่ลายลักษณ์อักษร ใจความสำคัญหลัก/ประเด็นสำคัญของหลักฐานแต่ละชั้น พร้อมสรุปกระบวนการเรียนรู้ “วิธีการทางประวัติศาสตร์”

ตัวอย่าง ตารางการบันทึกข้อมูลลงกระดาษฟลิปชาร์ต

หลักฐานที่ใช้ค้นคว้า	เรื่องราวเกิดขึ้นเมื่อไหร่	เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร	เป็นหลักฐานประเภท ขั้นต้น/ชั้นรอง
เรื่องที่ ๑ ชื่อหลักฐาน..... ที่มา.....			
เรื่องที่ ๒ ชื่อหลักฐาน..... ที่มา.....			
เรื่องที่ ๓ ชื่อหลักฐาน..... ที่มา.....			
เรื่องที่ ๔ ชื่อหลักฐาน..... ที่มา.....			
เรื่องที่ ๕ ชื่อหลักฐาน..... ที่มา.....			

สรุปกิจกรรม

ชุดกิจกรรม กษัตริย์อยุธยาหน้าที่ เป็นกิจกรรมที่เน้นการวิเคราะห์หลักฐานชั้นต้น ทั้งที่เป็นเอกสารไทยและเอกสารต่างประเทศ ผู้ร่วมกิจกรรมจะได้แสดงความคิดเห็นของตน ซึ่งเป็นการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์และการสื่อสาร จากนั้นเป็นกิจกรรมการอ่านเอกสาร ประวัติศาสตร์อย่างพินิจพิเคราะห์ ประเมินค่าหลักฐาน การวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปข้อมูล ลงตาราง ซึ่งผู้ร่วมกิจกรรมเมื่อได้รับการฝึกฝนทักษะทางประวัติศาสตร์แล้วจะสามารถบอกได้ว่า พระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาทรงเป็นทั้งพระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรม คือ เป็นพุทธราชา และทรง มีสถานะของความเป็นเทวราชา ที่แสดงออกผ่านพระราชพิธีต่าง ๆ อย่างไรก็ดี พระมหากษัตริย์ สมัยอยุธยาทรงมีพระราชอำนาจและหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับต่าง ๆ มิได้ทรงใช้ พระราชอำนาจที่เกินเลย แนวทางพระราชอำนาจหน้าที่และพระราชภาระของพระมหากษัตริย์ สมัยอยุธยาได้สืบทอดต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน

เครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์

พระแสงขรรค์ชัยศรี จากกรุพระปรางค์ วัดราชบูรณะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

: พระแสงขรรค์ชัยศรี

: พระมหาพิชัยมงกุฎ

: ฉลองพระบาทเชิงออน

: พัดวาลวิชนีและพระแส้จามรี

: ธารพระกรชัยพฤกษ์

เครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

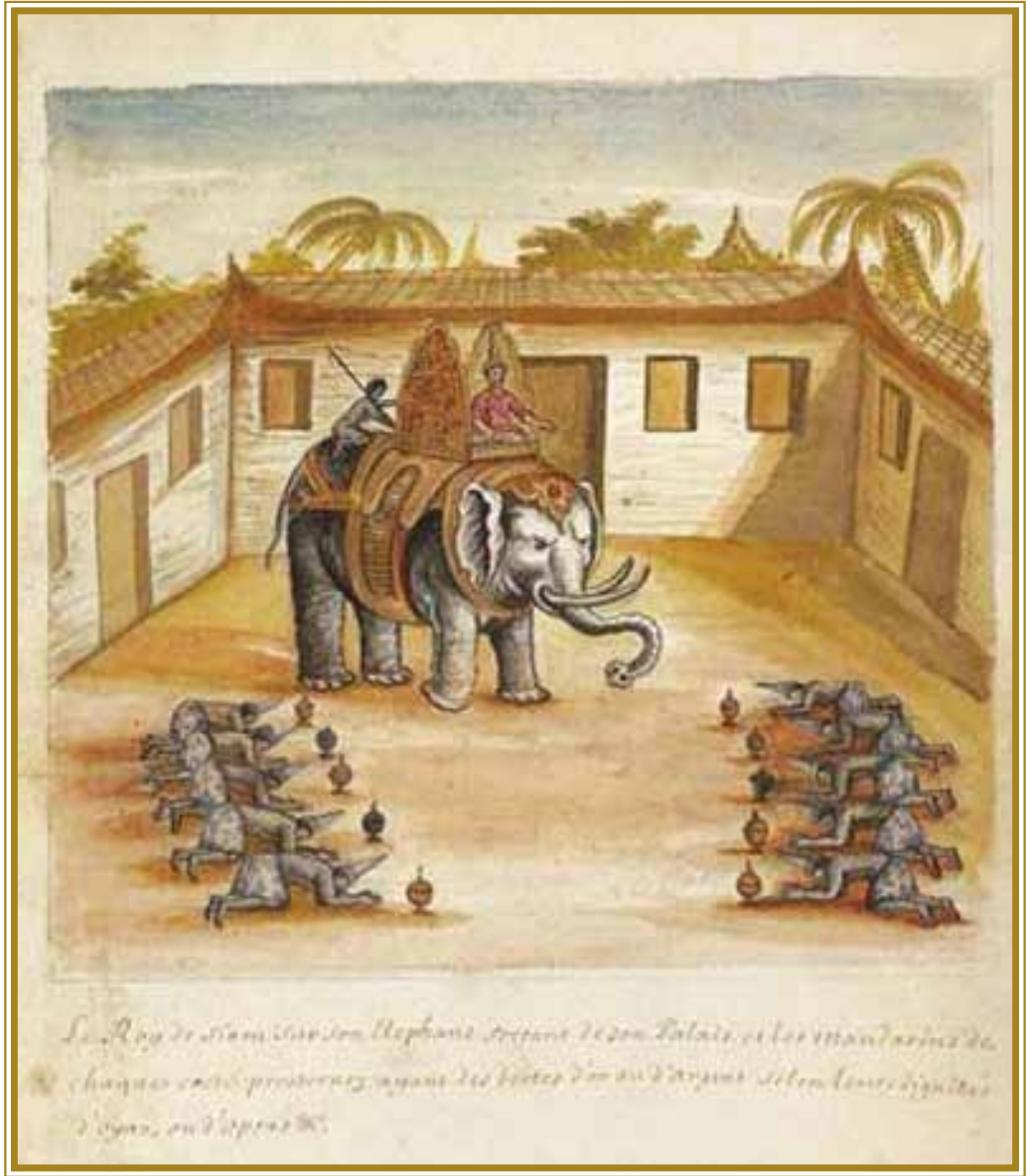
ภาพวาดเหตุการณ์

ราชทูตฝรั่งเศส เซอวาลิเยร์ เดอ โชมองต์ ผู้แทนพระองค์ของพระเจ้าหลุยส์ ที่ ๑๔ แห่งฝรั่งเศส
พร้อมด้วยบาทหลวงสำคัญ ๓ รูป

คือ บาทหลวง เดอ ซัวซีย์ บาทหลวงกีเย่ ตาซาร์ด และบาทหลวงเบนิิน วาเซต์
เข้าเฝ้าและถวายพระราชาสาส์นแด่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ณ พระที่นั่งสรรเพชญ์มหาปราสาท กรุงศรีอยุธยา ในปี พ.ศ. ๒๒๒๘ (ค.ศ. ๑๖๘๕)
ด้านล่างซ้าย เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ (คอนสแตนติน ฟอลคอน) หมอบกราบเข้าเฝ้าฯ อยู่ด้วย
พร้อมแสดงมือส่งสัญญาณให้ราชทูตฝรั่งเศสยื่นพระราชาสาส์น
ให้สูงขึ้นไปถึงพระหัตถ์ของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ภาพวาด สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงช้างพระที่นั่ง

เอกสารประกอบการทำกิจกรรมที่ ๑ กษัตริย์ที่มีอำนาจสมบูรณ์ เทวราชา
ประกอบด้วยเอกสาร หมายเลข ก - ค

ได้แก่

หมายเลข ก - บันทึกของโยส เซาเตน

หมายเลข ข - พระนามและสร้อยพระนามพระมหากษัตริย์อยุธยา

หมายเลข ค - พระราชพิธีบรมราชาภิเษกเฉลิมพระราชสมณเฑียร

บันทึกของโยส เซาเตน

นายโยส เซาเตน (Joost Schouten) ผู้จัดการบริษัทการค้าของฮอลันดา ใช้ชีวิตอยู่ในกรุงศรีอยุธยา ในสมัยพระเจ้าทรงธรรมและสมัยพระเจ้าปราสาททอง เมื่อ พ.ศ. ๒๑๗๙ ได้เขียนหนังสือเสนอเรื่องราวราชอาณาจักรสยามเป็นภาษาฮอลันดา ต่อมาแปลเป็นภาษาอังกฤษ พิมพ์ที่กรุงลอนดอน เมื่อ พ.ศ. ๒๒๐๖ ชื่อว่า “A True Description of the Mighty Kingdom of Siam”

(...) กล่าวว่าเขา (นายโยส เซาเตน) มักได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้เข้าเฝ้าอยู่เสมอ และเขาได้บันทึกถึงบรรยากาศภายในท้องพระโรงไว้อย่างน่าสนใจ โดยระบุว่าหากกษัตริย์เสด็จออกให้ขุนนางเข้าเฝ้าที่ท้องพระโรง พระองค์จะทรงสวมมงกุฏและประทับบนพระเก้าอี้ทอง ภายในท้องพระโรงมีทหารคอยถวายการอารักขาอยู่ราว ๓๐๐ นาย และผู้ที่เข้าเฝ้าจันต้องก้มศีรษะอยู่ตลอดเวลา ดังความตอนหนึ่งว่า (...)

๑๙๕

“...พระราชวังที่ประทับของพระมหากษัตริย์ และข้าราชการบริวาร ในราชอาณาจักรนี้ใหญ่โตมหึมายิ่งนัก พระองค์ไม่ค่อยเสด็จออกให้ราษฎรสามัญได้ชมพระบารมีบ่อยนัก แม้แต่กับขุนนางและข้าราชการ พระองค์ยังเสด็จออกมาให้เข้าเฝ้าได้ตามวันเวลาที่มิกำหนดไว้เท่านั้น และก็ต้องเป็นในท้องพระโรงต่าง ๆ ในพระราชฐานเท่านั้น เมื่อเวลาเสด็จออกขุนนาง พระองค์ทรงแต่งพระองค์ด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์ที่มีราคาแพง ทรงสวมมงกุฏกษัตริย์และประทับอยู่บนพระเก้าอี้ทอง ขุนนางข้าราชการฝ่ายทหารพลเรือนต้องก้มกราบอยู่แทบพระบาท และในท้องพระโรงนั้นมีทหารถืออาวุธประมาณ ๓๐๐ คนเข้าเฝ้าด้วย เพื่อคอยปกป้องพระองค์จากภัยอันตราย

ชาวต่างชาติต่างภาษา เมื่อทรงพระกรุณาโปรดให้เข้าเฝ้าก็จำเป็นต้องแสดงความทูลด้วยความทินอบพิเทา ต้องคุกเข่าลง พนมมือขึ้น และก้มศีรษะอยู่ตลอด เมื่อจะกราบทูลสิ่งใดก็ต้องก้มลงกราบเสียก่อนและต้องใช้ถ้อยคำเพ็ดทูลตามแบบอย่างที่เหมาะสมที่สุด เมื่อพระองค์ตรัสตอบอย่างใด ก็ต้องถ้อยอย่างนั้นเหมือนโองการพระเจ้า ถ้าพระองค์จะมีคำสั่งสิ่งใดออกมาก็จำเป็นต้องปฏิบัติตามให้ครบทุกตัวอักษร ด้วยเหตุนี้ใคร ๆ จึงคิดว่าพระองค์คงเสวยสุขอย่างที่สุดและทรงดำเนินชีวิต ด้วยความสมบูรณ์พูนสุข...”

ที่มา : จดหมายเหตุของโยส เซาเตน

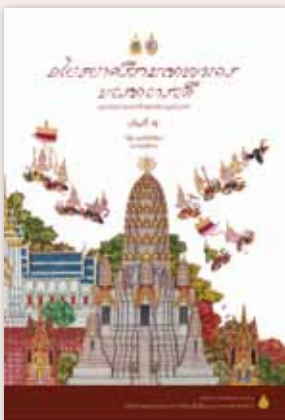
คัดลอกมาจากหนังสือ “อยุธยา จากสังคมเมืองทำนนานาชาติ สู่มรดกโลก ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิศาสตร์” หน้า ๑๙๔ - ๑๙๕

ผู้เขียน นายกำพล จำปาพันธ์ อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา

พระนามและสร้อยพระนามพระมหากษัตริย์อยุธยา

กฎมณเฑียรบาลที่ตราขึ้นในรัชกาลพระบรมไตรโลกนาถกล่าวว่า
“สมเด็จพระเจ้ารามาธิบดีบรมไตรโลกนาถมหารามวงษ์ **เทพมनु**วิสุทธิสุริยวงษ
องค์พุทธธาทูร บรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงทศพิศราชธรรม”

คำว่า “เทพมनु” หมายถึง มนุษย์ผู้มีทิพภาวะ คือ ยกย่องไว้ในฐานะเทพ
“...พระนามกษัตริย์บางพระองค์ เช่น สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๔
(หน่อพุทธธาทูร) สร้อยพระนามกษัตริย์บางพระองค์ก็หมายถึงพระพุทธเจ้า เช่น
“พระสรรเพชญ์” “องค์พุทธธาทูร” เป็นต้น (...) ดังจะพบว่ากษัตริย์อยุธยาทรงเป็น
“รามาธิบดี” คือ พระรามผู้ยิ่งใหญ่...”

ข้อความจากหนังสือ: อโยธยาศรีธรรมเทพนคร บวรทวารวดีมรดกความทรงจำ
แห่งสยามประเทศ เล่ม ๑ หน้า ๗๕ - ๗๖ และ หน้า ๑๒๗
โดย นายวินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ) และคณะผู้เชี่ยวชาญ
ประวัติศาสตร์
พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๙

พระราชพิธีบรมราชาภิเษกเฉลิมพระราชมนต์เทียร

พระที่นั่งภัทรบิฐ
ภายใต้พระบวรเศวตฉัตร

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ประทับบนพระที่นั่ง
อัฐทิศอุทุมพรราชาอาสน์
เพื่อทรงรับน้ำพระกลศและ
น้ำพระมหาสังข์จากราชบัณฑิต
และพราหมณ์ทั้งแปดทิศ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ประทับบนพระที่นั่งภัทรบิฐ
เพื่อทรงรับเครื่อง
เบญจราชกกุธภัณฑ์

เครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์
ที่ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย
ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

“...สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้น ประทับ
พระที่นั่งภัทรบิฐ ผืนพัตร์สู่บูรพาทิศ...จึงพระราชครู
วามเทพมนีกล่าวเวทสรรเสริญไกรลาศ พราหมณ์
เป่าสังข์ทั้งสามลา ครั้นสุดเสียงสังข์ พระราชครู
วามเทพมนีกราบบังคมทูลเฉลิมพระปรมาภิไธยและ
ถวายเครื่องราชกกุธภัณฑ์ และเครื่องประดับพระราช
อิสริยยศ...เจ้าพนักงานผู้เชิญเครื่องตามเสด็จ เชิญ
เข้าไปส่งให้พระราชครูวามเทพมนีถวาย โดยมีลำดับ
ดังนี้ พระสุพรรณบัฏ พระมหาพิชัยมงกุฎ พระแสง
ขรรค์ไชยศรี ธารพระกร พัดवालวิชนี พระแสงจามรี
ฉลองพระบาท...”

เอกสารอ้างอิง : รายการละเอียดพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเฉลิมพระราชมนต์เทียร.
กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ พรินตติ้งแอนด์พับลิชชิง. ๒๕๕๘. หน้า ๓๕ - ๓๘

เอกสารประกอบการทำกิจกรรมที่ ๒ กษัตริย์ผู้มีอำนาจหน้าที่ ประกอบด้วยเอกสาร หมายเลข ๑ - ๕

ได้แก่

หมายเลข ๑ - พระธรรมศาสตร์ การออกกฎหมาย

หมายเลข ๒ - กฎมณเฑียรบาล บทที่ ๑๑๓

หมายเลข ๓ - กฎมณเฑียรบาล บทที่ ๑๐๖ พระราชอำนาจในการตัดสินคดีความ

หมายเลข ๔ - พระราชานุกิจ

หมายเลข ๕ - พระราชพงศาวดารในรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓
(พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ)

พระธรรมศาสตร์ การออกกฎหมาย

ประโยชน์ที่ท้าวพรราชบุตรหังปวง ป่กุกเมฆ ทรงพระอุสาหะ
พิจารณาคำนึงตามคำภีร์พระธรรมศาสตร์ มาตฺวาภิเชยฺเยน(๑)แล้ว
มีพระราชบัญญัติคิดแปลงตกแต่งตั้งเป็นพระราชกำหนดฎบ
พระอาการไว้โดยมาตราเป็นอันมากทุกทุกถ้าดับกระษัตริมา
ตราบเท่าทุกวันนี้ ๓๓๘๘๘ เหตุตั้งนั้น ป่กุกโต นักปราชู(๒) ผู้มี
ปัญญาเป็นกระลาการสุพิจารณาตัดสินข้อคดีหังปวง ฟังมี
อุสาหะ ตามพระราช บัญญัติแห่งบูรณราชกระษัตริซึ่งตั้งไว้
โดยมาตราเป็นอันมากนั้นเกิด

อธิบายความ

จากข้อความนี้ แสดงให้เห็นว่า เมื่อพระมหากษัตริย์จะทำการสิ่งใด ต้องยึดถือหลัก
ตามคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ อันเป็นคัมภีร์เกี่ยวกับการตัดสินกฎหมายต่าง ๆ ที่กรุงศรีอยุธยารับมา
จากอินเดีย เน้นการตัดสินที่เป็นธรรม เทียบตรง และมีเหตุผล

ที่มา : ประมวลกฎหมาย ตรา ๓ ดวง เล่ม ๑ รัชกาลที่ ๑ จุลศักราช ๑๑๖๖ พิมพ์ตามฉบับหลวง จัดพิมพ์
โดย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (วิชาธรรมศาสตร์และการเมือง) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
ปฐมกษัตริย์แห่งบรมราชจักรีวงศ์ (รัชกาลที่ ๑) ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชำระกฎหมายเก่าที่มีมา
แต่ครั้งโบราณสมัยอยุธยา แล้วรวบรวมเป็นประมวลกฎหมายขึ้น เมื่อจุลศักราช ๑๑๖๖ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๔๗

กฎหมายเตียรบาล บทที่ ๑๑๓

๑๑๓
 อึ่ง ชร่งพระโกรธแก่ผู้ใด แลตรัสเรือกพระแสงอย่า
 ให้เจ้าพนักงานชน ถ้ายนโทษถึงตาย

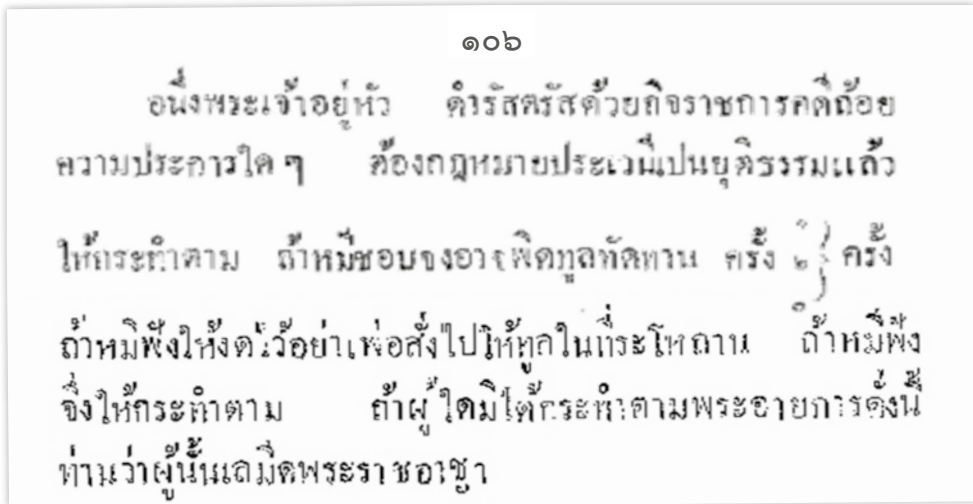
อธิบายความ

ในปี พ.ศ. ๒๐๐๑ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงตั้งกฎหมายขึ้นเพื่อเป็นกฎหมายสำหรับการปกครอง พระราชอำนาจหนึ่งของพระมหากษัตริย์คือ พระเจ้าแผ่นดินสมัยอยุธยา เป็นทั้งเจ้าแผ่นดินและเจ้าชีวิต จะสั่งให้ประหารชีวิตใครก็ได้ หรือจะทรงประหารชีวิตใครด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เองก็ได้ แต่กฎหมายเตียรบาล บทที่ ๑๑๓ กำหนดว่า ถ้าพระมหากษัตริย์โกรธใครแล้วจะประหารชีวิต เรียกขอให้ขุนนางส่งพระแสง (มีดดาบ) กฎหมายเตียรบาลห้ามไม่ให้ขุนนางส่งมีดดาบให้ หากขุนนางส่งมีดดาบให้พระมหากษัตริย์เพื่อประหารชีวิตผู้อื่น ขุนนางผู้นั้นมีโทษถึงตาย

ที่มา : ประมวลกฎหมาย ตรา ๓ ดวง เล่ม ๑ รัชกาลที่ ๑ จุลศักราช ๑๑๖๖ พิมพ์ตามฉบับหลวง จัดพิมพ์โดย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (วิชาธรรมศาสตร์และการเมือง) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปฐมกษัตริย์แห่งบรมราชจักรีวงศ์ (รัชกาลที่ ๑) ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชำระกฎหมายเก่าที่มีมาแต่ครั้งโบราณสมัยอยุธยา แล้วรวบรวมเป็นประมวลกฎหมายขึ้น เมื่อจุลศักราช ๑๑๖๖ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๔๗

กฎมณเฑียรบาล บทที่ ๑๐๖ พระราชอำนาจในการตัดสินคดีความ

อธิบายความ

พระมหากษัตริย์สมัยกรุงศรีอยุธยา มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินคดี แต่พระองค์ก็ยับยั้งพระราชอำนาจของตัวเองด้วยการออกกฎหมายว่า ถ้าพระองค์ตัดสินคดีความใดแล้วไม่เป็นธรรม ไม่ถูกต้องตามกฎหมายประเพณี ให้ขุนนางสามารถทักท้วงได้สามครั้ง ถ้าทักท้วงสามครั้งแล้วพระมหากษัตริย์อาจยังคงยืนยันคำตัดสินเดิม ซึ่งการที่พระองค์ยืนยันคำตัดสินเดิมนั้น อาจจะเป็นเพราะทรงละอายหรือเสียหน้า ที่ถูกทักท้วงต่อหน้าหมู่ขุนนางจำนวนมาก

ดังนั้น จึงกำหนดให้ขุนนางไปทักท้วงอีกครั้งในที่รโหฐาน (ที่ลับ ไม่ใช่ต่อหน้าผู้อื่น) หากยังทรงยืนยันคำตัดสินเดิมจึงให้รับคำตัดสินนั้นไปปฏิบัติ

ที่มา : ประมวลกฎหมาย ตรา ๓ ดวง เล่ม ๑ รัชกาลที่ ๑ จุลศักราช ๑๑๖๖ พิมพ์ตามฉบับหลวง จัดพิมพ์โดย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (วิชาธรรมศาสตร์และการเมือง) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปฐมกษัตริย์แห่งบรมราชจักรีวงศ์ (รัชกาลที่ ๑) ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชำระกฎหมายเก่าที่มีมาแต่ครั้งโบราณสมัยอยุธยา แล้วรวบรวมเป็นประมวลกฎหมายขึ้น เมื่อจุลศักราช ๑๑๖๖ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๔๗

พระราชานุกิจ

พระราชานุกิจ รุ่งแก้วนาลิกา ๑ เสด็จพระที่นั่งมณฑล
เบ็ญจสัมมาเส้า ๒ นาลิกาเสวยน้ำเอยา แลกยาภู ๓ นาลิกา
เสด็จห่อพระ เบ็ญจลมน้ำจาวจินหลุโยธาภักดิ์ ตำรวจ
นอก ตำรวจหัวเมืองเส้า ๔ นาลิกาศึกษาพระยาเสวยเสด็จ
เข้าพระที่นั่ง ๕ นาลิกา หกนาลิกาเบ็ญจ ๗ นาลิกา
ประภาย ๘ นาลิกาศึกษาพระยาเสวยเสด็จ พระสนมแก่
พระสนมสาว ขแมร์เล็กออกเฝ้าในออกเจ้านอกเสด็จกันต์
เส้า ๙ นาลิกาศึกษาพระยาเสวยเสด็จ ๑๐๐๐ ลงไปถึงนา ๘๐๐
พิภกษการแผ่นดินคัสสำนวน สิบนาลิกาประภาย ๑๑ นาลิกา
เสด็จห่อพระ ๑๒ นาลิกาศึกษาพระยาเสวยเสด็จฝ่ายใน
ห้าแฉ่ง ๑ เบ็ญจนอกพิภกษการศึก ๒ หุ้ม
พิภกษการเมือง สวมหุ้มพิภกษานอกคัสโบราณ ๔ หุ้ม
เรือกพระยาเสวย ๕ หุ้มเบ็ญจโหรราชบัณฑิตยสนมหาราช
๖ หุ้มเบ็ญจเสนาบดี ๗ หุ้มเบ็ญจนาย ๘ หุ้ม ๘ หุ้มเข้า
พระที่นั่งมณฑลประภายคัสสำนวน

กลางวัน
๐๗.๐๐ น. เสด็จประทับพระที่นั่งมณฑล สนมเข้าเฝ้า
๐๘.๐๐ น. เสวยพระกระยาหารต้น
๐๙.๐๐ น. เสด็จประทับห่อพระ ตำรวจเข้าเฝ้า
๑๐.๐๐ น. เสวยพระกระยาหาร แล้วเข้าที่พระบรรทม
๑๑.๐๐ น. บรรทม
๑๒.๐๐ น. สำราญพระอริยาบถอยู่ข้างใน
๑๓.๐๐ น. ประพาส
๑๗.๐๐ น. เสด็จประทับห่อพระ
๑๘.๐๐ น. ประภายราชกิจฝ่ายใน
กลางคืน
๑๙.๐๐ น. พิศึกษาการศึกษา
๒๐.๐๐ น. พิศึกษาการเมือง
๒๑.๐๐ น. พิศึกษาโบราณคดี
๒๒.๐๐ น. เสด็จขึ้นเสวยพระกระยาหาร
๒๓.๐๐ น. โหรและราชบัณฑิตเข้าเฝ้า ทรงสนทนาคติธรรม
๒๔.๐๐ น. ทรงฟังเสภาดนตรี
๐๑.๐๐ น. ทรงฟังนิยาย
๐๒.๐๐ น. เข้าที่บรรทมจนสว่าง

อธิบายความ

พระราชานุกิจ เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดไว้ให้สถาบันพระมหากษัตริย์ต้องประพฤติปฏิบัติตาม
ทั้งนี้ เพื่อความเป็นระเบียบแบบแผน การสะดวกต่อการสั่งงานการปกครอง ทำให้ระบบราชการ
เป็นระบบระเบียบ

ที่มา : ประมวลกฎหมาย ตรา ๓ ดวง เล่ม ๑ รัชกาลที่ ๑ จุลศักราช ๑๑๖๖ พิมพ์ตามฉบับหลวง จัดพิมพ์
โดย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (วิชาธรรมศาสตร์และการเมือง) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
ปฐมกษัตริย์แห่งบรมราชจักรีวงศ์ (รัชกาลที่ ๑) ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชำระกฎหมายเก่าที่มีมา
แต่ครั้งโบราณสมัยอยุธยา แล้วรวบรวมเป็นประมวลกฎหมายขึ้น เมื่อจุลศักราช ๑๑๖๖ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๔๗

พระราชพงศาวดารในรัชกาล
สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓ (พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ)

พ.ศ. ๒๒๗๕ - ๒๓๐๑

ฝ่ายเจ้าพระยาชำนาญบริรักษ์ผู้ว่าที่โกษาธิบดี เจ้าพระยาราชภักดีผู้ว่าที่สมุหนายก ให้มัตราพระราชสีห์และตราบัวแก้วออกไปให้กรมการหัวเมืองทำโรงรายทาง ให้เป็นมณฑปมียอดและทางหงส์ กระทั่งเป็นโรงพักตามระยะทาง เจ้าเมืองกรมการทั้งปวงปรึกษากันว่าไม่เคยทำ จึงบอกเข้ามาขอ นายช่างอำมวการออกไปบอกการเมืองละคน ครั้นเอาหนังสือบอกขึ้นกราบทูล จึงมีพระราชโองการให้ ถามเจ้าพระยาทั้งสองว่า แต่โรงรายทางจะหยุดพักแห่งละวันสองวันก็จะมีมา ถ้าจะให้ทำเป็นโรงมณฑป แล้ว และเมื่อมาถึงกรุงเทพมหานครนั้นจะทำโรงรับไว้เป็นอย่างไรเล่า นี้หรือจะช่วยทำนุบำรุงอาณา ประชาราษฎรให้อยู่เป็นสุข จึงโปรดให้ภาคโทษเจ้าพระยาชำนาญบริรักษ์ไว้ครั้งหนึ่ง แต่เจ้าพระยาราชภักดีนั้นให้ลงพระราชอาญาโทษหลังยี่สิบที ครั้นหลวงราชวังเมืองออกไปนำช้างเข้ามาถึงกรุงเทพมหานครแล้ว จึงพระราชทานขนานนามพระบรมคชลักษณ์ อัครคเชนทร์ วเรนทรสุปดิฐ สิวธิสนธยามหามงคผลวิมลเลิศฟ้า ให้อยู่โรงยอดในพระราชวัง

ที่มา : พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม ๒ หน้าที่ ๑๑๗ - ๑๑๘

จัดพิมพ์โดย กรมศิลปากร พ.ศ. ๒๕๔๘

➤ เมื่อเห็นภาพดังกล่าว ท่านคิดว่าเกี่ยวข้องกับใครบ้าง

“พระแสงขรรค์ชัยศรี” พระแสงดาบจากกรุวัดราชบูรณะ

- จากภาพเป็นเหตุการณ์ในยุคมัยใด.....
- เหตุการณ์นี้ ท่านคิดว่า **ประชาชนเคารพนับถือพระมหากษัตริย์** ในลักษณะใด เพราะเหตุใด
- ท่านคิดว่า อำนาจและบทบาทหน้าที่ ของพระมหากษัตริย์ มีอะไรบ้าง
- จากความเชื่อดังกล่าว **มีหลักฐานอะไรมาอ้างอิง** หรือไม่

.....

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ (อ้างอิง)

• **หลักฐานหมายเลข ๑**
 จดหมายเหตุของโยส เซาเตน คัดลอกมาจากหนังสือยุทธยา จากสังคมเมืองท่านานาชาติ สุ่มรดกโลก

“...กษัตริย์อยุธยา
 สวมมงกุฏ ออกว่าราชการ”

“...พระราชวังที่ประทับของพระมหากษัตริย์ และข้าราชการบริวาร ในราชอาณาจักรนี้ใหญ่โตมโหฬารยิ่งนัก พระองค์ไม่เคยเสด็จออกให้ราษฎรสามัญได้ชมพระบารมีบ่อยนัก แม้แต่กับขุนนางและข้าราชการ พระองค์ยังเสด็จออกมาให้เข้าเฝ้าได้ตามวันเวลาที่มิกำหนดไว้เท่านั้น และก็ต้องเป็นในท้องพระโรงต่าง ๆ ในพระราชฐานเท่านั้น เมื่อเวลาเสด็จออกขุนนาง พระองค์ทรงแต่งพระองค์ด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์ที่มีราคาแพง ทรงสวมมงกุฎกษัตริย์และประทับอยู่บนพระเก้าอี้ทอง ขุนนางข้าราชการฝ่ายทหารพลเรือนต้องก้มกราบอยู่แทบพระบาท และในท้องพระโรงนั้นมีทหารถืออาวุธประมาณ ๓๐๐ คนเฝ้าอยู่ด้วย เพื่อคอยปกป้องพระองค์จากภัยอันตราย

ชาวต่างชาติต่างภาษา เมื่อทรงพระกรุณาโปรดให้เข้าเฝ้าก็จำเป็นต้องแสดงความทูลขอโทษด้วย ความทูลขอโทษ ต้องคุกเข่าลง พนมมือขึ้น และก้มศีรษะอยู่ตลอดเวลา เมื่อจะกราบทูลสิ่งใดก็ต้องก้มลงกราบเสียก่อนและต้องใช้ถ้อยคำที่พูดตามแบบอย่างที่เหมาะสมที่สุด เมื่อพระองค์ตรัสตอบอย่างไร ก็ต้องถ้อยคำนั้นเสมือนใบบอกพระเป็นเจ้า ถ้าพระองค์จะมีคำสั่งสิ่งใดออกมา ก็ต้องปฏิบัติตามให้ครบทุกตัวอักษร ด้วยเหตุนี้ใคร ๆ จึงคิดว่าพระองค์คงเสวยสุขอย่างที่สุดและทรงดำเนินชีวิต ด้วยความสมบูรณ์พูนสุข...”

๑๑๕

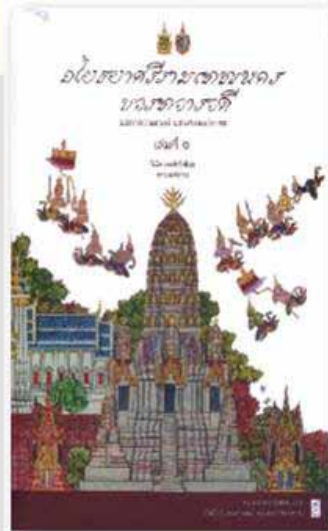

หลักฐานหมายเลข ๒ พระนามและสร้อยพระนามพระมหากษัตริย์อยุธยา

“...กฎมณเฑียรบาลที่ตราขึ้นในรัชกาลพระบรมไตรโลกนาถกล่าวว่า “สมเด็จพระเจ้ารามธิบดีบรมไตรโลกนาถมหามงกุฏ **เทพมณู** วิสุทธีสุริยวงษ์ **องค์พุทธธำมรงค์** บรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงทศพิธราชธรรม”

คำว่า “เทพมณู” หมายถึง มนุษย์ผู้มีทิพภาวะ คือ ยกย่องไว้ในฐานะเทพ

“...พระนามกษัตริย์บางพระองค์ เช่น สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๔ (**หน่อพุทธธำมรงค์**) สร้อยพระนามกษัตริย์บางพระองค์ก็หมายถึงพระพุทธเจ้า เช่น “พระสรวยเพชร” “องค์พุทธธำมรงค์” เป็นต้น (...) ดังจะพบว่ากษัตริย์อยุธยาทรงเป็น “รามธิบดี” คือ พระรามผู้ยิ่งใหญ่...”

- ข้อความจากหนังสือ : อยุธยาศรีงามของนางนง บรมราชาธิบดี มรดกความทรงจำแห่งสยามประเทศ เล่ม ๑ หน้า ๗๕ - ๗๖ และ หน้า ๑๒๗ โดย ผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ นายวินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ) พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๙

หลักฐานหมายเลข ๓ พระราชพิธีบรมราชาภิเษกเฉลิมพระราชสมณเฑียร

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

พระราชสมณเฑียรบรมราชาภิเษก
พระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาท
สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

พระราชสมณเฑียรบรมราชาภิเษก
พระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาท
สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

พระราชสมณเฑียรบรมราชาภิเษก
พระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาท

“... สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้น ประทับพระที่นั่งภัทรบิฐ ผืนพนักตร์สู่บูรพาทิศ ... จึงพระราชครูความเทพมนีกกล่าวเวทสรรเสริญไกลาส พราหมณ์เป่าสังข์ทั้งสามลา ครั้นสุดเสียงสังข์ พระราชครูความเทพมนีกกราบบังคมทูลเฉลิมพระปรมาภิไธยและถวายเครื่องราชกกุธภัณฑ์ และเครื่องประดับพระราชอิสริยยศ... เจ้าพนักงานผู้เชิญเครื่องตามเสด็จ เชิญเข้าไปสั่งให้พระราชครูความเทพมนีกถวาย โดยมีลำดับดังนี้ พระสุพรรณบัฏ...พระมหาพิชัยมงกุฏ พระแสงขรรค์ไชยศรี ธำมรงค์ พัดวาลวิชนี พระแสงจามรี ฉลองพระบาท.....”

กิจกรรม “ลองทำดู”

อำนาจ

บทบาทหน้าที่

ทุกท่านจะได้กระดาษ ๒ แผ่น

“อำนาจ” เอ ๔ สีฟ้า

“บทบาทหน้าที่” เอ ๔ สีชมพู ให้(เวลา ๓ นาที)

สีฟ้า

อำนาจของพระมหากษัตริย์

สีชมพู

หน้าที่ของพระมหากษัตริย์

กิจกรรม “ลองทำดู”

ให้ทุกท่านนำ กระดาษที่เขียนอ่านให้เพื่อนฟังแล้วติดลงในฟลิปชาร์ต ที่ตีตารางแบ่งเป็น ๒ ช่องตามตัวอย่าง ทำที่ละคนจนครบทั้งกลุ่ม

สีฟ้า “อำนาจของพระมหากษัตริย์”

สีชมพู “หน้าที่ของพระมหากษัตริย์”

อำนาจและบทบาทหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ไทยในความคิดของท่าน

อำนาจ	บทบาทหน้าที่
<input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/>

กิจกรรม “ลองทำดู”

จับคู่ ศึกษาข้อมูล ตามหมายเลข หลักฐานทางประวัติศาสตร์ หมายเลข ๑-๕

(๕ นาที)

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษาทางไกล (พจนานุกรม) ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษาทางไกล (พจนานุกรม)

กิจกรรม “ลองทำดู”

๑

พจนานุกรมประวัติศาสตร์ “ข้าราชการและบรรพชนสำคัญของพระมหากษัตริย์

พจนานุกรม • ข้าราชการและบรรพชน

ประโยชน์ที่ทรงอภิมหาธรรมะยิ่ง ปรากฏนาม ทรงพระคุณาทร
พิจารณาตามคำกล่าวของพระธรรมปิฎก ญาณโกศล (หลวงพ่อ) ญาณ
นันทราช นามว่า พจนานุกรมประวัติศาสตร์ เป็นพระราชนิพนธ์
พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ ทรงพระกรุณา
พระราชทานไว้เพื่อเป็นเกียรติแก่บรรพชนที่ปฏิบัติหน้าที่
ด้วยดีแก่พระมหากษัตริย์และประชาชนชาวไทย ผู้มี
ปณิธานที่จะดำรงตำแหน่งหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
โดยปราศจากอคติทั้งปวง และมีความจงรักภักดีต่อ
สถาบันพระมหากษัตริย์อย่างมั่นคง

สืบบทความ
จากข้อความนี้ แสดงให้เห็นว่า เมื่อพระมหากษัตริย์ได้ทรงปฏิบัติ
ตามพระปณิธานที่ทรงพระราชทานไว้แล้ว บรรพชนที่ปฏิบัติหน้าที่
ด้วยดีนั้นก็จะได้รับเกียรติและได้รับการยกย่องสรรเสริญ

๒

พจนานุกรม • กฎหมายโบราณ บทที่ 113 (เงินค่า)

113
เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แลแล้วมีรับสั่งพระแสงงษา
ให้ตรากฎหมายขึ้น ณ วันนั้นในบัดนี้

สืบบทความ
ในปี พ.ศ. ๒๓๐๓ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร
เจ้าฟ้างุ้มมิ่งเมืองทรงมีรับสั่งว่า... พระเจ้าแผ่นดินสยามเป็นเจ้าแผ่นดิน
จึงมีรับสั่งให้ตรากฎหมายขึ้นได้ดังต่อไปนี้... แต่กฎหมาย
ฉบับ พ.ศ. ๒๓๐๓ กำหนดว่า ถ้าพระมหากษัตริย์มีรับสั่งแล้ว
แล้วแต่ยังไม่ปฏิบัติตามรับสั่งนั้นแล้วมีรับสั่งให้
ชำระชีวิตผู้รับสั่งนั้นแล้วมีโทษตาย

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษาทางไกล (พจนานุกรม) ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษาทางไกล (พจนานุกรม)

กิจกรรม “ลองทำดู”

๓

พยานเลข ๓ พระราชทานฉัตรประดับเศวตฉัตร ๑๐๘ พัดขนาน ๖ กิ่งได้รับ
อนุญาตจากขุนนาง ขุนนางพำนักในวัง พระเจ้าแผ่นดินจึงทรงยกย่องแก่เกียรติคุณ

๓๐๖

อนึ่งพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระพิโรธด้วยกิจราชการกิจน้อย
ความประหลาด ๆ คือขลุ่ยหมวยประหลาดเป็นขลุ่ยวิกรมเทวี
ไม้ที่ระงับความ ตีหนึ่งสององอาจคือขลุ่ยพัดกัน ทรง ๖ กิ่ง
ตีหนึ่งสี่หรือห้าหนึ่งไปให้ลูกในทะเลหมอก ถ้าหัวพอ
ซึ่งวิกรมเทวีตาม ถ้าขลุ่ยนี้ให้พระบาทสมเด็จพระเอกาทศวงศ์
ท่านว่าขลุ่ยนี้แต่สิ่งพระราชาขลุ่ย

อธิบายความ

พระบาทสมเด็จพระเอกาทศวงศ์ทรงมีอำนาจสูงสุดในแผ่นดินแต่พระองค์มีใฝ่ใจพระราช
อำนาจของหัวเมืองและการออกขุนนางว่าราชการของหัวเมืองมีความไม่เต็มใจเป็นอันมาก ไม่ยอมคิด
ตามกฎเกณฑ์แต่ใช้ขุนนางการเมืองหัวเมือง ๓ ครั้ง ยักยอกเงินแผ่นดิน แต่
พระบาทสมเด็จพระเอกาทศวงศ์มีคำสั่งสืบเนื่อง ซึ่งการที่พระองค์มีใฝ่ใจดินแดน ว่าจะจัดปิ่น
ตะขง/ มีลั่น ที่ขลุ่ยก็ถึงแก่ขลุ่ยวิกรมเทวีตาม

ดังนั้น ยักยอกเงินไปขุนนางหัวเมืองก็รับบริวาร ขลุ่ย ไม้ก็ขลุ่ยขลุ่ยนี้ พากัน
พระบาทสมเด็จพระเอกาทศวงศ์ได้รับคำสั่งสืบเนื่องไปขลุ่ย

๔

พยานเลข ๔ พระราชทานฉัตรประดับเศวตฉัตร ๑๐๘ พัดขนาน ๖ กิ่งได้รับ
อนุญาตจากขุนนาง ขุนนางพำนักในวัง พระเจ้าแผ่นดินจึงทรงยกย่องแก่เกียรติคุณ

พระบาทสมเด็จพระเอกาทศวงศ์ทรงมีอำนาจสูงสุดในแผ่นดินแต่พระองค์มีใฝ่ใจพระราช
อำนาจของหัวเมืองและการออกขุนนางว่าราชการของหัวเมืองมีความไม่เต็มใจเป็นอันมาก ไม่ยอมคิด
ตามกฎเกณฑ์แต่ใช้ขุนนางการเมืองหัวเมือง ๓ ครั้ง ยักยอกเงินแผ่นดิน แต่
พระบาทสมเด็จพระเอกาทศวงศ์มีคำสั่งสืบเนื่อง ซึ่งการที่พระองค์มีใฝ่ใจดินแดน ว่าจะจัดปิ่น
ตะขง/ มีลั่น ที่ขลุ่ยก็ถึงแก่ขลุ่ยวิกรมเทวีตาม

พระบาทสมเด็จพระเอกาทศวงศ์ทรงมีอำนาจสูงสุดในแผ่นดินแต่พระองค์มีใฝ่ใจพระราช
อำนาจของหัวเมืองและการออกขุนนางว่าราชการของหัวเมืองมีความไม่เต็มใจเป็นอันมาก ไม่ยอมคิด
ตามกฎเกณฑ์แต่ใช้ขุนนางการเมืองหัวเมือง ๓ ครั้ง ยักยอกเงินแผ่นดิน แต่
พระบาทสมเด็จพระเอกาทศวงศ์มีคำสั่งสืบเนื่อง ซึ่งการที่พระองค์มีใฝ่ใจดินแดน ว่าจะจัดปิ่น
ตะขง/ มีลั่น ที่ขลุ่ยก็ถึงแก่ขลุ่ยวิกรมเทวีตาม

อธิบายความ

พระบาทสมเด็จพระเอกาทศวงศ์ทรงมีอำนาจสูงสุดในแผ่นดินแต่พระองค์มีใฝ่ใจพระราช
อำนาจของหัวเมืองและการออกขุนนางว่าราชการของหัวเมืองมีความไม่เต็มใจเป็นอันมาก ไม่ยอมคิด
ตามกฎเกณฑ์แต่ใช้ขุนนางการเมืองหัวเมือง ๓ ครั้ง ยักยอกเงินแผ่นดิน แต่
พระบาทสมเด็จพระเอกาทศวงศ์มีคำสั่งสืบเนื่อง ซึ่งการที่พระองค์มีใฝ่ใจดินแดน ว่าจะจัดปิ่น
ตะขง/ มีลั่น ที่ขลุ่ยก็ถึงแก่ขลุ่ยวิกรมเทวีตาม

กิจกรรม “ลองทำดู”

๕

ฝ่ายเจ้าพระยาขำนาญบริรักษ์ผู้ว่าที่โกษาธิบดี เจ้าพระยารายภักดีผู้ว่าที่สมุหนายก ให้มีตรา
พระราชสีห์และตราบัวแก้วออกไปให้กรมการหัวเมืองทำโรยรายทาง ให้เป็นมณฑลปมียอดและหางหงส์
กระจัดเป็นโรงพักตามระยะทาง เจ้าเมืองกรมการทั้งปวงปรึกษากันว่าไม่เคยทำ จึงบอกเข้ามาขอ
นายช่างอำมฤตการออกไปบอกการเมืองละคน ครั้นเอาหนังสือบอกขึ้นกราบทูล จึงมีพระราชโองการให้
ถามเจ้าพระยาทั้งสองว่า แต่โรยรายทางจะหยุดพักแห่งละวันสองวันก็จะมีมา ถ้าจะให้ทำเป็นโรยมณฑล

แล้ว และเมื่อมาถึงกรุงเทพมหานครเมืองจะทำไฉนบ้างไว้เป็นตัวอย่างแล้ว นีหรือจะช่วยทำนุบำรุงอาณา
ประชาราษฎร์ให้อยู่เป็นสุข จึงโปรดให้ภาคโทษาเจ้าพระยาขำนาญบริรักษ์ไว้เครื่องหนึ่ง แต่เจ้าพระยา
รายภักดีนั้นให้ลงพระราชอาญาโทษหลังขี้สับที ครั้นหลวงราชวังเมืองออกไปมาข้างเข้ามาถึงกรุงเทพ
มหานครแล้ว จึงพระราชทานชานามพระบรมยศสักขีณัฏฐ์ อัครคเชนทร์ วรรณทรสุปคิรี สิทธิสนธยา
มหามงคลวิมลเลิศฟ้า ให้อยู่โรยยอดในพระราชวัง

ที่มา : พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัดเลขา เล่ม ๒ กรมศิลปากรจัดพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๔๘
หน้า ๑๑๗-๑๑๘

กิจกรรม “ลองทำดู”

ให้ทุกท่านผลัดกันอธิบายให้สมาชิกในกลุ่มฟัง เริ่มจากเรื่องที่ ใบงานที่ ๑ ๒ ๓ ๔ และ ๕ ไปจนครบ ทุกคน สมาชิกในกลุ่มซักถามจนเป็นที่เข้าใจ สมาชิกทุกคนก็จะได้เรียนรู้ ข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ จากหลายแหล่งข้อมูล (จากหลักฐานชั้นต้น และ หลักฐานชั้นรอง)

๑๐ นาที

สถาบันส่งเสริมการสอน ศึกษาศาสตร์และการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สถาบันส่งเสริมการสอน การศึกษาขั้นต้น

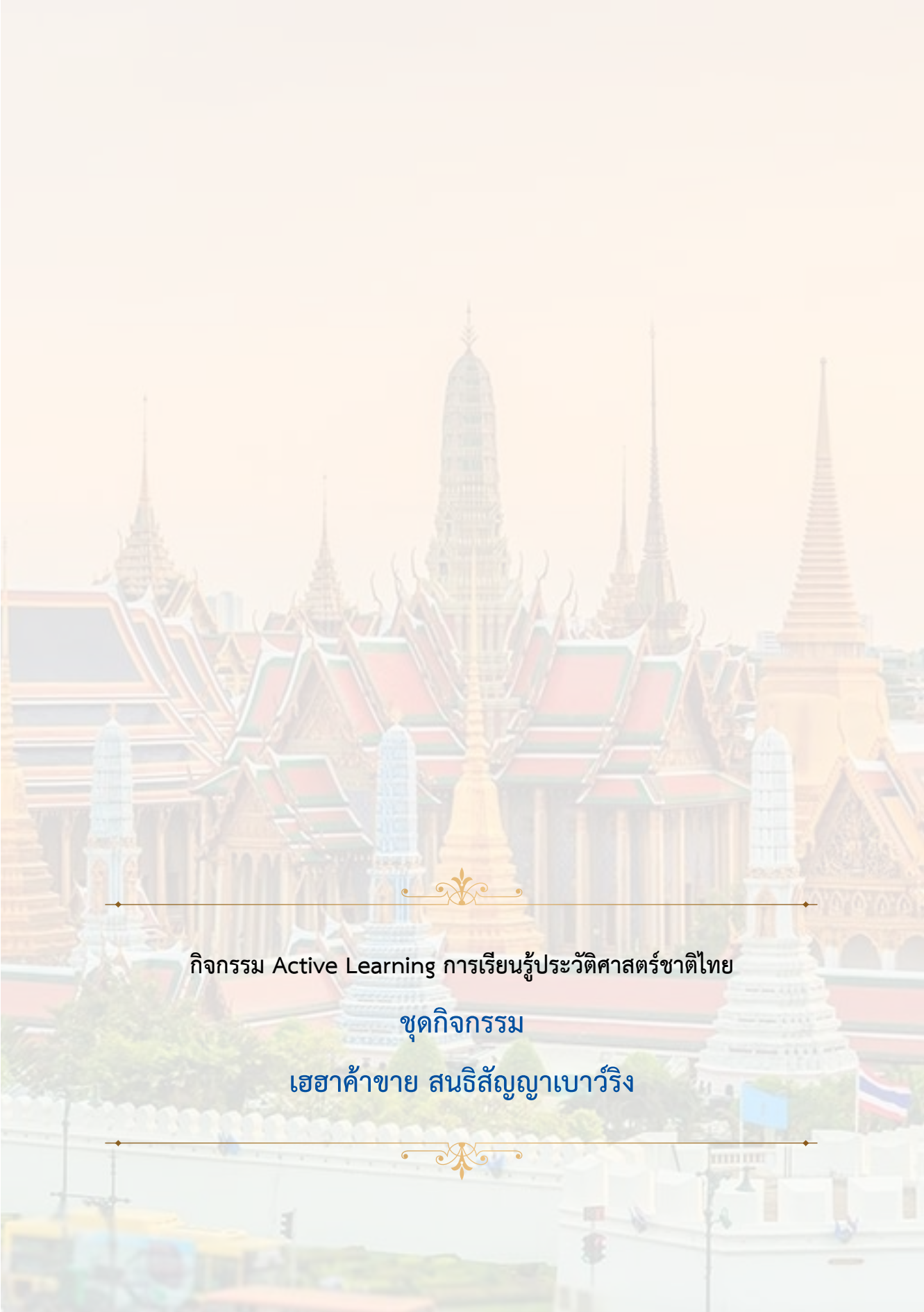

กิจกรรม “ลองทำดู”

หลักฐานที่ใช้ต้นคว้า	เรื่องราวเกิดขึ้นเมื่อไหร่	เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร	เป็นหลักฐานประเภท ชั้นต้น/ชั้นรอง
หมายเลข ๑ ชื่อหลักฐาน..... ที่มา.....	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
หมายเลข ๒	↓	↓	↓
หมายเลข ๓	↓	↓	↓
หมายเลข ๔			

สถาบันส่งเสริมการสอน ศึกษาศาสตร์และการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สถาบันส่งเสริมการสอน การศึกษาขั้นต้น

กิจกรรม Active Learning การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย

ชุดกิจกรรม

เฮฮาค้าขาย สนธิสัญญาเบาว์ริง

กิจกรรม Active Learning การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย

ชุดกิจกรรม เฮฮาค้าขาย สนธิสัญญาเบาว์ริง

ในการจัดกิจกรรมประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์ ผู้นำกิจกรรมสามารถเลือกจัดกิจกรรมโดยนำช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่แบ่งประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์เป็นช่วงต้น ช่วงปรับปรุงประเทศ ช่วงการปฏิรูปประเทศ ช่วงประเทศไทยกับสังคมโลก และประเทศไทยสมัยใหม่ หรือผู้นำกิจกรรมอาจเลือกจัดกิจกรรมตามระยะเวลาของรัชกาล (รัชกาลที่ ๑ - รัชกาลปัจจุบัน) ก็ได้

ประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์ในช่วงเวลาหลังจากการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ คือ ช่วงของการสร้างบ้านแปงเมืองให้มีความเป็นปึกแผ่นขึ้นใหม่ การค้าที่นำมาซึ่งความมั่งคั่งของประเทศ คือ การค้ากับต่างประเทศผ่านพระคลังสินค้าและลูกค้าวาณิชต่างชาติ

ชุดกิจกรรม เฮฮาค้าขาย สนธิสัญญาเบาว์ริง เป็นกิจกรรม Active Learning ที่ใช้รูปแบบบทบาทสมมติและการศึกษาหลักฐานประวัติศาสตร์ต่าง ๆ นอกจากนี้ กิจกรรมนี้มีอุปกรณ์ที่ผู้นำกิจกรรมต้องจัดเตรียมไว้ล่วงหน้า ทั้งในบทบาทพระคลังสินค้าและบทบาทของลูกค้าวาณิชที่จะเข้ามาค้าขายกับสยาม กิจกรรมนี้เริ่มจากการกระตุ้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมเห็นความสำคัญของการค้าระหว่างสยามและต่างชาติในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยที่ผู้นำกิจกรรมนำเสนอภาพเรือสินค้าที่เข้ามาจอดบริเวณหน้าพระบรมมหาราชวังและภาพชาวต่างชาติต่าง ๆ ที่เข้ามาค้าขายกับสยาม จากนั้นจึงเป็นการเล่นบทบาทสมมติ พระคลังสินค้า และลูกค้าวาณิช (คนค้าขายชาวต่างชาติ) โดยจัดให้มีการดำเนินการค้าขายภายในห้องเรียน แล้วผู้นำกิจกรรมจะต้องสรุปให้เห็นลักษณะการค้าในช่วงหลังการเกิดสนธิสัญญาเบาว์ริง เช่น การที่ลูกค้าวาณิชทุกคนต้องเสียภาษีร้อยละ ๓ ให้แก่พระคลังสินค้าก่อนที่จะเข้ามาทำการค้าและการแลกเปลี่ยนสินค้าที่ลูกค้าวาณิชนำมาขาย กับของป่าหรือเงินตราสยาม

หลังจากเล่นกิจกรรมบทบาทสมมติแล้ว ผู้นำกิจกรรมจะสรุปลักษณะการค้าขายให้เห็นว่าเมื่อมีลูกค้าวาณิชชาวต่างชาติเข้ามาในสยาม พระคลังสินค้าจะมีหน้าที่กำหนดอัตราภาษีและเงื่อนไขในการค้าขาย ทำให้ฝ่ายสยามได้รับผลกำไรมากขึ้น สิ่งนี้ทำให้ชาวต่างชาติพยายามขอแก้ไข สนธิสัญญาการค้าและขอสิทธิพิเศษทางการค้าบางประการกับฝ่ายสยาม ผู้นำกิจกรรมอาจนำเสนอภาพสินค้าของป่าและสินค้าต่าง ๆ ประกอบเพิ่มเติม และอาจใช้หลักฐานขั้นต้นต่าง ๆ ให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้อ่าน ประเมินค่าและวิเคราะห์หลักฐาน เช่น ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ ประกาศห้ามสูบฝิ่น เป็นต้น เพื่อสรุปให้เห็นว่า ก่อนและหลังสนธิสัญญาเบาว์ริง การค้าฝิ่นและการค้าของสยามกับต่างชาติมีลักษณะเป็นอย่างไร

แผนการจัดกิจกรรม ชุดกิจกรรม เฮฮาค้าขาย สนธิสัญญาเบาวิริง

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ม.๓/๑ วิเคราะห์เรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผล ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์

ส ๔.๓ ม.๓/๑ วิเคราะห์พัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ในด้านต่าง ๆ

สาระสำคัญ

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) พ.ศ. ๒๓๙๘ อังกฤษได้ส่ง เซอร์จอห์น เบาว์ริง มาตั้งสยาม เพื่อทำสนธิสัญญาทางการค้า มีชื่อเรียกตามนามของทูตที่เข้ามาเจรจา ว่า “สนธิสัญญาเบาวิริง” นำมาซึ่งการพัฒนาประเทศในมิติสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. วิเคราะห์ผลที่เกิดจากการทำสนธิสัญญาเบาวิริง
๒. วิเคราะห์ความแตกต่างก่อนและหลังทำสนธิสัญญาเบาวิริงจากหลักฐานชั้นต้น
๓. เห็นความสำคัญของผลที่เกิดการทำสนธิสัญญาเบาวิริง

ทักษะ/กระบวนการ

- การเขียนสรุปความ
- การคิดวิเคราะห์
- การสังเคราะห์ข้อมูล

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- ใฝ่เรียนรู้
- รับผิดชอบ

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- ความสามารถในการสื่อสาร
- ความสามารถในการคิด
- ความสามารถในการแก้ปัญหา

หลักฐานการเรียนรู้

ชิ้นงาน

- บัตรคำ อำนาจและหน้าที่
- ผลงานกลุ่ม การสังเคราะห์ข้อมูลของกลุ่ม
(กระต่ายฟลิปชาร์ตสรุป/แสดงความคิดเห็น)

ภาระงาน

- การสืบค้นข้อมูล
- การอภิปราย
- การนำเสนอ

สื่อ วัสดุอุปกรณ์

๑. เอกสารประกอบการทำกิจกรรมที่ ๑ เฮฮาค้าขาย

สำหรับพระคลังสินค้า ได้แก่

- บัตรคำสั่ง
- บัตรคำ เงินสยาม
- บัตรคำ ของป่า

สำหรับลูกค้าวานิช ได้แก่

- บัตรคำ สินค้า
- บัตรคำ ร้อยละ ๓

๒. เอกสารประกอบการทำกิจกรรมที่ ๒ วิเคราะห์ผลที่เกิดจากการที่สยามลงนาม

สนธิสัญญาเบาว์ริง (เอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์ หมายเลข ๑ - ๑๐)

หมายเลข ๑ - บันทึกสภาพการค้าฝิ่นในสมัยรัชกาลที่ ๓

หมายเลข ๒ - บันทึกสภาพการค้าฝิ่นในสมัยรัชกาลที่ ๔

หมายเลข ๓ - ประกาศห้ามสูบฝิ่นในสมัยรัชกาลที่ ๓

หมายเลข ๔ - สินค้าฝิ่นในสนธิสัญญาเบาว์ริง

หมายเลข ๕ - สนธิสัญญาเบอร์นี้อยู่ สมัยรัชกาลที่ ๓

หมายเลข ๖ - วิธีการเก็บภาษีในสมัยโบราณ ก่อนสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

หมายเลข ๗ - วิธีการเก็บภาษีในสนธิสัญญาเบาว์ริง

หมายเลข ๘ - พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒

หมายเลข ๙ - คำปรึกษาข้าทูลละอองฯ ประชุมพงศาวดาร ฉบับกาญจนาภิเษก เล่มที่ ๑๕

หมายเลข ๑๐ - ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ ประกาศเตือนให้ราษฎรซื้อข้าว

๓. ภาพเรือสำเภา

๔. ใบกิจกรรม เรื่อง การวิเคราะห์ผลกระทบอันเกิดจากสนธิสัญญาเบาว์ริง

วิธีการจัดกิจกรรม

กิจกรรมที่ ๑ เฮฮาค้าขาย

ผู้นำกิจกรรมสนทนากับผู้ร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการค้าขายของไทยกับต่างชาติ ตัวอย่างคำถาม

- นักเรียนคิดว่าสิ่งที่เป็นข้อตกลงร่วมกันของประเทศสมาชิกอาเซียนคืออะไร
- และทำไมประเทศสมาชิกอาเซียนต้องมีข้อตกลงระหว่างกัน
- นักเรียนคิดว่าในอดีตมีข้อตกลงร่วมกันระหว่างไทยกับชาติอื่น ๆ อะไรบ้าง
- นักเรียนคิดว่าในอดีตที่ไทยมีการค้าขายกับชาติอื่น หรือชาติอื่นที่มาค้าขายในไทย จะใช้การขนส่งทางใดเป็นสำคัญ เพราะเหตุใด

๑. ผู้นำกิจกรรมนำภาพเรือสำเภาให้ผู้ร่วมกิจกรรมช่วยกันวิเคราะห์ว่าลักษณะของเรือสำเภาที่ชาติอื่นมาค้าขายกับไทย มีลักษณะแบบใด

๒. ผู้นำกิจกรรมอธิบายวิธีการทำกิจกรรมที่ ๑ “เฮฮาค้าขาย” และหน้าที่ต่าง ๆ ดังนี้

๑) ผู้ร่วมกิจกรรมจะได้รับบทบาทสมมติ เป็น พระคลังสินค้า และ คนค้าขายต่างชาติ (ลูกค้าวานิช) ที่เข้ามาค้าขายกับไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

๒) พระคลังสินค้า จะได้รับบัตรค่า ๓ ชนิด (๑.) ของป่า (๒.) เงินสยาม (๓.) บัตรคำสั่ง (มีไว้สำหรับให้ลูกค้าวานิชเลือกเปิด เมื่อนำสินค้ามาขายกับไทย)

โดยพระคลังสินค้านำหน้าที่ (๑.) เก็บภาษี ร้อยละ ๓ จากลูกค้าวานิช (๒.) ให้ลูกค้าวานิชเปิดบัตรคำสั่ง ๑ แผ่น แล้วทำตามบัตรคำสั่ง (๓.) แลกเปลี่ยนสินค้า โดยให้คนค้าขายต่างชาติ (ลูกค้าวานิช) เลือกที่จะแลกเปลี่ยนกับสินค้านะหว่างของป่าหรือเงินสยาม

๓) คนค้าขายต่างชาติ (ลูกค้าวานิช) จะได้รับบัตรค่า ๒ ชนิด (๑.) สินค้าต่าง ๆ โดยไม่ซ้ำกัน แต่ละคนได้จำนวนสินค้าเท่ากัน และ (๒.) บัตรค่า “ร้อยละ ๓”

บทบาทของลูกค้ำวาณิช คือ ทำการติดต่อค้าขายกับพระคลังสินค้า โดยเสียภาษี อัตรา ร้อยละ ๓ ทุกครั้ง ก่อนที่จะทำการแลกเปลี่ยนสินค้า และทำการเปิดบัตรคำสั่ง ๑ แผ่น อ่านให้เข้าใจและยื่นให้กับพระคลังสินค้าดู แล้วปฏิบัติตามคำสั่งนั้น แล้วเลือกแลกเปลี่ยนสินค้า กับเงินสยามหรือของป่า อย่างใดอย่างหนึ่ง

หมายเหตุ

๑. จำนวนคนที่ได้รับบทบาทเป็นพระคลังสินค้าจะต้องน้อยกว่าคนค้าขายต่างชาติ (ลูกค้ำวาณิช) (ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ร่วมกิจกรรม)

๒. ผู้ร่วมกิจกรรมที่เป็นคนค้าขายต่างชาติ (ลูกค้ำวาณิช) จะมีสินค้าระหว่าง คนละ ๕ - ๑๐ ชิ้น ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ร่วมกิจกรรม

๓. ผู้ร่วมกิจกรรมที่เป็นคนค้าขายต่างชาติ (ลูกค้ำวาณิช) สามารถจะซื้อขายที่รอบก็ได้ ขึ้นอยู่กับบัตร ร้อยละ ๓ ที่ผู้นำกิจกรรมเป็นคนกำหนด

๓. ผู้นำกิจกรรมสาธิตวิธีการเล่นเพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้เข้าใจบทบาทของตนเอง และแบ่งกลุ่มผู้ร่วมกิจกรรมเป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายพระคลังสินค้า กับ ฝ่ายคนค้าขายต่างชาติ (ลูกค้ำวาณิช)

๔. ผู้ร่วมกิจกรรมทำกิจกรรม เฮฮาค้าขาย โดยทำการซื้อขายสินค้ากัน

๕. ผู้นำกิจกรรมและผู้ร่วมกิจกรรมร่วมกันสรุปกิจกรรม เฮฮาค้าขาย ว่าการค้าขายของสยามจะมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่เหมือนพ่อค้าคนกลาง คือ พระคลังสินค้า ผู้นำกิจกรรมอธิบายถึงหน้าที่ของพระคลังสินค้า ของป่า เงินสยามและการเก็บภาษีของพระคลังสินค้า

กิจกรรมที่ ๒ วิเคราะห์ผลที่เกิดจากการที่สยามลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริง

แบ่งผู้ร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่ม กลุ่มละ ๑๐ คน (จำนวนกลุ่มขึ้นอยู่กับจำนวนของผู้ร่วมกิจกรรม)

๑. แต่ละกลุ่มจะได้รับใบความรู้ ๒ เรื่อง คือ เรื่องการค้าฝิ่น และเรื่องการค้าขายข้าว หมายเหตุ หากมีผู้ร่วมกิจกรรมจำนวนมาก ผู้นำกิจกรรมอาจจะให้ผู้ร่วมกิจกรรมศึกษาเพิ่มเติมอีก ๑ ประเด็น เช่น การเสียภาษี

๒. ให้ผู้ร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาใบความรู้แล้วช่วยกันวิเคราะห์ตามประเด็นในใบกิจกรรมที่ ๑ เรื่อง การวิเคราะห์ผลกระทบอันเกิดจากสนธิสัญญาเบาว์ริง

๓. เมื่อผู้ร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มทำใบกิจกรรมเสร็จแล้ว ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมานำเสนอแลกเปลี่ยนความรู้จากการทำใบกิจกรรม เพื่อเปรียบเทียบและตรวจความถูกต้อง

๔. ผู้นำกิจกรรมให้ผู้ร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ว่า ก่อนทำสนธิสัญญา เบาว์ริงและหลังทำสนธิสัญญาเบาว์ริง สยามมีสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างไร การดำเนินการใดที่สืบทอดต่อเนื่อง การดำเนินการใดที่ปรับเปลี่ยนไปจากการที่สยามลงนาม สนธิสัญญาเบาว์ริง

ขั้นสรุป

ผู้นำกิจกรรมและผู้ร่วมกิจกรรมร่วมกันสรุปความรู้เกี่ยวกับผลของการทำสนธิสัญญา เบาว์ริง โดยใช้คำถามสะท้อนการเรียนรู้

- หลังทำสนธิสัญญาเบาว์ริง สยามได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์อย่างไร
- ถ้าสยามไม่ได้ทำสนธิสัญญาเบาว์ริง จะมีผลในมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม อย่างไร
- สนธิสัญญาเบาว์ริงส่งผลถึงปัจจุบันนี้อย่างไร

สรุปกิจกรรม

กิจกรรม Active Learning ประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ ชุดกิจกรรม เฮฮาค้าขาย สนธิสัญญาเบาว์ริง เป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านการแสดงบทบาทสมมติ และเข้าใจลักษณะการค้าขายของสยามกับต่างชาติ ตลอดจนรู้จักสินค้าที่เป็นที่ต้องการของต่างชาติ ผู้นำกิจกรรมต้องเตรียมอุปกรณ์ให้ครบและเข้าใจขั้นตอนการจัดกิจกรรมทั้งหมด นอกจากนี้ ผู้นำกิจกรรมต้องเตรียมข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสินค้า ของป่า ของขายที่ต่างชาติ ต้องการซื้อขายแลกเปลี่ยนด้วย

อนึ่ง หลังการดำเนินกิจกรรม เฮฮาค้าขาย ผู้นำกิจกรรมต้องชี้ให้ผู้ร่วมกิจกรรมเห็นว่า ในกรณีที่ลูกค้าวานิชใช้บัตรค่า ร้อยละ ๓ หมดแล้วแต่ยังมีสินค้าเหลือในมือนั้นหมายถึง การเสียเปรียบทางการค้า เพราะเท่ากับว่าได้เสียภาษีขาเข้าเพื่อเทียบเรือทำการค้าขาย กับพระคลังสินค้าของสยาม แต่ขายสินค้าที่ขนมาไม่หมด หรือในกรณีที่แลกเปลี่ยนสินค้าแล้ว สรุปผลการค้าขาย ลูกค้าวานิชได้เงินตรามากกว่าสินค้าของป่า หมายความว่า เสียเปรียบ เพราะราคาสินค้าของป่าเมื่อนำไปขายต่อในต่างแดนนั้นจะได้ราคาสูงมาก

ภาพถ่ายเส้นของชาวตะวันตกที่เขียนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น : สำเภาการค้า

ภาพลายเส้นของชาวตะวันตกที่เขียนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น : สำเภาการค้าในบางกอก

ภาพวาดของชาวตะวันตกที่เขียนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น : สงครามฝิ่นในจีน

เอกสารประกอบการทำกิจกรรมที่ ๑ เฮฮาค้าขาย

สำหรับพระคลังสินค้า ได้แก่

- บัตรคำสั่ง
- บัตรคำ เงินสยาม
- บัตรคำ ของป่า

สำหรับลูกค้าวานิช ได้แก่

- บัตรคำ สินค้า
- บัตรคำ ร้อยละ ๓

รับซื้อฝิ่นได้ ๒ ลังเท่านั้น
สินค้าอื่น ๆ ซื้อได้

ห้ามซื้ออาวุธปืน
สินค้าอื่น ๆ ซื้อได้

รับซื้ออาวุธปืนทั้งหมด
และซื้อขายสินค้าอย่างอื่นได้

รับซื้อสินค้าทุกอย่าง
ยกเว้น ฝิ่น

รับซื้อสินค้าทุกอย่าง

บัตรคำ (สำหรับพระคลังสินค้า)

เงินสยาม

ของป่า

เงินสยาม

ของป่า

เงินสยาม

ของป่า

เงินสยาม

ของป่า

เงินสยาม

ของป่า

เงินสยาม

ของป่า

เงินสยาม

ของป่า

เงินสยาม

ของป่า

เงินสยาม

ของป่า

หมายเหตุ สามารถทำสำเนาเพิ่มได้

บัตรสินค้า (สำหรับลูกคำวาณิช)

ฝืน

ฝืน

ฝืน

ฝืน

ฝืน

ฝืน

ฝืน

ฝืน

ฝืน

ฝืน

ฝืน

ฝืน

ฝืน

ฝืน

ฝืน

ฝืน

ฝืน

ฝืน

หมายเหตุ สามารถทำสำเนาเพิ่มได้

บัตรสินค้า (สำหรับลูกค้าพาณิชย์)

ใบชา

ใบชา

ใบชา

ใบชา

ใบชา

ใบชา

ใบชา

ใบชา

ใบชา

ใบชา

ใบชา

ใบชา

ใบชา

ใบชา

ใบชา

ใบชา

ใบชา

ใบชา

หมายเหตุ สามารถทำสำเนาเพิ่มได้

บัตรสินค้า (สำหรับลูกคำวาณิช)

เครื่องลายคราม

เครื่องลายคราม

เครื่องลายคราม

เครื่องลายคราม

เครื่องลายคราม

เครื่องลายคราม

เครื่องลายคราม

เครื่องลายคราม

เครื่องลายคราม

เครื่องลายคราม

เครื่องลายคราม

เครื่องลายคราม

เครื่องลายคราม

เครื่องลายคราม

เครื่องลายคราม

เครื่องลายคราม

เครื่องลายคราม

เครื่องลายคราม

หมายเหตุ สามารถทำสำเนาเพิ่มได้

บัตรสินค้า (สำหรับลูกค้าพาณิชย์)

ผ้าไหม

ผ้าไหม

ผ้าไหม

ผ้าไหม

ผ้าไหม

ผ้าไหม

ผ้าไหม

ผ้าไหม

ผ้าไหม

ผ้าไหม

ผ้าไหม

ผ้าไหม

ผ้าไหม

ผ้าไหม

ผ้าไหม

ผ้าไหม

ผ้าไหม

ผ้าไหม

หมายเหตุ สามารถทำสำเนาเพิ่มได้

บัตรสินค้า (สำหรับลูกค้าพาณิชย์)

เครื่องเทศ

เครื่องเทศ

เครื่องเทศ

เครื่องเทศ

เครื่องเทศ

เครื่องเทศ

เครื่องเทศ

เครื่องเทศ

เครื่องเทศ

เครื่องเทศ

เครื่องเทศ

เครื่องเทศ

เครื่องเทศ

เครื่องเทศ

เครื่องเทศ

เครื่องเทศ

เครื่องเทศ

เครื่องเทศ

หมายเหตุ สามารถทำสำเนาเพิ่มได้

บัตรสินค้า (สำหรับลูกค้าวาณิช)

หินก่อสร้าง

หินก่อสร้าง

หินก่อสร้าง

หินก่อสร้าง

หินก่อสร้าง

หินก่อสร้าง

หินก่อสร้าง

หินก่อสร้าง

หินก่อสร้าง

หินก่อสร้าง

หินก่อสร้าง

หินก่อสร้าง

หินก่อสร้าง

หินก่อสร้าง

หินก่อสร้าง

หินก่อสร้าง

หินก่อสร้าง

หินก่อสร้าง

หมายเหตุ สามารถทำสำเนาเพิ่มได้

บัตรสินค้า (สำหรับลูกค้าพาณิชย์)

ตุ๊กตาอับเฉา

ตุ๊กตาอับเฉา

ตุ๊กตาอับเฉา

ตุ๊กตาอับเฉา

ตุ๊กตาอับเฉา

ตุ๊กตาอับเฉา

ตุ๊กตาอับเฉา

ตุ๊กตาอับเฉา

ตุ๊กตาอับเฉา

ตุ๊กตาอับเฉา

ตุ๊กตาอับเฉา

ตุ๊กตาอับเฉา

ตุ๊กตาอับเฉา

ตุ๊กตาอับเฉา

ตุ๊กตาอับเฉา

ตุ๊กตาอับเฉา

ตุ๊กตาอับเฉา

ตุ๊กตาอับเฉา

หมายเหตุ สามารถทำสำเนาเพิ่มได้

บัตรสินค้า (สำหรับลูกคำวาณิช)

อาวุธปืน

อาวุธปืน

อาวุธปืน

อาวุธปืน

อาวุธปืน

อาวุธปืน

อาวุธปืน

อาวุธปืน

อาวุธปืน

อาวุธปืน

อาวุธปืน

อาวุธปืน

อาวุธปืน

อาวุธปืน

อาวุธปืน

อาวุธปืน

อาวุธปืน

อาวุธปืน

หมายเหตุ สามารถทำสำเนาเพิ่มได้

บัตรสินค้า (สำหรับลูกค้าวาณิช)

เหล็กแท่ง

เหล็กแท่ง

เหล็กแท่ง

เหล็กแท่ง

เหล็กแท่ง

เหล็กแท่ง

เหล็กแท่ง

เหล็กแท่ง

เหล็กแท่ง

เหล็กแท่ง

เหล็กแท่ง

เหล็กแท่ง

เหล็กแท่ง

เหล็กแท่ง

เหล็กแท่ง

เหล็กแท่ง

เหล็กแท่ง

เหล็กแท่ง

หมายเหตุ สามารถทำสำเนาเพิ่มได้

บัตรสินค้า (สำหรับลูกค้าพาณิชย์)

เครื่องแก้ว

เครื่องแก้ว

เครื่องแก้ว

เครื่องแก้ว

เครื่องแก้ว

เครื่องแก้ว

เครื่องแก้ว

เครื่องแก้ว

เครื่องแก้ว

เครื่องแก้ว

เครื่องแก้ว

เครื่องแก้ว

เครื่องแก้ว

เครื่องแก้ว

เครื่องแก้ว

เครื่องแก้ว

เครื่องแก้ว

เครื่องแก้ว

หมายเหตุ สามารถทำสำเนาเพิ่มได้

บัตรกิจกรรม ภาซี (สำหรับลูกคำวาณิซ)

ร้อยละ ๓	ร้อยละ ๓
ร้อยละ ๓	ร้อยละ ๓
ร้อยละ ๓	ร้อยละ ๓
ร้อยละ ๓	ร้อยละ ๓
ร้อยละ ๓	ร้อยละ ๓
ร้อยละ ๓	ร้อยละ ๓
ร้อยละ ๓	ร้อยละ ๓
ร้อยละ ๓	ร้อยละ ๓
ร้อยละ ๓	ร้อยละ ๓
ร้อยละ ๓	ร้อยละ ๓

หมายเหตุ สามารถทำสำเนาเพิ่มให้เพียงพอกับคนที่ได้รับบทบาทเป็นลูกคำวาณิซ

เอกสารประกอบการทำกิจกรรมที่ ๒
วิเคราะห์ผลที่เกิดจากการที่สยามลงนามสนธิสัญญาเบาว์ริง
ประกอบด้วยเอกสาร หมายเลข ๑ - ๑๐

ได้แก่

- หมายเลข ๑ - บันทึกสภาพการค้าฝิ่นในสมัยรัชกาลที่ ๓
- หมายเลข ๒ - บันทึกสภาพการค้าฝิ่นในสมัยรัชกาลที่ ๔
- หมายเลข ๓ - ประกาศห้ามสูบฝิ่นในสมัยรัชกาลที่ ๓
- หมายเลข ๔ - สินค้าฝิ่นในสนธิสัญญาเบาว์ริง
- หมายเลข ๕ - สนธิสัญญาเบอร์นีย์ สมัยรัชกาลที่ ๓
- หมายเลข ๖ - วิธีการเก็บภาษีในสมัยโบราณ ก่อนสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
- หมายเลข ๗ - วิธีการเก็บภาษีในสนธิสัญญาเบาว์ริง
- หมายเลข ๘ - พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒
- หมายเลข ๙ - คำปรึกษาข้าทูลละอองฯ ประชุมพงศาวดาร ฉบับกาญจนาภิเษก เล่มที่ ๑๕
- หมายเลข ๑๐ - ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ ประกาศเตือนให้ราษฎรซื้อข้าว

บันทึกสภาพการค้าฝิ่นในสมัยรัชกาลที่ ๓

นายแฮรี พาร์คส์ เขียนบันทึกเกี่ยวกับข้อบังคับเรื่องฝิ่นในสนธิสัญญาที่ทำกับประเทศสยามถึง ฯพณฯ แสมมอนต์ เอสไควร์ ราชเลขานุการสมเด็จพระราชินีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สหราชอาณาจักร เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม ค.ศ. ๑๘๕๕ (พ.ศ. ๒๓๙๗)

ระหว่างรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ที่แล้ว (รัชกาลที่ ๓) ฝิ่นถูกประกาศเป็นสินค้าต้องห้ามอย่างเคร่งครัด การลอบขโมยอย่างรุนแรงเกิดขึ้นบ่อยๆ กับชาวจีน หรือชาวพื้นเมืองที่ถูกตรวจพบว่าลอบนำเข้ามาโดยไม่เสียภาษี และถ้าคนในบังคับอังกฤษนำเข้ามาจะถูกยึดและทำลายตามมาตรา ๑๐ ของสนธิสัญญาร่วมกัน อย่างไรก็ตามการลอบ

ที่มา : หนังสือ บันทึกสัมพันธ์ภาพระหว่างประเทศสยามกับนานาประเทศ เล่มที่ ๗ (ค.ศ. ๑๘๕๔ - ๑๘๕๕) จัดพิมพ์โดยกรมศิลปากร พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๔๑

อธิบายเพิ่มเติม

นายแฮรี พาร์คส์ อุปทูตในคณะทูตอังกฤษที่เข้ามาเมืองไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๘ (รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔) หัวหน้าคณะราชทูต คือ เซอร์จอห์น เบาว์ริง

คณะราชทูตชุดนี้เข้ามาทำหนังสือสัญญาทางไมตรีและการค้า เมื่อเสร็จเรียบร้อย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้นายแฮรี พาร์คส์ นำหนังสือสัญญาไปทูลถวายประทับตรารับรองจากสมเด็จพระราชินีอังกฤษ (ควีนวิกตอเรีย) และนำหนังสือกลับมาอีกครั้ง ฝ่ายสยามจึงได้ต้อนรับนายแฮรี พาร์คส์ ในฐานะทูตอีกเป็นครั้งที่ ๒

บันทึกสภาพการค้าฝิ่นในสมัยรัชกาลที่ ๔

นายแฮร์รี่ พาร์คส์ เขียนบันทึกเกี่ยวกับข้อบังคับเรื่องฝิ่นในสนธิสัญญาที่ทำกับประเทศสยามถึง ๓ ฉบับฯ แสมมอนต์ เอสไควร์ ราชอาณาจักรสยามและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สหราชอาณาจักร เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม ค.ศ. ๑๘๕๕ (พ.ศ. ๒๓๙๗)

ต่อมาประมาณปลายปี ค.ศ. ๑๘๕๑ จึงได้มีพระบรมราชโองการอนุญาตให้แก่พ่อค้าชาวจีน ๗ คน มีอำนาจในการดำเนินการค้าฝิ่น ตามเงื่อนไขที่ว่า การนำเข้าในราชอาณาจักรสยามนั้นจะต้องทำอย่างถูกกฎหมาย ทั้งสองฝ่ายโดยขายให้เฉพาะเจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบเท่านั้น ห้ามบุคคลอื่นขายส่งหรือขายปลีกยาเสพติดนี้แก่ชาวสยาม ให้ขายเฉพาะกับชาวจีน ซึ่งได้รับอนุญาตให้สูบหรือกินฝิ่นได้เท่านั้น ในขณะที่เดียวกันการค้าขายฝิ่นโดยชาวสยาม หรือคนในบังคับสยามจะถือเป็นความผิดอย่างใหญ่หลวง และ

ที่มา : หนังสือ บันทึกสัมพันธ์ภาพระหว่างประเทศสยามกับนานาประเทศ เล่มที่ ๗ (ค.ศ. ๑๘๕๔ - ๑๘๕๕) จัดพิมพ์โดยกรมศิลปากร พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๔๑

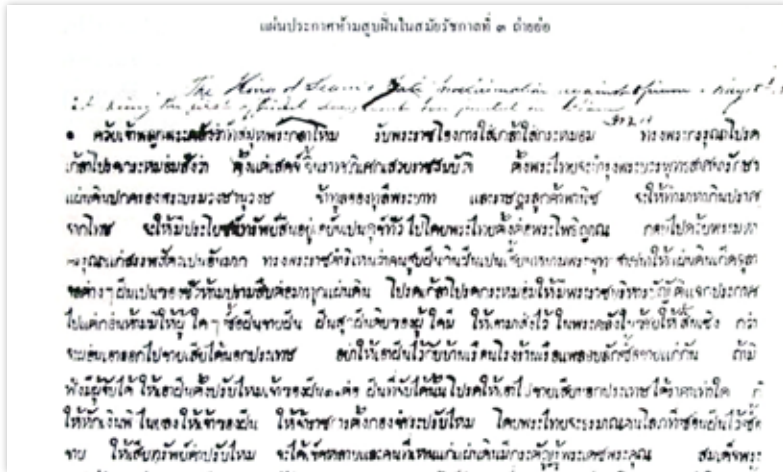
อธิบายเพิ่มเติม

นายแฮร์รี่ พาร์คส์ อุปทูตในคณะทูตอังกฤษที่เข้ามาเมืองไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๘ (รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔) หัวหน้าคณะราชทูต คือ เซอร์จอห์น เบาว์ริง

คณะราชทูตชุดนี้เข้ามาทำหนังสือสัญญาทางไมตรีและการค้า เมื่อเสร็จเรียบร้อย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้นายแฮร์รี่ พาร์คส์ นำหนังสือสัญญาไปทูลถวายประทับตรารับรองจากสมเด็จพระราชินีอังกฤษ (ควีนวิกตอเรีย) และนำหนังสือกลับมามากครั้ง ฝ่ายสยามจึงได้ต้อนรับนายแฮร์รี่ พาร์คส์ ในฐานะทูตอีกเป็นครั้งที่ ๒

ประกาศห้ามสูบบุหรี่ในสมัยรัชกาลที่ ๓

“...โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีพระราชบริหารบัญญัติแจกประกาศไป แต่ก่อนห้ามมิให้ผู้ใดซื้อฝิ่น ขายฝิ่น ฝิ่นสุกฝิ่นดิบของผู้ใดมิ ให้ตามส่งไว้ในพระคลังในซ้ายให้สิ้นเชิงกว่าจะผ่อนเอาออกไปขายเสียได้นอกประเทศ อย่าให้เอาฝิ่นไว้กับบ้านเรือนโรงร้านเรือนแพ ลอบลักซื้อขายแก่กัน ถ้ามีฟัง มีผู้จับได้ ให้เอาฝิ่นตั้งปรับไหมเจ้าของฝิ่น ๑๐ ต่อ ฝิ่นที่จับได้นั้นโปรดให้เอาไปขายเสียนอกประเทศ ได้ราคาเท่าใด ก็ให้หักเงินพิไยลงให้เจ้าของฝิ่นให้ข้าราชการตั้งกองชำระปรับไหมโดยพระไทยจะธรมานคนโลกที่ชอนฝิ่นไว้ซื้อขายให้เสียทรัพย์ค่าปรับไหม จะได้เข็ดหลาบ...”

ที่มา : <http://policeprinting.police.go.th/ppb/?p=๑๒๑๘> สืบค้นวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๓

คำอธิบายเพิ่มเติม

พระราชบริหารบัญญัติ หมายถึง คำสั่งของพระราชอา

พระคลังซ้าย หมายถึง หน่วยงานของรัฐ (พระคลังสินค้า) ที่มีหน้าที่ดูแลการค้าขายกับเงินและประเทศฝั่งตะวันออก คู่กับ พระคลังขวา ที่มีหน้าที่ดูแลการค้าขายกับอินเดียและประเทศฝั่งตะวันตก

เงินพิไย หมายถึง เงินค่าปรับที่ต้องจ่ายให้กับทางราชการ

ชำระปรับไหม หมายถึง การเสียเงินค่าปรับตามความผิดทางกฎหมาย

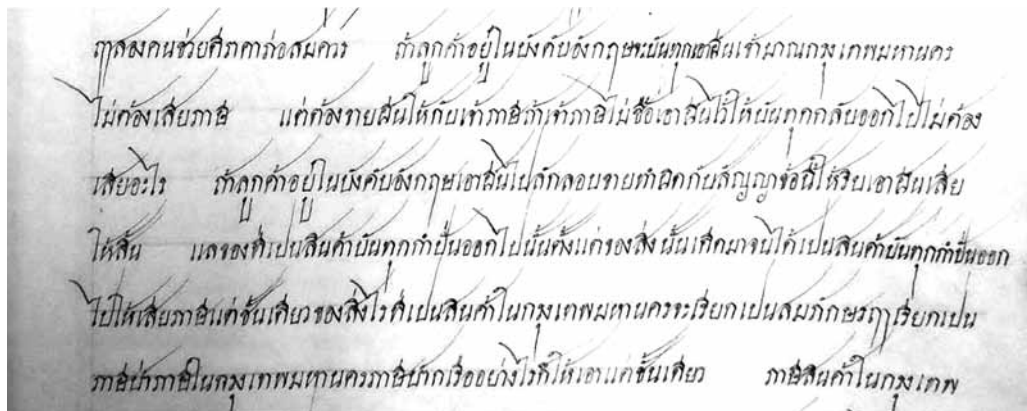
ธรมาน เป็นอักษรวิจิตรโบราณ ปัจจุบันใช้คำว่า “ทรมาน”

สินค้าฝิ่นในสนธิสัญญาเบาว์ริง

(หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีประเทศอังกฤษแลประเทศสยาม พ.ศ. ๒๓๙๘)

ศุภมัศดุ จุลศักราช ๑๒๑๗ ปีเถาะ สัปตศก ความเจริญงามจะมีแก่บ้านเมืองเทอญ ...

“ข้อ ๘ (...) ถ้าลูกค้าอยู่ในบังคับอังกฤษจะบันทุกเอาฝิ่นเข้ามา ณ กรุงเทพฯ ไม่ต้องเสียภาษี แต่ต้องขายฝิ่นให้แก่เจ้าภาษี ถ้าเจ้าภาษีไม่ซื้อฝิ่นไว้ ให้บันทุกกลับออกไปไม่ต้องเสียอะไร ถ้าลูกค้าอยู่ในบังคับอังกฤษเอาฝิ่นไปลักลอบขายทำผิดสัญญาข้อนี้ ให้ริบเอาฝิ่นไปเสียให้สิ้น แลของที่เปนสินค้าจะบันทุกออกไปนั้นทั้งแก่ของสิ่ง นั้นเกิดมาจนได้เปนสินค้าบันทุกกำปั่นออกไป ให้เสียภาษีแต่ขึ้นเดียว (...)”

ที่มา : ข้อตกลงข้อที่ ๘ ของหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีประเทศอังกฤษแลประเทศสยาม (หรือ บณปทสมุทไทย ใช้ชื่อว่า หนังสือสัญญาชวยอนโบวริง) ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่ราชอาณาจักรสยาม สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) ทำกับสหราชอาณาจักร ลงนามเมื่อ ๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๓๙๘ มีเซอร์จอห์น เบาว์ริง ราชทูตที่ได้รับการแต่งตั้งจากสมเด็จพระบรมราชินีนาถวิกตอเรีย เข้ามาทำสนธิสัญญา

สนธิสัญญาเบอร์นีย์ สมัยรัชกาลที่ ๓

คณะเสนาบดีกับร้อยเอก เบอร์นีย์ ได้ตกลงทำสนธิสัญญาแห่งมิตรภาพ ประกอบด้วย สิบสี่มาตรา จึงทำข้อตกลงเกี่ยวกับเรืออังกฤษที่ประสงค์จะมาค้าขายในพระนครแห่งราชอาณาจักรศรีอยุธยาอันศักดิ์สิทธิ์ (กรุงเทพฯ)

พ่อค้าอังกฤษและพ่อค้าที่กรุงเทพฯ จะซื้อขายกันได้โดยเสรี และสะดวกโดยไม่มีผู้อื่นใดจะเข้ามาแทรกแซง พ่อค้าที่เข้ามาทำการค้าขายจะต้องเสียค่าธรรมเนียมและค่าภาษีอากรทั้งหมดทันทีตามความกว้างของเรือ ถ้าเรือนั้นนำสินค้าเข้ามาด้วยจะต้องเสียวาละ ๑,๗๐๐ บาท ตามความกว้างของเรือ ถ้าเรือนั้นไม่ได้นำสินค้าเข้ามาด้วยจะต้องเสียวาละ ๑,๕๐๐ บาท ตามความกว้างของเรือ ภาษีขาเข้าขาออก เรือภาษีอากรอื่นๆ จะไม่เรียกเก็บจากผู้ซื้อหรือผู้ขายที่ค้าขายกับคนในบังคับอังกฤษ

ข้อตกลงทางการพาณิชย์ เพิ่มเติมจาก สนธิสัญญาว่าด้วยกฎระเบียบเกี่ยวกับภาษีศุลกากรที่จะเรียกเก็บและธรรมเนียมกับเรืออังกฤษที่มาค้าขายที่กรุงเทพฯ ต้องปฏิบัติ

เอกสารนี้เป็นเอกสารลงนามโดยเหล่าเสนาบดีของพระเจ้าแผ่นดินสยาม (พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓) และ ร้อยเอกเฮนรี เบอร์นีย์ เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๘๒๖

ที่มา : เอกสารเฮนรี เบอร์นีย์ เล่มที่ ๓ หน้าที่ ๗๑ กรมศิลปากร จัดพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๑

วิธีการเก็บภาษีในสมัยโบราณ ก่อนสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

พระยาอนุমানราชชน ผู้มีชีวิตรหว่าง พ.ศ. ๒๔๓๑ - ๒๕๑๒ นักปราชญ์และนักการศึกษาคนสำคัญของไทย ได้เขียนเล่าเรื่องการเก็บภาษีศุลกากรสมัยโบราณไว้ความตอนหนึ่งว่า

เรื่องการเก็บภาษีศุลกากรในสมัยนั้น ฝรั่งเศสกล่าวว่ามีเรื่อง
 หยุกหยิกระหองระแหงในระหว่างเจ้าพนักงานกับพ่อค้าขายเรือ
 เสมอ เป็นต้นว่าสินค้าขาเข้าที่หลวงรับซื้อไว้ ก็ให้ราคาถูก แต่
 สินค้าที่หลวงขายให้ ก็ตราค่าแพง และว่าวิธีการอย่างนี้ ไม่ใช่
 จะมีกันในสมัยนั้น ย่อมเป็นประเพณีสืบมาแต่โบราณกาล เรื่อง
 ที่ดอกเตอร์ครอเฟ็ดเข้ามาเจรจาในคราวนั้น ไม่เป็นที่ตกลงกัน
 การศุลกากรและการค้าขาย จึงต้องเข้าใจว่า จะยังเป็นแบบเดิม
 ทั้มาแต่ครั้งกรุงเก่า

หมายเหตุ : ดอกเตอร์ครอเฟ็ด หมายถึง นายจอห์น ครอว์เฟิร์ด (John Crawford) ผู้ที่ มาร์ควิส เฮสติงส์ (Marquis Hastings) ผู้สำเร็จราชการอินเดียของอังกฤษ ได้ส่งมาเจรจากับสยาม เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๔ (สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒) ทั้งนี้เพราะอังกฤษต้องการจะฟื้นฟูการค้ากับไทย ดังเช่น สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่รังเกียจวิธีการซื้อขายและการเก็บภาษีอากรของไทย เช่น การผูกขาดสินค้าของ พระคลังสินค้าและการเสียภาษีหลายชั้น แต่การเจรจาดังนี้ไม่เป็นผลสำเร็จ

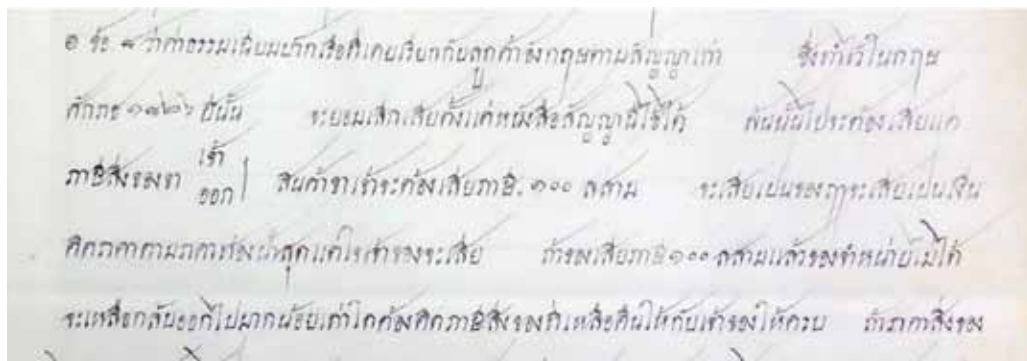

ที่มา : หนังสือ ตำนานศุลกากร เขียนโดยพระยาอนุমানราชชน
 พิมพ์ครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๔ โดยกรมศิลปากร พระนคร
 เนื้อหาในหนังสือกล่าวถึงเรื่องภาษีอากร ระบบพระคลังสินค้า การค้าด้วยสำเภา
 ภาษีภายใน การตั้งด่านภาษี การศุลกากรสมัยก่อนรัชกาลที่ ๕ ฯลฯ

วิธีการเก็บภาษีในสนธิสัญญาเบาว์ริง

(หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีประเทศอังกฤษแลประเทศสยาม พ.ศ. ๒๓๙๘)

ศุภมัศดุ จุลศักราช ๑๒๑๗ ปีเถาะ สัปตศก ความเจริญงามจมีแก่บ้านเมืองเทอญ ...

ข้อ ๘ (...) ว่า ค่าธรรมเนียมปากเรือที่เคยเรียกแต่ลูกค้าอังกฤษตามสัญญาเก่า ซึ่งทำได้ ในคฤชตศักราช ๑๘๒๖ ปีนั้น จะยอมเลิกเสียตั้งแต่หนังสือสัญญานี้ใช้ได้ พ้นนั้นไปจะต้อง เสียแต่ภาษีสิ่งของขาเข้าขาออก สินค้าขาเข้าจะต้องเสียภาษี ๑๐๐ ละสาม (ร้อยละ ๓) จะเสียเปนของ ฤจะเสียเปนเงิน คิดราคาตามราคาท้องน้ำ สุดแต่ใจเจ้าของจะเสีย ถ้าของเสียภาษี ๑๐๐ ละสาม (ร้อยละ ๓) แล้ว ของจำหน่ายไม่ได้ จะเหลือกลับออกไปมากน้อยเท่าใด ต้องคิดภาษีสิ่งของ ที่เหลือคืนให้แก่เจ้าของให้ครบ (...)

ที่มา : ข้อตกลงข้อที่ ๘ ของหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีประเทศอังกฤษ แลประเทศสยาม (หรือ บนปกสมุดไทย ใช้ชื่อว่า หนังสือสัญญาเซอยอนโบวริง) ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่ราชอาณาจักรสยาม สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) ทำกับสหราชอาณาจักร ลงนามเมื่อ ๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๓๙๘ มีเซอร์จอห์น เบาว์ริง ราชทูตที่ได้รับการแต่งตั้งจากสมเด็จพระบรมราชินีนาถ วิกตอเรีย เข้ามาทำสนธิสัญญา

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒

“...แลรังเกียจที่มีวิธีการค้าขายสินค้าบางอย่างเป็นของหลวง ห้ามมิให้ผู้อื่นขายสินค้านั้น ๆ อย่าง ๑ แลห้ามสินค้าบางอย่างมีข้าวเปลือกข้าวสาร เป็นต้นไม่ให้บรรทุกออกจากเมืองทีเดียว อีกอย่าง ๑ อังกฤษจึงแต่งให้ครอเฟิตเป็นทูตเข้ามาให้พูดจាកับไทยโดยทางไมตรี...”

หมายเหตุ : ครอเฟิต หมายถึง นายจอห์น ครอว์เฟิร์ด (John Crawfurd) ผู้ที่ มาร์ควิส เฮสติงส์ (Marquis Hastings) ผู้สำเร็จราชการอินเดียของอังกฤษ ได้ส่งมาเจรจากับสยาม เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๔ (สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒) เพราะอังกฤษต้องการจะฟื้นฟูการค้ากับไทยดังเช่นสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่รังเกียจวิธีการซื้อขายและการเก็บภาษีอากรของไทย เช่น การผูกขาดสินค้าของพระคลังสินค้าและการเสียภาษีหลายชั้น แต่การเจรจาดังนี้ไม่เป็นผลสำเร็จ

ที่มา : พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒ ฉบับ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ๒๕๐๕.

คำปรึกษาข้าทูลละอองฯ ประชุมพงศาวดาร ฉบับกาญจนาภิเษก เล่มที่ ๑๕

“...วันอาทิตย์ เดือน ๑๐ ขึ้น ๙ ค่ำ จุลศักราช ๑๒๑๒ ท่านเสนาบดี และข้าทูลละอองฯ ผู้ใหญ่ผู้น้อยซึ่งรู้สันตติเจตนาในการนานาประเทศ ทั้งปวง ประชุมกันในพระราชนิเวศมหาสถาน (...)

แต่ข้าวเปลือกข้าวสารเป็นของต้องห้าม ให้ซื้อขายกันแต่ในประเทศ ที่เป็นข้าขอบขัณฑสีมา ถ้าลูกค้านอกประเทศเข้ามาค้าขายจะกลับออกไป ก็ห้ามมิให้ ซื้อข้าวเปลือกข้าวสารเป็นสินค้า ให้ซื้อไปแต่พอเป็นเสบียงตามทางเมืองใกล้ไกล (...) ด้วยข้าวนี้เป็นอาหารแก่ไพร่พลเมือง ทั้งเป็นกำลังแก่บ้านเมืองด้วย จึงห้ามไว้...”

หมายเหตุ : เดือน ๑๐ ขึ้น ๙ ค่ำ จุลศักราช ๑๒๑๒ ตรงกับ พุทธศักราช ๒๓๙๔ เป็นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔)

ที่มา : ประชุมพงศาวดาร ฉบับกาญจนาภิเษก เล่มที่ ๑๕ กรุงเทพฯ : สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร. ๒๕๕๓

ประชุมพงศาวดาร ฉบับกาญจนาภิเษกของกรมศิลปากรนี้ รวบรวมจดหมายเหตุโหร พงศาวดาร พระราชพงศาวดารหลายฉบับ ศิลปจารึกบางหลัก และหลักฐานอื่น ๆ

ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔
ประกาศเตือนให้ราษฎรซื้อข้าว
เพราะจะเปิดให้จำหน่ายออกนอกประเทศ

“... ถ้าฝนงามจนเดือน ๑๐ แล้ว จะโปรดเปิดให้ลูกค้าซื้อข้าวออกไปจำหน่ายนอกประเทศ เมื่อเปิดแล้วราคาข้าวจะขึ้นไป เพราะฉะนั้น ใครที่จะใคร่ซื้อข้าวด้วยราคาถูก ๆ ก็ให้รีบซื้อหาเก็บไว้ใช้สอย ฤมากเหลือใช้สอย เมื่อเปิดข้าวออกนอกประเทศแล้วก็จะได้ขายเอากำไร อย่าเสียดายเงินทุนกลัวข้าวมุเลย รีบซื้อไว้เสีย เมื่อราคาข้าวยังไม่ขึ้น ไม่ซื้อแล้ว ถ้าราคาข้าวขึ้นไป เพราะเปิดข้าวออกนอกประเทศ ก็อย่าปนเอาในหลวงว่าทำให้ราคาข้าวแพงขึ้น เพราะในหลวงทรงพระเมตตากรุณาแก่ชาวนาจะได้ขายข้าวได้ราคา ...”

ประกาศ มา ณ วันพฤหัสบดี เดือน ๘ ขึ้น ค่ำ ๑ ปีมะโรงนักษัตรอัฐศก

ที่มา : ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ ภาค ๓ ประกาศปีมะโรง พ.ศ. ๒๓๙๙ ปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๔๐๐; พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุษบันบัวผัน โปรดให้พิมพ์ เมื่อปีกุน พ.ศ. ๒๔๖๖; พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ไท ถนนรองเมือง

อธิบายเพิ่มเติม

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) ทรงใช้ประกาศเป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างพระองค์กับราษฎร

ประชุมประกาศ เอกสารสิ่งพิมพ์ และโดยเฉพาะ ราชกิจจานุเบกษา เป็นการบอกเน้นความต้องการว่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต้องการสื่อข้อความและจดหมายทางการเมืองเหล่านั้นไปถึงผู้รับ คือ ราษฎร ซึ่งก็คือผู้อยู่ใต้ปกครองโดยตรง ไม่ต้องผ่านตัวแทน ไม่ต้องผ่านพิธีกรรมตามประเพณีเดิม

ตาราง การวิเคราะห์ผลกระทบอันเกิดจากสนธิสัญญาเบาว์ริง

ตารางวิเคราะห์ผลกระทบอันเกิดจากสนธิสัญญาเบาว์ริง			
ประเด็นที่ ๑ การค้าฝิ่น		ประเด็นที่ ๒ การค้าข้าว	
ก่อนทำสนธิสัญญา	หลังทำสนธิสัญญา	ก่อนทำสนธิสัญญา	หลังทำสนธิสัญญา
สรุป		สรุป	

กิจกรรมที่ 1

“เฮฮาค้าขาย”

ตรวจสอบอุปกรณ์

1. ชองสีน้ำตาล (เล็ก) จำนวน 2 ชอง
ชองที่ 1 สำหรับพระคลังสินค้า มี บัตรคำสั่ง, เงินสยาม, ชองป่า
ชองที่ 2 สำหรับลูกค้าวานิช มี บัตรคำสั่งสินค้า 10 ชนิด, ร้อยละ 3
2. ชองน้ำตาล (ใหญ่ A4) ใบความรู้
3. บัตรคำ “พระคลังสินค้า”

บทบาทของพระคลังสินค้า

1. มีหน้าที่เก็บภาษีร้อยละ 3 ของเรือทุกประเภท
2. มีหน้าที่ให้ลูกค้าวาณิช เปิดบัตรคำสั่ง เมื่อทำการค้าขายแต่ละครั้ง
3. เมื่อแลกเปลี่ยนสินค้าแล้วให้เลือก ระหว่าง เงินสยาม กับ ของป่า

บทบาทของลูกค้าวาณิช

1. ต้องเสียภาษีกับพระคลังสินค้ำก่อนจะค้าขายได้ (ร้อยละ 3)
2. มีหน้าที่ให้ลูกค้าวาณิชเปิดบัตรคำสั่ง เมื่อทำการค้าขายแต่ละครั้ง
3. เมื่อแลกเปลี่ยนสินค้าแล้วให้เลือก ระหว่าง เงินสยาม กับ ของป่า

ตัวอย่าง “ของป่า”

งาช้าง

นอแรด

สงวนลิขสิทธิ์ - ห้ามทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาตจากกรมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

ตัวอย่าง “ของป่า”

หนังกวาง

ครั่ง

สงวนลิขสิทธิ์ - ห้ามทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาตจากกรมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

ตัวอย่าง “ของป่า”

ไม้ฝาง

ไม้กฤษณา

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดบุรีรัมย์ | มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดบุรีรัมย์ | มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดบุรีรัมย์

ตัวอย่าง “ของป่า”

อบเชย

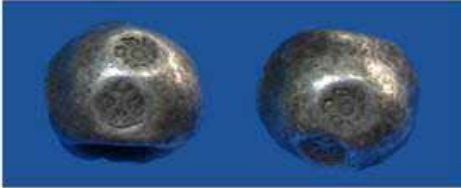
เครื่องเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดบุรีรัมย์ | มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดบุรีรัมย์ | มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดบุรีรัมย์

ตัวอย่าง “เงินสยาม”

เงินพดด้วง สมัย ร.2 ประทับตราครุฑ และจักร

เงินพดด้วง สมัย ร.4 ประทับตรามงกุฏ และจักร

กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์หลักฐาน

1. แต่ละกลุ่มศึกษาใบความรู้ หนึ่งคนต่อหนึ่งใบความรู้
  2. ตอบคำถาม
    - 2.1 หลักฐาน เลขที่ ..... เป็นหลักฐานในช่วงรัชกาลใด และมีสิ่งใดปรากฏยืนยันในหลักฐาน
    - 2.2 หลักฐานเลขที่ ..... กับหลักฐานที่ .....
- เมื่อตรวจสอบกันเองแล้ว มีความสอดคล้องหรือต่างกันอย่างไร

ตารางการวิเคราะห์ผลกระทบอันเกิดจากสนธิสัญญาเบาว์ริง

ตารางวิเคราะห์สนธิสัญญาเบาว์ริง			
ประเด็นที่ ๑ การค้าฝิ่น		ประเด็นที่ ๒ การค้าข้าว	
ก่อนทำสนธิสัญญา	หลังทำสนธิสัญญา	ก่อนทำสนธิสัญญา	หลังทำสนธิสัญญา
สรุป		สรุป	

คำถามกระตุ้นคิด

ผลของสนธิสัญญาเบาว์ริง
ทำให้สยามมีการเปลี่ยนแปลงอะไรตามมาบ้าง

ตัวอย่างแบบประเมินผลการเรียนรู้

ตัวอย่างแบบประเมินการนำเสนอ

ชื่อกลุ่ม.....ชั้น.....

คำชี้แจง : ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับคะแนน

ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		๔	๓	๒	๑
๑	ความถูกต้องของเนื้อหา				
๒	ความคิดสร้างสรรค์				
๓	วิธีการนำเสนอผลงาน				
๔	การนำไปใช้ประโยชน์				
๕	การตรงต่อเวลา				
รวม					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ผลงานหรือพฤติกรรมสมบูรณ์ชัดเจน	ให้	๔	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมมีข้อบกพร่องบางส่วน	ให้	๓	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมมีข้อบกพร่องเป็นส่วนใหญ่	ให้	๒	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมมีข้อบกพร่องมาก	ให้	๑	คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๑๘ - ๒๐	ดีมาก
๑๔ - ๑๗	ดี
๑๐ - ๑๓	พอใช้
ต่ำกว่า ๑๐	ปรับปรุง

ตัวอย่างแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล

ชื่อกลุ่ม..... ชั้น.....

คำชี้แจง : ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน
แล้วขีด ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับคะแนน

ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		๔	๓	๒	๑
๑	การแสดงความคิดเห็น				
๒	การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น				
๓	การทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย				
๔	ความมีน้ำใจ				
๕	การตรงต่อเวลา				
รวม					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ	ให้ ๔ คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง	ให้ ๓ คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง	ให้ ๒ คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมน้อยครั้ง	ให้ ๑ คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๑๘ - ๒๐	ดีมาก
๑๔ - ๑๗	ดี
๑๐ - ๑๓	พอใช้
ต่ำกว่า ๑๐	ปรับปรุง

ตัวอย่างแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานรายกลุ่ม

ชื่อกลุ่ม.....ชั้น.....

คำชี้แจง : ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน
แล้วขีด ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับคะแนน

ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		๔	๓	๒	๑
๑	ระเบียบการทำงาน				
๒	ความรับผิดชอบ				
๓	การทำงานร่วมกับผู้อื่น				
๔	การมีส่วนร่วมกิจกรรม				
	รวม				

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ	ให้ ๔ คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง	ให้ ๓ คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง	ให้ ๒ คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมน้อยครั้ง	ให้ ๑ คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๑๓ - ๑๖	ดีมาก
๙ - ๑๒	ดี
๕ - ๘	พอใช้
ต่ำกว่า ๕	ปรับปรุง

ตัวอย่างเกณฑ์การประเมิน

เกณฑ์การประเมินทักษะและกระบวนการกลุ่ม สามารถพิจารณาจากรายการประเมิน ดังนี้

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	๓	๒	๑
ระเบียบการทำงาน	ไม่ข่มเหงเพื่อน ไม่ชวนเพื่อนคุย ปฏิบัติตามระเบียบของห้องเรียน ทำงานชิ้นใหม่โดยที่ครูไม่ต้องสั่ง	ไม่ข่มเหง รังแกเพื่อน ไม่ชวนเพื่อนคุย ปฏิบัติตามระเบียบของห้องเรียนทำกิจกรรม ไม่บิตพลั่ว แต่ครูต้องกำกับอยู่ตลอด	ชอบข่มเหงรังแกผู้อื่น ชวนเพื่อนคุยขณะทำกิจกรรม ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องเรียน
ความรับผิดชอบ	ทำงานเสร็จทันเวลา ตั้งใจทำงานโดยที่ไม่ต้องสั่ง	ทำงานเสร็จตามกำหนดเวลา ตั้งใจทำงานเป็นบางครั้ง	ทำงานเสร็จแต่ช้ากว่าเวลาที่กำหนด โดยที่ครูต้องคอยสั่ง
การทำงานร่วมกับผู้อื่น	แสดงความตั้งใจในการทำงาน ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น มีการแสดงความคิดเห็น ยอมรับความคิดเห็น และปรับปรุงแก้ไข	แสดงความตั้งใจในการทำงาน ให้ความร่วมมือ แต่ไม่ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น	ไม่ตั้งใจทำงาน ไม่ให้ความมือกับผู้อื่น ในการปฏิบัติงาน ไม่แสดงความคิดเห็น
การมีส่วนร่วมกิจกรรม	แสดงความสนใจ กระตือรือร้นให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมด้วยความตั้งใจ โดยที่ครูไม่ต้องสั่ง	ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของห้องเรียนตลอดเวลา ตามคำสั่งครู	ไม่แสดงความสนใจ ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของห้องเรียนเป็นบางครั้ง

๑๑ - ๑๒	คะแนน	หมายถึง	๔	ดีมาก
๙ - ๑๐	คะแนน	หมายถึง	๓	ดี
๗ - ๘	คะแนน	หมายถึง	๒	พอใช้
ต่ำกว่า ๖	คะแนน	หมายถึง	๑	ต้องปรับปรุง

ตัวอย่างแบบประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์

ชื่อกลุ่ม..... ชั้น.....

คำชี้แจง : ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับคะแนน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้าน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		๓	๒	๑
๑. ใฝ่เรียนรู้	๑.๑ ตั้งใจเรียนรู้			
	๑.๒ เอาใจใส่ในการเรียน และมีความเพียรพยายามในการเรียน			
	๑.๓ สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ			
	๑.๔ ศึกษาค้นคว้า หาความรู้จากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และเลือกใช้สื่อ ได้อย่างเหมาะสม			
	๑.๕ บันทึกความรู้ วิเคราะห์ ตรวจสอบบางสิ่งที่เรียนรู้ สรุปเป็นองค์ความรู้			
	๑.๖ แลกเปลี่ยนความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน			
๒. มุ่งมั่นในการทำงาน	๒.๑ มีความตั้งใจและพยายามในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย			
	๒.๒ มีความอดทนและไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคเพื่อให้งานสำเร็จ			

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ	ให้	๓	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง	ให้	๒	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง	ให้	๑	คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๑๗ - ๒๔	ดี
๙ - ๑๖	พอใช้
ต่ำกว่า ๘	ปรับปรุง

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายอำนาจ วิชาญวดี

นางสาวรัตนา แสงบัวเพื่อน

นางเบญจลักษณ์ น้ำฟ้า

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านวิชาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

คณะทำงาน (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑)

รศ.ดร.ปรีดี พิศภูมิวิถิ

ผศ.เพชรรุ่ง เทียนปิวโรจน์

นางสาวกิตยาภรณ์ ประยูรพรหม

นางสาวธัญนันท์ แก้วเกิด

ร.ท.หญิงสุดาวรรณ เครือพานิช

นางกาญจนา พุดฉาย

นางสาววิไลวรรณ โอรส

นางวิภา อัมระรงค์

นางสาวสมลักษณ์ วิจบ

นางเครือชูลี เรืองแก้ว

นางเบ็ญจมาศ มณเฑียร

นางเยาวภา รัตนบัลลังค์

นางหทัยา เข้มเพชร

นางวิไลวรรณ เหมือนชาติ

นางบุญหลาย แต่งทรัพย์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

นักวิชาการศึกษา สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา

ข้าราชการบำนาญ

ข้าราชการบำนาญ

ข้าราชการบำนาญ

ข้าราชการบำนาญ

ศึกษานิเทศก์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต ๓

ศึกษานิเทศก์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต ๑

ศึกษานิเทศก์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒

ศึกษานิเทศก์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี

ศึกษานิเทศก์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๕

ศึกษานิเทศก์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๓

ครูโรงเรียนบ้านจิว

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต ๓

นายขจรศักดิ์ สอนแพร	ครูโรงเรียนวัดดอนไก่อ่เตี้ย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต ๑
นางศรีมล โกมลรัตน์	ครูโรงเรียนบ้านปิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต ๒
นางสาวศรียา จิตศรีพิทักษ์เลิศ	ครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสิงห์บุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี
นายพิเศษ ปิ่นเกตุ	ครูโรงเรียนวัดไทรงาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๑
นางสาวสุนนพัทธ์ ป่องกัน	ครูโรงเรียนสิงห์พาทู “ประสานมิตรอุปถัมภ์” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๕
นายอนุพงษ์ ชุมแวงวาปี	ครูโรงเรียนนาวังศึกษาวิช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๙
นางสาวธิดาลักษณ์ ทวี	ครูโรงเรียนประสาทวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๓
นางศศลักษณ์ สมชื่อ	ครูโรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๓
นายยุรพันธ์ สถานป่า	ครูโรงเรียนนาริรัตน์จังหวัดแพร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๗
นายกุลชาติ ชัยมงคล	ครูโรงเรียนเมืองลีประชาสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๗
นายสฐาปนต์ จันทร์ดิษฐ์	ครูโรงเรียนสุโขทัยวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๘
นายเอกชัย พันธูลี	ครูโรงเรียนสรรพรวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๘

บรรณาธิการกิจ

นางสาวกิตยาภรณ์ ประยูรพรหม นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

คณะทำงาน (ฉบับปรับปรุง พิมพ์ครั้งที่ ๒)

พิธีจูนอักษร

นางสาวพรชนัน บุญประเสริฐ

นางสาวสุชาดา อร่ามเรือง

ปรับปรุงและบรรณาธิการกิจ

นางสาวกิตยาภรณ์ ประยูรพรหม นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

ປະវត្តិវិទ្យាស័ព្ទនៃខ្មែរ

មណ្ឌលសិក្សាស្រាវជ្រាវ - អង្គការសហប្រជាជាតិ

